

9 26773

Biblioteca Bucureștilor

1
Ianuarie
2002

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

Bicentelar
ION HELIADE RĂDULESCU

6 ianuarie 1802

*"După D. Cantemir, a doua mare personalitate a literaturii române este fără
îndoială I. Eliade Rădulescu, scriitor cu suflet ardent, creator pretutindeni,
desfășurat deopotrivă în viață și în artă, înzestrat cu mari însușiri și
cu tot atât de mari cusururi".*

G. Călinescu

Sumar

Bicentenar Ion Heliade Rădulescu	2
---	----------

Bucureștii de altădată

<i>Ana Maria ORĂȘANU – Vechi zidiri bucureștene – Heliade și Bucureștii vremii lui..</i>	10
--	-----------

Patrimoniu	13
-------------------------	-----------

Aniversare UNESCO

Ion Luca Caragiale – 150	14
---------------------------------------	-----------

Autografe contemporane

<i>Dinu SĂRARU – 70</i>	26
-------------------------------	-----------

Scrisoare din...

<i>Valeria STOIAN – Biblioteca Județeană “Ovid Densusianu” Deva</i>	28
---	-----------

Meridian biblioteconomic

<i>Suzanne MALLET – Formarea în Biblioteca Publică de Informare</i>	30
---	-----------

<i>Simona SOARE – Prin bibliotecile Angliei</i>	33
---	-----------

<i>Chiara FAGGIOLO, Alessandro OLDANI – Biblioteca Municipală din Milano</i>	35
--	-----------

Catalog	36
----------------------	-----------

Agenda culturală

<i>Viorica SABIE – I.H. Rădulescu și Bucureștii vremii lui</i>	38
--	-----------

<i>I.H. Rădulescu – aniversat la Teatrul Național</i>	38
---	-----------

<i>Caragiale la Teatrul Național</i>	38
--	-----------

Calendar	39
-----------------------	-----------

Bicentenar**ION HELIADE RĂDULESCU**

D. POPOVICI

Neamurile sânt niște întâmplări. S'a întâmplat un norod să lăcuiască un ținut de pământ, să-și facă între dânsii o limbă sau prin învoire sau prin împrumutare? s'a întâmplat să-și legiuiască un fel sau altul de obiceiuri? s'a întâmplat să primească o religie sau alta? să-și întocmească niște legi sau altele? Acelui norod, spre deosebirea altuia ce trăiește în alt pământ, cu altă limbă, alte obiceiuri, altă religie și alte legi i s'a dat un nume de Grec, Turc. [...]

Eu nu voi să vorbesc numai de Țara Rumânească; prîvințile mele sunt de obște. Puțin se gîndește cineva la casa sa cînd este patriot întru toată vîrteala vorbei, și puțin iară se gîndește la patria sa cînd este cosmopolit sau creștin întru toată desăvîrșirea...

I. Heliade Rădulescu

I. Heliade Rădulescu. Portret intelectual

... vorbind de poet, Heliade înțelege să vorbească de poetul de geniu, acela care, după părerea sa, era investit cu misiunea de conducător de popoare, de profet. Un astfel de geniu profet era Moise. El nu propăvădușește adevăruri pe care i le-a revelat divinitatea, ci predică adevăruri descoperite de el însuși în urma unui calcul adânc întemeiat pe realitate. Iar cînd se "ardică la gradul cel mai înalt, atunci nu poate avea însemnarea decît de un politic profund inspirat de suflul poeziei". Și ca poet el depășește omenirea de rînd: el aduce o imaginație înflăcărată care încălzește ideile pînă la incandescentă. [...]

Elev credincios al "Luminilor" ardeleni, el avea să caute argumentele fundamentale pentru această luptă în studiul limbii. Limba devine în felul acesta elementul principal de individualizare națională și instrumentul de competență pentru întărirea conștiinței naționale. Italianismul nu este așa dar un indiciu de slăbire a conștiinței naționale, ci dovada cea mai strălucită a îngrijorării scriitorului român în legătură cu poporul său, ale cărui destine ținea să le lege cît mai puternic de destinele generale ale romanității.

Relația strînsă între parte și tot, între popor și umanitate, rămîne una dintre ideile cardinale ale scriitorului român. Experiența personală și evoluția concepțiilor politice în țara lui vor aduce unele atenuări de expresie, dar fondul nu va fi alterat. Rezistența particulară a ideii, datorită influenței conjugate a filosofiei "Luminilor" și a creștinismului și trădată prin asocierea repetată a noțiunilor de cosmopolit și creștin, susține pînă la capăt dubla semnificație pe care, în vocabularul lui Heliade, o are "Cuvîntul". El este în primul rînd Cuvîntul evanghelic, Verbul, Logosul, este Hristos, este rațiunea supremă; dar el este și rațiunea luată în sens general. În felul acesta, dacă în *Mihaila* el vorbește de "o turmă mare cu Rația Păstorul", un celebru vers al lui Boileau, care codifica

rimei necesitatea de a se pleca în fața rațiunii, ajunge să sune, în traducerea lui Heliade: "Rîma la cuvînt se pleacă". Rațiunea, idolul în numele căruia filosofia "Luminilor" întreprinsese aiurea o luptă de exterminare împotriva creștinismului, ajungea în felul acesta să se resimtă de practica creștină a unui scriitor care rămîne, totuși, o creațiune a acelei filosofii. [...]

Frecventarea, după revoluția dela 1848, a unor anumite cercuri din Occident îl face pe Heliade să aibă și alte îndrăsneli. Am vorbit aiurea de ispita pe care a exercitat-o asupra lui proiectul de organizare a Statelor-Unite ale Europei. [...]

Iar faptul că Heliade reia această idee în 1870, susținînd că Românii le revine sarcina de-a realiza, în veacul al XX-lea, Statele Unite ale Europei, "republica universală sau cesariatul ecumenic", este de natură să pună în lumină puterea lui de rezistență pe pozițiile concepției cosmopolite. Și completarea pe care o aduce cu același prilej: "adică o singură turmă cu un singur păstor" ne duce la constatarea că ideea cosmopolită se altoia la scriitorul român pe același fond creștin, indiferent de faptul că ea venea din filosofia veacului al XVIII-lea sau din lupta socială a veacului al XIX-lea. [...]

"Măritişul industriei cu al ştiinţelor" ne deschide perspective asupra altor ținuturi în care Heliade a căutat progresul. Acestea erau diferitele sisteme socializante și socialiste ce au luat naștere în prima jumătate a secolului trecut. Cel dintîi la care trebuie să ne gândim este saint-simonismul, care a încercat între altele să organizeze lumea pe bază industrială, să reformeze vechiul creștinism și a sfârșit devenind el însuși o religie. [...]

Utopia a fost, fără îndoială, aceea ce a atras în mod particular atenția lui Heliade asupra saint-simonismului. Încă

de pe vremea când doctrina se constituia printr'o serie de predicățiuni, *Curierul Românesc* are prilejul să înregistreze unele preocupări ce par a deriva dintr'însa. Astfel Heliade crede, în această vreme, că poezia este "soața nedeslipită" a meșteșugurilor și a filosofiei. În trecutul depărtat al omenirii, ea a deschis cale aceloră, ceea ce face dintr'însa primul motor al civilizației. Meșteșugarii, filosofii și artiștii, al căror rol social îl indică scriitorul român, au, în liniile lor mari, aceeași configurație pe care o au și în predicățiunile saint-simoniene. [...]

Și pozițiile saint-simoniene se vor fortifica progresiv în concepția scriitorului român. Din aceste domenii desprinde el o parte din ideile sale literare, în deosebi acelea ce se referă la originea poeziei și la rostul unor anumite genuri literare în societate. El este convins de asemenea că, în desvoltarea ei, omenirea parcurge pe rând "epoci organice" și "epoci critice". Este drept că în anumite momente el întrevede unele "epoci divine" sau "eroice" care preced pe cele organice, ceea ce însemnează un filtru vichian pentru ideile saint-simoniene; dar la capătul civilizației nu fixează ineluctabila decădere și barbarie de care vorbește Vico și care dau un aer așa de sumbru concepției sale. Pentru scriitorul român epocile organice și critice alcătuiesc, ca și pentru maestrul său saint-simonien, civilizația, și destinul ultim al omenirii este să treacă din "civilizație în era armoniei". Și asemenea urmașilor lui Saint-Simon, el afirmă că faptul acesta nu va fi cu puțință decât prin apariția unui Mântuitor, întrupat într'o femeie, Femeia-Mesia. [...]

... "voim să arătăm că în timpii primitivi, în epocile organice, geniurile, talentele, devin victimă și holocaust focului sacru ce-i devoră; și în timpii de desolațiune, în epocile critice, mediocritățile iau locul geniurilor și talentelor, și societatea, publicul, devin victimă în folosul acestor mediocrități favorizate și oficiali". [...]

Influența capitală este însă aceea a lui Fourier. Cunoștința veche în ținuturile noastre, Fourier bate la poarta culturii române cam în același timp cu saint-simonienii, "șarlatanii" cărora el le dispută cu violență dreptul de-a reforma și fericii lumea. Îndrăsnelile lui în ceea ce privește reforma societății și fanteziile sale cosmogonice au avut darul de-a încălzi multe imaginații. Partizanul cel mai înfocat pe care i l-a dat neamul românesc este Teodor Diamant. [...]

Prin fanteziile sale și prin încrederea nesdruncinată în progres, reformatorul francez ajunge să fie una dintre figurile cele mai cunoscute în Europa și, după cum am amintit, să stârnească admirații și devotamente. Nu este numai cazul lui Diamant, ci și acela al lui Rusu Locusteanu, care nu se îndoiește niciun moment că zebra s'a născut pe Saturn, oaia pe pământ și că vaca a rămas legată de Jupiter prin legături indelebile, – și toate acestea după cum dovedește "știința mai nouă". Dar Fourier a fost revelat lui Rusu Locusteanu de Heliade, care este convins la rândul său că opera reformatorului francez cuprinde nu o utopie, cum s'a spus, ci o adevărată invenție. [...]

Spirite pozitive, Proudhon și Louis Blanc au contribuit temeinic la edificarea doctrinei socialiste moderne, dar faptul acesta nu era de natură să răspundă cerințelor intime ale lui Heliade. Scriitorul român este însetat de progresul social, dar puteri lăuntrice îl mânau să caute acest progres acolo unde el nu se afla, în lumea fanteziei, în cerurile utopiei. Toată tortura unui spirit flagelat de vechea orânduire a societății, toată setea de progres și toată viziunea lui utopică le-a turnat Heliade în *Santa Cetate*. Dar destinul, care a făcut ca *Santa Cetate* să nu fie o formulă de organizare socială cu rădăcini în lumea noastră, a făcut în același timp ca peste ea să nu se coboare nici suflul divin al poeziei.

Programul Societății literare dela 1827 leagă pe Heliade de curentul anterior de cultură, dar îl aruncă în același timp în lupta culturală a secolului al XIX-lea. Scriitorul român a vorbit adeseori de activitatea lui de profesor și i-a plăcut totdeauna ca oamenii să vadă într'însul pe urmașul lui Lazăr. Lazăr însemna Școala latinistă, Ardealul, "Luminarea" ardeleană. Atmosfera din care se desprindea el favoriza apariția unor opere în care oamenii erau lămurii asupra îngrijirii stupilor, a vitei de vie sau a gălbeziilor oilor; dar prin

Înștiințare

După înalta slobozenie prin strălucirea-sa graful, dată prea cinstului divan, avem cinstea a face cunoscut cinstului public că, cu începerea anului nou, sau cel mult a anului astronomic, adică cu începutul lui martie 1829, să vor ivi și începuturile gazetei rumânești *Curierul Bucureștilor*.

Acest vestitor de obște, de alțișea ani cunoscut de neapărată trebuință în luminata Evropă, a ajuns astăzi a își împărășii vestirile sale și între neamurile cele mai necunoscute, care încă în turburările și neodihnilor lor au simțit lipsa și trebuința lui. El astăzi cunoaște mai toate limbile Evropii, încă și ale acelor nații ce trăiesc supt apărarea și ocrotirea altor legi, și foarte trist era pentru noi, iubitorilor rumâni, cînd el încă pînă acum nu cunoaștea limba noastră, și noi vestirile lui le priimeam în limbi streine, în vreme ce ne aflăm în pămîntul nostru și trăim supt legile și cîrmuirea noastră. Acuma însă aceeași putere ce pînă acum părintește ne-au apărut încît să ne bucurăm de aceste drepturi ale pămîntului nostru, aceeași însuși ne face să simțim și această bucurie de a ne fâli în mîinile noastre cu gazeta patriei noastre și scrisă chiar în limba noastră. Acuma poate cineva vedea pe simșitorul rumân curgîndu-i lacrimi de bucurie, vîzînd în toate casele bătrîni, tineri, bărbați, femei, învățați și mai de rînd, îndeletnicindu-se și petrecînd cu gazeta în mînă, și înmulțindu-și ideile avînd cunoștință și fiind un șir de întîmplările lumii; va putea cineva vedea încă și pruncii cei mici lăsîndu-și jocurile lor cele nevinovate și adunîndu-se împrejurul mumelor și taților lor ca să citească ei singuri sau să asculte gazeta.

Folosul gazetei este deobște și deopotrivă pentru toată treapta de oameni: într-însa politicul își pîronește ascușitele și prevăzătoarele sale cautături și se adîncează în gîndurile și combinările sale; aci liniștitul literat și filozof adună și pune în cumpănă faptele și întîmplările lumii, îndrăznețul și neastîmpăratul războinic se desăvîrșește într-însa, povățuindu-se din norocirile sau greșalele altor războinici; băgătorul de seamă neguțator dintr-însa își îndreptează mai cu îndrăzneală spiculațiile sale; pînă cînd, în sfîrșit, și asudătorul plugar, și el poate afla aceea ce înlesnește ostenele sale și face să umple cîmpurile de îmbilșugătoarele sale roduri. Nu este nici o treaptă; nu este nici o vîrstă care să nu afle plăcere și folos într-această aflare vrednică și cuviincioasă cuvîntării omului, adică în gazeta...

Dăttătorii gazetelor:
I. Eliad și C. Moroiu

Hei, d'ați vedea pe om în momentele acelea, d'ați vedea pe poet în camera sa exprimându-și versurile sale însuși în momentul când acestea scapă din acel cămin empirean cărui îi zicem inimă, d'ați vedea pe adevăratul vat sau profet în asemenea minute, v'ați convinge că nicio rază, nicio lumină, nicio aureolă materială nu e așa de glorioasă și sublimă, ca aceea spirituală și nevăzută și neexprimată ce încinge fruntea celui ce își consacră vegherile pentru alții.

I. Heliade Rădulescu

opera unor scriitori ca Micu sau Maior se da expresie și unor preocupări înalte de educație sufletească a poporului. Ei își articula ideologia de filosofie "Luminării" germane, de Baumeister și, dincolo de el, de Wolff. "Luminarea" ardeleană sublinia în deosebi problemele de ordin educativ, ea crea educatori, ea crea apostoli.

Caracterul acesta educativ se desprinde din cea mai mare parte a activității desfășurate de Heliade. El nu este subliniat numai de cariera sa de profesor sau de diferitele propuneri incidentale sau proiecte de reformă a învățământului, ci și de o parte însemnată din opera sa literară. Heliade se arată preocupat de răspândirea culturii, dar și de calitatea acestei culturi. Fundamentul ei trebuia să fie de ordin moral și religios, dar ea trebuia în același timp să deschidă perspective largi asupra problemelor zilei. Și astfel dacă pleca de la *Biblie* și *Catehism*, el înțelegea să nu excludă nici pe Homer sau Virgil și să dea o atenție aparte studiilor juridice, fizice și chimice. Un loc important în ideile sale pedagogice îl ocupă proiectul de reformă din 1840. [...]

Dar preocupările educative ale lui Heliade nu se îndreptă numai către tineret, ci către întreaga societate românească. Numeroasele sale proiecte de biblioteci tind să stabilească un fundament pentru această operație, deoarece în opera literară Heliade nu vede numai posibilitatea educației literare, ci și unul dintre mijloacele prin care cineva poate ajunge la consolidarea pozițiilor morale. Atunci când opera era împrumutată din literaturile străine, ea trebuia aleasă în așa fel încât să poată servi drept model literar scriitorilor români, dar o astfel de operă trebuia să răspundă și cerințelor morale ale societății românești. [...]

Educația nu se realiza însă numai pe căile indicate. Școala și cartea cu preocupări educative, așa cum credea Heliade că sunt *Belisarie* și *Noua Heloisă*, puteau da foarte mult, dar o contribuție esențială în ordinea aceasta era cea dată de literatură, – de literatură luată în totalitatea ei. A scrie nu este totul; "a scrie însă cu scop, a avea în scopul său o țință morală... a face ca fiecare om bun să găsească câteva pasaje să i se potrivească și să afle mângâierea și fiecare înrăutățit ca de săgeata trăsnetului să fie isbit la tot rândul unde i se înfățișează închipuirea", – iată ce înțelege Heliade să ceară de la literatură. [...]

Dar această educație intelectuală în stilul secolului al XVIII-lea avea să fie supusă unei îndoite probe: una din ele era determinată de organizarea spirituală a lui Heliade însuși, cealaltă era determinată de influența secolului al XIX-lea, la a cărui luptă socială, politică și literară avea să participe scriitorul român. Este cunoscută deviza pe care *Curierul Românesc* o adoptă cu câțva timp înainte de izbucnirea revo-

luției dela 1848 și cu care Heliade se lansează în lupta revoluționară: "Urăsc tirania, mi-e frică de anarhie". Târziu, după întoarcerea din exil, el revine la acea formulă și o precizează: "Mai bine un secol de tiranie decât o noapte de anarhie, au zis înțelepții antichității. Despotismul te ucide ca individ; anarhia te ucide ca nație". [...]

Între principat și republică Heliade preferă astfel, în epoca lui postrevoluționară, republica, pentru care propune, la un moment dat, organizația anarhică a lui Proudhon: o noțiune în cuprinsul căreia nu trebuie să se vadă anarhia pur și simplu, ci o democrație în care s'au luat toate măsurile de a preveni orice încercare de uzurpare a libertăților publice. Numită "paradoxamente anarhică", o astfel de organizare a societății ar trebui mai de grabă să se intituleze, după părerea scriitorului român, "achiranie" sau "demarhie". [...]

Influența zilei nu turbură însă unitatea de concepție a scriitorului român numai în ordine socială și politică; ideile sale literare aveau să se resimtă de aceeași participare la viața secolului. Pentru un scriitor care înregistrează printre primele sale manifestări literare o traducere din Boileau, aderarea la doctrina trecutului este vizibilă. În spiritul acestei doctrine se elaborase aiurea teoria entuziasmului raționalizat, pe care scriitorul român și-o însușea pe de-a-ntregul; dar mărturisirile sale în această direcție se înscriu în toate registrele estetice clasice.

În primul rând, Heliade este un partizan al teoriei imitației. Arta, în speță poezia, i se pare că n'ar putea lua naștere fără înclinarea, firească individului, către imitare. Această imitare nu însemnează însă o reproducere brută a elementelor naturii, ci o selectare a lor; artistul este ținut să aleagă "din viața omenească niște împrejurări comune prin care subiectul să se poată aplica la tot omul, în tot locul și în tot veacul", aceasta fiind singura modalitate de cunoaștere justă a naturii, de descoperire a adevărului. [...]

Începuturile activității literare ale lui Heliade nu se desfășură însă numai sub influența lui Boileau. Am amintit anterior pe Blair, pe La Harpe, pe Marmontel și pe Voltaire, care mijloceau scriitorului român cunoașterea aceluiași crez clasic, în cuprinsul căruia anumite inovații vesteau timpuri noi. Aceleași începuturi aduc însă și *Meditațiile poetice* ale lui Lamartine: înclinarea meditativă și căldura sentimentului ce se desprind din opera marelui liric francez erau de natură să atragă sufletul poetului român, ducându-l în ținuturi în care putea prinde și ritmul literar al epocii. [...]

Și sub influența lui Hugo, Heliade ajunge la rândul său să vorbească de necesitatea de a respecta "obiceiurile veacului", "culoarea locală", de care este legată cu putere frumusețea operei de artă. Faptul acesta obligă pe poetul modern

să-și revizuiască tehnica sa artistică și, în ultimă analiză, s'o pună de acord cu tehnica celor vechi: după cum aceia au exploatat realitățile lor naționale, tot așa și modernii vor trebui să le exploateze pe ale lor. [...]

"Astfel cum este" nu însemnează cu toate acestea chiar "astfel cum este": Heliade cere totuși scriitorului să depășească realul, să tindă "către un ideal". Scriitorii greci nu s'au condus după modele sau reguli, deoarece acestea nu existau; în mijlocul naturii însă ei au venit cu rațiunea lor și cu gustul, pentru că arta "este o emanație a rațiunii însoțite de o mare doză de philocalie", ea duce la "simțirea verului și frumosului", ea "ardică realitatea până la ideal, până la perfecțiunea cea mai înaltă de se poate". Și deși în plină revoltă romantică, Heliade pictează totuși acest ideal în colorile consacrate de clasicism: el "nu poate fi nici monstruos nici hidos, cată să se baze pe adevărurile legilor, proporțiunilor și armoniei". [...]

Lupta în care scriitorul român se găsește astfel prins se desfășură simultan pe plan social, politic și literar. În toate aceste direcții, ea macină bucată după bucată ceea ce educația, făcută într'un mediu ce se resimțea de directivele spirituale ale Enciclopediei, izbutise să construiască în sufletul său. Sub influența epocii, vechiul crez ajunge în felul acesta o ruină.

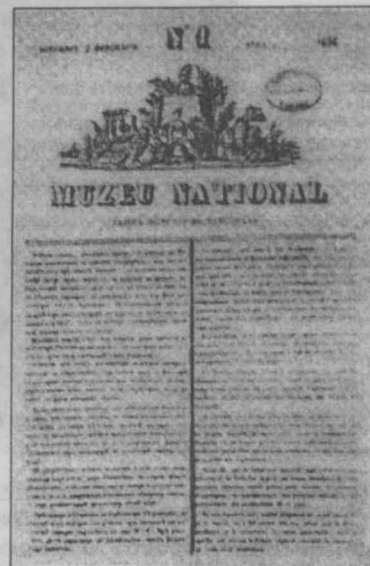
Dar nici omul nu corespundea pe de-a-ntregul idealului urmărit de lumea Enciclopediei. În sufletul său au rămas totdeauna rezerve afective într'o măsură ce contraria doza prescrisă, dar care îi dau putința să înțeleagă și să adere fără rezerve și fără întârziere la poezia lamartineană; au rămas de asemenea legături cu credința creștină de natură să compromită educația lui raționalistă. Am amintit mai sus adeziunea lui la crezul umanitarist și cosmopolit: înfigând rădăcini puternice în lumea sentimentală a creștinismului, crezul acesta era destinat să afle un răsunet puternic în sufletul scriitorului român.

Dar și sub raportul acesta lucrurile sânt departe de a se prezenta linear: cu toate mărturisirile sale de devoțiune creștină, caria rațiunii avea să atace cu vremea și temeliile credinței și Heliade s'a văzut nevoit atunci să revizuiască vechea sa concepție despre divinitate. În felul acesta ia naștere un proces de conștiință, interesant în deosebi prin faptul că el nu s'a exteriorizat în gesturi elocvente sau în fraze de o sonoră desnașdejduire, ci s'a consumat liniștit, în lumea glacială a ideilor. [...]

Dacă astfel stau lucrurile cu Scrierea Sfântă, este dela sine înțeles că ideea pe care scriitorul român și-o face despre divinitate nu mai păstrează nimic din trăsăturile divinității la care el se închinase pe vremuri. Dumnezeuul acesta descinde din programele socialiste: el trebuie să fie profund uman, el trebuie să se împărtășească de toate durerile omenirii ca să fie acceptat în cele din urmă de omenire: "departe de oamenii liberi Dumnezeuul ce n'a fost om. - Și om de clasa cea mai de jos, care să nu fi avut marturi sau ajutor la nașterea sa decât boul și asinul, simbolul laborii, și drept leagăn presepiul"; departe de omenire Dumnezeuul ce nu s'a coborât până la treapta cea mai de jos a ei, "până a deveni paria, anatema însuși spre a cunoaște în carne și în oase până unde a fost ajuns omenirea". Prezintă în cele mai mici fragmente ale existenței, divinitatea lui Heliade ia uneori aspectul unui dublet spiritual al lumii materiale; dar cele mai adesea ea se confundă cu omenirea, ea este "omul colectiv, omenirea întreagă". Și laolaltă cu această omenire, ea trebuie să tindă către libertate, către dreptate, către adevăr. [...]

Libertatea, dreptatea și adevărul, cu al căror cult scriitorul român identifică credința lui, sânt lucruri pe care el le desprinde din alte scripturi decât cele tradiționale. Și predicând această credință, verbul lui Heliade prinde reflexe îndepărtate de martinism ce-ți dau impresia că omul acesta, care și-a hrănit spiritul cu ideile Enciclopediei, este totuși un frate al Apostolilor ce călătoreau ducând cu ei adevărul divin pe care-l descoperise.

Un călător este și Heliade, ca și dâșii; dar el nu duce cu sine adevărul descoperit, ci setea de a descoperi adevărul. Epavă aruncată de lumea "Luminilor" în secolul romantismului, desfășurarea vieții sale sufletești ne sugerează imaginea acelor stânci ce se ridică pe țărmurile mării și pe care fulgerele le-au ars, vânturile le-au bătut și valurile le-au măcinat. Smuls din lumea intelectuală în care se formase, scriitorul român se găsește prins în ritmul trepidant al vieții spirituale din secolul trecut. Faptul acesta avea să-l facă să fie, pe plan social, un conservator care plutește pe valurile socialiste; în literatură, un clasic îndrăgostit de poezia romantică, iar în ordine religioasă, un credincios care bate totuși la porțile fiecărei idei, întrebând dacă Dumnezeu locuiește înlăuntru.

C. Negruzzi către I. Heliade Rădulescu

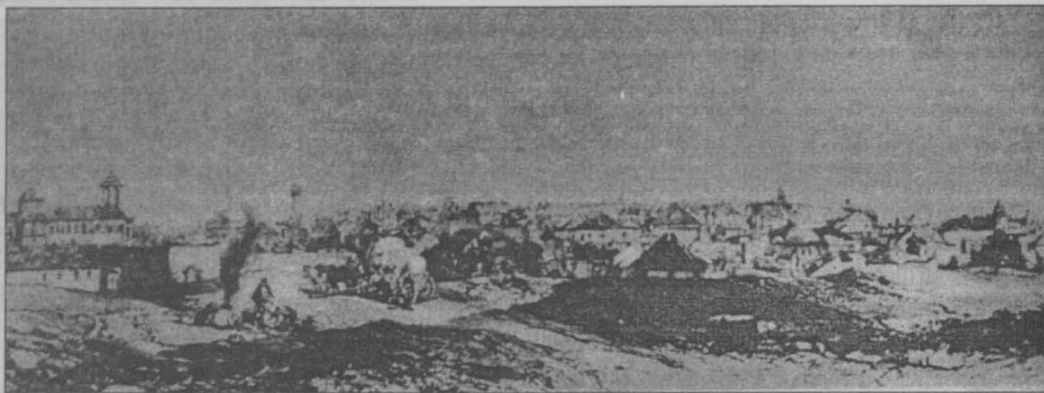
Domnul meu!

Literatura rumânească, atâtea veacuri înghețată de gerul barbarismului și a căria abia o umbră mai rămăsese, disfigurată și aceea ciontită, a început a-și lua ființa sa. Domnia-ta ai deschis drumul regenerației sale prin Gramatica d-t. Acum multe, frumoase alcătuirii și traduceri s-au tipărit în București. Un Teatru Național s-a urzit și multe alte îmbunătățiri s-au făcut, care-ți fac multă cinste, domnule! [...]

Crede, domnul meu, că noi, cei pușini, prețuind ostenețele d-tale, ne place a te avea model în înscrierile și traducerele noastre și a vă aduce lauda ce se cuvine unui literat reformator și legiuitor al limbei [...]. Cît pentru mine, credeți, domnule Eliad, că cetind într-o broșură a d-tale cuvîntul ce ați făcut la deschiderea școalei Societății filarmoneice, m-am simțit atîta pătruns de bucurie, încît lacrimi am curs din ochii mei! Literatura ce pășeaște cu pași de uriaș către desăvîrșire, bunele așezăminte, patriotica rîvnă a tinerimei m-au încîntat, și în bucuria mea am oștat că maicii naturii i-a plăcut mai bine, născîndu-mă rumân, să mă așeze de astă parte de Milcov.

Iă rog dar, dacă propunerea mea va fi priimită, să mă scriți în numărul prenumăranților Societății filarmoneice, ca mădular ajutorător și conlucrător, cu încredințare că mă voi sili a contribui spre folosul literaturii și al teatrului.

Căminarul C. Nigruți
"Muzeul național".
4 și 18 noiembrie 1836

Bucureștii văzuți de la Curtea Arsă. Gravură de Eugen Ciceri

I. Heliade Rădulescu către C. Negruzzi

Domnul meu,

... Am băgat de seamă, domnul meu, că nici o nație nu este mai ticăloasă de cât acelea în care clasele cetățenilor sînt așa de depărtate unul de altul, nu atît cu drepturile și bogăția, cît prin îndreptarea duhului. Unde, într-o casă de nobil sau bogat, vezi oamenii din veacul nostru, și alături de dînsa, într-altă casă vecină, a unui sărac, oameni cu două mii de ani îndărăt la înaintarea duhului și cu toate vițurile și urțile obiceiuri ce corupția civilizației a putut să născocască de la începutul lumii; și pe urmă iar, într-aceiași casă de bogat vede cineva pe tatăl cu totul îndărăt la cunoștințe, la duh și la inimă, și pe fiul, crescut în Franța sau în alte locuri ale Europei, cu ideile veacului nostru. Într-o astfel de nație cum se pot apropia și a se înțelege oamenii? Prin ce relație de duh sau de simțiment se pot a se aduna, a se însoți și a se împrețeni cetățenii, cînd religia ce le poruncește acestea e necunoscută și neîngrijită? Ce asemănare se vede între bogat și sărac, încît să nu se desprețuiască și să se pizmuiască unul pe altul? Ce cinstire poate să aibă fiul către părinte și ce vorbă pot să aibă împreună cînd unul pe altul nu se înțelege și cînd fiul cu puterea duhului și morală se vede cu atît mai presus decît tatăl său? Și alte asemenea. Într-o astfel de stare, dintr-o goană a soartei și lungile necazuri, ajunseser și țara noastră. Care e mijlocul acum ca să apropie cineva duhurile contemporane? Școalele pregătesc numai tinerimei pentru un viitor numai și pînă va veni acea epohă a domni asupra unui pămînt o generație nouă; o pregătesc încă și la o înțelegere cu bătrînii; căci unii au prisos în cunoștințe din teorie și alții din experiență. Clasele acestea contemporane de stare și de vîrstă unele știu a citi și alte nu. Așadar, trebuie să se facă și pentru dînsule o școală prin care să se apropie duhurile. Altă școală n-am văzut mai înlesnitoare decît o gazetă și un teatru. Cea dintîi, pentru cei care știu a citi, și cea de-al doilea, și pentru unii, și pentru alții. Prin gazetă află cineva ce se lucrează într-alte părți mai înaintate în cunoștințe în tot felul de materii; se familiarizează încetul cu încetul, deși fără metod, cu ideile veacului și ajunge încît, deși nu poate a se pune d-alături cu cel învățat, dar împlinește un loc în treptarea ce trebuia să urmeze în acel spațiu atît de mare și deșert ce era între cîțiva învățați și lumea cealaltă. Teatrul în limba națională, cîrmuit de un duh metodic, poate aduna toate clasele de orășani,

G. CĂLINESCU

... Care au fost realele atitudini ale fiecărui actor în evenimentul dela 1848 este greu azi de stabilit. Toți se contrazic și mint. Ghica susținu la început că străduința comitetului a fost de a împiedica izbucnirea revoluției prin manoperile guvernului, apoi dimpotrivă că intenția le fusese de a porni mișcarea. Eliade socotește pe tinerii revoluționari victime credulității și entuziasmului. El, omul de bun simț, care n'avea în vedere decît scăparea patriei, pusese la cale în caz de răzmeriță insidioasă o contra-revoluție (pe principul «urăsc tirania, mi-e frică de anarhie», arborat în răposatul Curier) cu ajutorul verilor săi ofițerii Racotă, a altui văr comerciantul Mărgărit Moșoiu etc. Adevărul este că Eliade avea o mare popularitate în burghezie, căreia îi satisfăcea toate instinctele. Punctele lui de vedere erau: recunoașterea suzeranității Porții și a autonomiei țării pe temeiul tratatelor, respect la persoane, respect la proprietate. [...]

... În Memorii asupra evenimentelor din 1848 se înalță pe sine, făcându-și autobiografia, diminuând și ironizând, cu spirit, pe ceilalți. Irita pe toți cu laudăroșiile lui. De 12 ani, spunea el, luptase singur împotriva inamicilor patriei și numai el, Țarul și dracul cunoșteau politica rusă. Până și Duhamel recunoscuse zicând: Quel homme! Il est le seul qui nous a compris. Il est dangereux! Frazeologia lui umilă față de înalta Poartă e a unui pretendent la tron. Unirea Principatelor e combătută ca intrigă rusească. În cap i-a intrat că e un martir al Nației, un profet, un Messia. Citește Biblia și-o comentează. Soarta lui i se arată asemănătoare cu a Mântuitorului. [...]

Oricât de naivă, gândirea lui Eliade este cea dintîi ce străbate, înaintea lui Eminescu, o operă literară și-i dă sens și unitate. Poetul are viziunea grandioasă și totală, obsesia unicului în trinitate. La început propozițiile lui sunt vag voltairiene și francmasonice. În 1836 susținea că Dumnezeu e unul pentru toți, revelat în Treime. «Aflați dară că Duhul și Materia sunt două începuturi vecinice din care se alcătuește tot universul și 'n care Dumnezeu e pretutindenea, îmbrățișînd totul, fiind în toate pe subt toate și peste toate». Tatăl e autoritatea supremă, Fiul e materia, și Duhul sfînt mintea universală. Ideile sunt eretice, panteistice, și în legătură mai mult cu esoterismul kabbalistic, foarte răspândit în societățile secrete ale vremii. Într'un alt articol, puțin mai târziu, Eliade aplica treimea la om, sub numele de treism, făcînd în fond un para-

lelism obișnuit în toate sistemele esoterice între macrocosm și te-restrul Adam. [...]

Inteligența înăscută îl ajuta să gândească singur pe sugestii simple. Afară de ideea de «echilibru între antiteze» nimic hegelian nu e la Eliade, căci identificarea între Spirit și Existență nu se face și cei doi termeni Duh-Materie sunt primordiali. Triada lui Eliade e un «număr mistic», simbolic, ce urmează a fi interpretat iar istoria universală este o reprezentare hermetică a Ființei supreme, care se destăinuie prin evenimente semnificative și prin profeți. [...]

Acesta este «echilibrul» lui Eliade, messianismul lui, întemeiat nu pe desfacerea istorică de antiteze ci pe opoziția permanentă între factorul patern și cel matern, între vorbitor și auditor, profesor și elev, guvern și popor. Socotindu-se inspirat de Iahvê universalul, poetul pune alusiv în *Biblie* simulacrul lui Moise. Din pornirea de a privi lucrurile cosmic, comună romanticilor, a ieșit la Eliade intenția de a-și grupa opera ciclic în patru volume. Primul s'ar fi intitulat *Biblice* și ar fi cuprins și *Căderea dracilor*; al doilea *Evangelice* și ar fi primit între altele *Cutremurul*; al treilea *Patria*, sau *Omul social* în care s'ar fi aflat *Ruinele Târgoviștei*, *Sburătorul*, *Mihaida*; ultimul *Omul individual* căruia i-ar fi aparținut *Serafimul* și *Cherubinul*, *Visul*. Opera lui Eliade ar fi fost astfel mai mult decât o *Légende des Siècles*, o adevărată *Divină Comedie* (Dante l-a obsedat pe poet mereu) cu sens literal, didactic și anagogic. Și încă mai mult decât *Comedia* visa să facă, visa să continue vechile cărți profetice printr'un Nou Testament, să dea marea *Biblie* modernă ce s'ar fi încheiat cu un apocalips, cuprinzând astfel toată istoria dela căderea omului până la regenerarea în cetatea eternă.

Eliade e un mistic la modul dantesco cu uriașe viziuni profetice. *Anatolida sau omul și forțele* ar fi fost adevărata «biblică», poemul, în 20 de cânturi al omului, de la creație până la victoria asupra Forței, amestec de soteriologie și program social, soluțiunea în veac a problemei sociale fiind totdeauna cheia mântuirii spiritului, a cetății eterne. Și ca în orice sistem cu preocupări soteriologice mântuirea nu este individuală ci colectivă. Comunitatea creștină, Biserica, se înlocuiește cu Popolul, și pe o treaptă mai sus, cu liga popoarelor, cu umanitatea. [...]

Eliade este un prozator excepțional, un pamfletar ignorat sub această latură. Răutatea inventivă în vorbe e în linia lui Radu Popescu la care se adaogă o veselie naturală, sângeros violentă, susținută de o retorică savantă și de o incurabilă obstinație ideologică. Ca istoric poate diforma, ca memorialist e neîntrecut. *Memoriile asupra istoriei regenerării* din nefericire rău transpuse în românește sunt un adevărat roman ingenuu al infatuării profetice. În cele mai aride și adesea extravagante dizertații anecdoticul totdeauna polemic răsare aducând o scenă vie. Eliade s'a nutrit în spiritul lui Voltaire imitându-l și în manopera libelelor. Dela Brașov trimetea o foaie plină de răutăți pentru foștii revoluționari, numită *Carul-iute*. Dar Voltaire e numai sarcastic, Eliade e răzbunător ca Dante, vulgar, animalic, salvat de trivialitate prin aripa lirică și literară.

De n'ar fi trebuit să înceapă totul și să-și cheltuiască energia în lupta pentru formația limbii din învălmășala căreia nu putea vedea limpede adevărata cale, Eliade ar fi putut deveni un foarte mare poet.

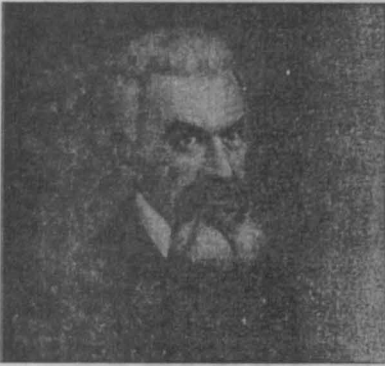
și prin bucățile sale potrivite pe înțelesul norodului familiarizează iară pe toți pe nesimțite cu istoria națiilor, recomandă virtutea și războiește vițiul, aduce în rîs obiceiurile ruginite și bătrîne și însuflă gust pentru ale veacului.

Așa, domnul meu, am început Curierul rumânesc; dar unde cititorii? Învățații veacului nostru nu și-au făcut creșterea în limba națională; aceia citeau gazetele streine, mai bogate, mai slobode și cu știri mai proaspete. Neînvățații au început să citească că nu înțeleg ce este Marsilia, Amsterdam, Hanovra ș.c.l. (tiu scrisorile încă). Nici o idee de istorie, nici o idee de geografie, nici o idee de deosebitele feluri de guvernuri, nici o idee de științe și arte, și redactorul despre asta trebuia să vorbească. Așa, am hotărît o parte a Curierului pentru o prescurtare de geografie, în care să arăt capitalele pămîntului, religiile, guvernele și lăcuitorii. Pe urmă, știind că se lucrează Regulamentul organic, ce era să ne aducă alțtea foloase, și cu lucrurile cele nouă ce aducea cu dînsul aducea asemenea și o mulțime de vorbe necunoscute, am hotărît între celelalte slujbe ale Curierului și aceasta de a se face un înainte-mergător al Regulamentului organic. Băgăm într-adîns vorbe de-ale regulamentului prin fraze, precum "deputat, procuror, tribunal, instanție, reciproace" ș.c.l., numai ca să am prilejul a le tălmăci și a familiariza cu dînsule pe cititori, încît, cînd va veni regulamentul, să fie înțeles în oarecare chip.

Teatrul a fost cea mai de pe urmă a mea ocupație, dar aci trebuiau cheltuieli mari și încurajare; și, pe de o parte, lipsa mijloacelor de bani, pe de alta, grijile și un fel de neorînduială ce m-au coprins în urmă au făcut să nu se înceapă după cum doream; și deși a pricinuit un zgomot, deși în scurtă vreme a făcut înaintări mari, deși literaturii i-a dat un zbor și a deșteptat duhurile tinerilor a-și întrebuința cea-surile de odihnă mai cu folos și mai nobil, dar metod mărturisesc că n-a avut să corespundă cu scopul, adică de-a fi o școală de morală și de a apropia duhurile. Vremea însă nu e trecută și, cum s-au săvîrșit alțtea în puțină vreme, am nădejde, după cum soții au început a se pătrunde mai cu prisos de acest adevăr, că acest început cu adevărat va corespunde cu scopul său.

Prea mult m-am depărtat, domnule, cu darea socotelii mele și gîndesc că este vreme a răspunde la dreptele d.-i. întrebări.

Eliad – "Muzelul național", 4 și 18 noiembrie 1836

Timotei CIPARIU

Marți, 4/15, în deseară, luînd o birjă cu Silvestru, am ieșit la d. Eliad, însă și acolo numai pre cocoana o am aflat. Lăcașul d-lui este afară de oraș, la tîrgul de afară, într-un șes prea desfătat, aproape de Colintina, loc adevărat pentru un literator, cui așa e de scumpă și atîtea cuprinderi are, cu tonul de lipsă, de folos, sănătos și desfătat. Cășile și grădina vor să-i dovedească gustul.

De la Eliad ne-am dus la Colintina, ca să nu ne fie în zădar trapădul...

Miercuri, 5/19 aug. Dimineața ne-am dus iarăși la Eliad și, din norocire, cînd era să ne întoarcem îndărăpt, îl întâmpinărăm venind din oraș. Acolo, între discursuri asupra unei ode a sale, închinată la înălțarea pavilionului grecesc, despre duhul de libertate ce stăpînește întru boierime mai mult decît întru prostime, [...] despre intrigile la așezarea Regulamentului Organicesc – carele încă supt Gr. Ghica s-au lucrat –, cum pre I. Văcărescu l-au exilat din pricină că n-au vrut să cunoască de legiuită Obșteasca Adunare (pricina era [...] nu mitropolitul, cum stă în pravilă), iară Cîmpineanul cel bătrîn, care au protestat asupra articolului despre carantine [...], a 3[-a] zi au și murit, precum și alți mui mulți, [...] precum Gr[igore] vodă, Bălăceanul iară de năpraznică muriră – ne-am petrecut. Ne-au cetit și începutul unei corpondențe cu un moldovean (N.) asupra limbii române, leșind, ne-au poftit pe sim-bătă la prînz...

Simbătă, 8/20 aug. au venit d. Eliad și ne-au dus cu caleașca la d-sa, unde cu d. Sinai pină seara am petrecut. Coconița arăta în cuvînt o isteție, talent și frumusețe, de vorbe deosebi; bucatele de post, ci curate, și întru toate gust prea ales. Au arătat despre casele sale cele nouă un orizon nemărginit: cătră miază-noapte Colintina, de-aci Plumbuita, cu institut pentru cerșitori (în tot Bucureștii nu vezi un cerșitoriu), mai încolo Mărcuța, cu S. Pantelimon etc. În tipografie ne-au arătat vîrsătoria, baterea de maîrce (sic) etc. Și am avut norocirea a înfîlîi pe d. Roset. Cu acelaș prilej m-au răcinstit cu 15 bucăți – parte teatru, parte altfel de cărți – ce s-au tipărit întru a sa tipografie. Întorcîndu-ne, ne-au povestit istoria bănățeanului Nicorescu.

Zburătorul

"Vezi, mamă, ce mă doare! și pieptul mi se bate,
Mulțimi de vinețele pe sîn mi se ivesc;
Un foc s-aprînde-n mine, răcorii mă iau la spate,
Îmi ard buzele, mamă, obraji-mi se pălesc!

Ah! inima-mi zvîcnește!... și zboară de la mine!
Îmi cere... nu-ș' ce-mi cere! și nu știu ce i-aș da;
Și cald, și rece, uite, că-mi furnică prin vine,
În brațe n-am nimica și parcă am ceva;

Că uite, mă vezi, mamă? așa se-ncruciează,
Și nici nu prinz de veste cînd singură mă strîng,
Și tremur de nesațiu, și ochii-mi vîpăiază,
Pornesc dintr-înșii lacrimi, și plîng, măicuță,

plâng.

Ia pune mîna, mamă, – pe frunte, ce sudoare!
Obraji... unul arde și altul mi-a răcit!
Un nod colea m-apucă, ici coasta rău mă doare;
În trup o piroteală de tot m-a stăpînit.

Oar' ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
O ști vrun leac ea doară... o fi vrun zburător!
Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor.

Și unul să se roage, că poate mă dezleagă;
Mătușele cu bobii fac multe și desfac;
Și vrăjitorul ala și apele încheagă;
Aleargă la ei, mamă, că doar mi-or da pe leac.

De cum se face ziuă și scot mînzat-afară
S-o mui pe potecuță la iarbă colea-n crîng,
Vezi, citu-i ziulița, și zi acum de vară,
Un dor nespus m-apucă, și plîng, măicuță, plîng.

Brîndușa paște iarbă la umbră lingă mine,
La rîuleț s-adapă, pe maluri pribegînd;
Zău, nu știu cînd se duce, că mă trezesc cînd vine,
Și simț că mișcă tufa, auz crîngul trosnînd.

Atunci inima-mi bate și sai ca din visare,
Și parc-aștept... pe cine? și pare c-a sosit.
Acest fel toată viața-mi e lungă așteptare,
Și nu sosește nimeni!... Ce chin nesuferit!

În arșița căldurei, cînd vîntuleț adie,
Cînd pleopul a sa frunză o tremulă ușor
Și-n tot crîngul o șoptă s-ardică și-l învie,
Eu parcă-mi auz scrisul pe sus cu vîntu-n zbor;

Și cînd îmi mișcă țopul, cosița se ridică,
Mă sperii, dar îmi place – prin vine un fior
Îmi fulgeră și-mi zice: «Deșteaptă-te, Florică,
Sînt eu, viu să te mîngîi...» Dar e un vînt ușor!

Oar' ce să fie asta? Întreabă pe bunica:
O ști vrun leac ea doară... o fi vrun zburător;
Or aide l-alde baba Comana, or Sorica,
Or du-te la moș popa, or mergi la vrăjitor".

Așa plîngea Florica și, biet, își spunea dorul
Pe prispă lingă mă-sa, ș-obida o neca;
Junicea-n bătătură mugea, căta oborul,
Și mă-sa sta pe gînduri, și fata suspina.

Era în murgul serii și soarele sfîințit;
A puțurilor cumpeni țîpînd parcă chema
A satului cireadă, ce greu, meru sosise,
Și vitele muginde la zgheab întins păsea.

Dar altele-adăpate trăgea în bătătură,
În gemete de mîmă vîitei lor striga;
Vibra al serei aer de tauri grea murmură;
Zglobii sărînd vîitei la uger alerga.

S-astîmpără ust zgomot, ș-a laptelui fîntînă
Începe să s-auză ca șoptă în susur,
Cînd ugerul se lasă sub fecioreasca mîna
Și prunca vîtelușă tot tremură-mpregiur.

Încep a luci stele rînd una cîte una
Și focuri în tot satul încep a se vedea;
Tîrzie astă-seară răsare-acum și luna,
Și, cobe, cîteodată tot cade cîte-o stea.

Dar cîmpul și argeaua cîmpeanul ostenește
Și dup-o cină scurtă și somnul a sosit.
Tăcere pretutîndeni acuma stăpînește,
Și lătrătorii numai s-auz necontenii.

E noapte naltă, naltă; din mijlocul tăriei
Vestmîntul său cel negru, de stele semănat,
Destins coprinde lumea, ce-n brațele somniet
Visează cîte-aieva deșteaptă n-a visat.

Tăcere este totul și nemîșcare plină:
În cîntec sau descîntec pe lume s-a lăsat;
Nici frunza nu se mișcă, nici vîntul nu suspină,
Și apele dorm duse, și morile uu stat.

"Dar ce lumină iute ca fulger trecătoare
Din miazănoapte scapă cu arme de schintei?
Vro stea mai cade iară? vrun împărat mai moure?
Or e – să nu mai fie! – vro pacoste de zmei?

Tot zmeu a fost, surato. Văzuși, împielitatu,
Că țintă l-alde Floarea în clipă străbătu!
Și drept pe coș, leicuță! ce n-ai gîndi, spurcatu!
Închină-te, surato! – Văzutu-l-ai și tu?

Balaur de lumină cu coada-nflăcărătă,
Și pietre nestimate lucea pe el ca foc.
Spun, soro, c-ar fi june cu dragoste curată;
Dar lipsa d-a lui dragosti! departe de ast loc!

Pîndește, bată-l crucea! și-n somn colea mi-ți vine
Ca brad un flăcăiandru, și tras ca prin inel,
Bălai, cu părul d-aur! dar labele lui vine
N-au nici un pic de sînge, ș-un nas – ca vai de el!

O! biata fetișoară! mi-e milă de Florica
Cum o fi chinuînd-o! vezi, d-aia a slăbit
Și s-a pălit copila! ce bine-a zis bunica:
Să fugă fata mare de focul de iubit!

Că-ncepe de visează, și visu-n lipitură
Începe-a se preface, și lipitura-n zmeu,
Și ce-i mai faci pe urmă? că nici descîntătură,
Nici rugă nu te mai scapă. Ferească Dumnezeu!"

Din Biblioteca Rumânească

(fragment)

Deci dacă din toate neamurile cele ce se străduiesc a se cultiva au făcut fundații, pentru ce să nu se aștepte și nația românească, care se alcătuiește din 7 milioane de suflete, vreo câțiva bărbați avuți care să întemeieze spre nemuritoare pomenire și lauda lor aceste fundații? Milostiviți-vă dară, bărbați români cu averi de la Dumnezeu dăruite, a vă îngriji pentru binele de obște. Căutați ce fac celelalte neamuri pentru luminarea patriei lor; luați seama cum se pomenesc în toată lumea prin istoriile țărilor numele bărbaților acelora care au întemeiat acest fel de fundații! Cerați și veți pricepe cât de dulce este familiei și următorilor aducerea-aminte despre strămoșii săi când văd că se cinstesc și ei de către lume pentru facerile de bine ale moșilor lor! Cumpăniți și cu judecare sănătoasă pricepeți urmările care izvorăsc din așa fapte bune și vă sloboziți inima a da ajutor pentru folosul nației.

I. Heliade Rădulescu – “Curierul românesc”, 16 august 1829

Repede aruncătură de ochi asupra limbei și începutului rumânilor

(fragmente)

Noi avem limba noastră, religia noastră, obiceiurile noastre, legile noastre și ne numim rumâni, și prin urmare oricare om va trăi în acest pământ, cu aceste obiceiuri deprins, oriunde se va duce este străin, și deprinderile lui îi dovedesc că este rumân. Ținta noastră aici este limba; în partea de dinți noi am dovedit că vorbim o limbă, ce se trage din latină. Rămîne acum să vedem dacă prin zicerile ce se află într-însa noi putem să arătăm toate ideile ce sînt astăzi cunoscute în lumea civilizată.

Limba este mijlocul prin care ne arătăm cunoștințele și cugetările noastre și, prin urmare, cu cât unui om i se întind și i se înmulțesc cunoștințele, cu atât i se înmulțesc și zicerile prin care își numește ideile sale [...].

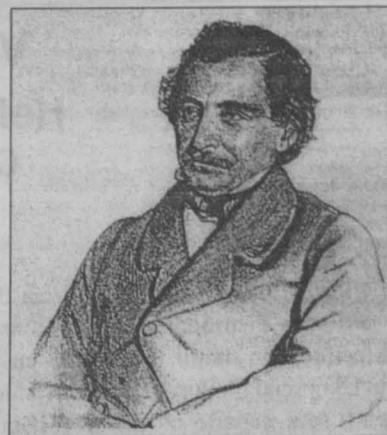
Limba noastră și-a luat forma sa și drumul său, atît în glăsuirea zicerilor, cît și în mecanismul ei, încă de la strămoșii noștri, și orice împrumutare se va face este lege obștească la toate națiile ca zicerea străină să se conformeze după însușirea limbei [...].

Avînd cîineva drept temei împușinarea silabelor prin care limba se face mai puternică mai virtos în poezie, va putea băga de seamă în mai multe prilejuri a scăpa limba de polisilabie. Poate cine va vedea cîtă vrednicie se dă limbei din împușinarea silabelor numai prin următorul vers al D. I. Văcărescu din Primăvara amorului:

“Mieii pasc, alerg, se joc, șăd”, unde într-un rînd de șapte silabe se coprink cinci ziceri.

I. Eliad – “Curierul românesc”, 11 și 15 decembrie 1832

Textele au fost reproduse din volumele: G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941; D. Popovici, *Cercetări de literatură română*, Cartea românească din Cluj, 1944; I.H. Rădulescu, *Opere*, Editura pentru Literatură, 1967; *Presa literară românească*, Editura pentru Literatură, 1968; George Ivașcu, *Istoria literaturii române*, I, Editura Științifică, 1969; Timotei Cipariu, *Jurnal*, Editura Dacia, 1972.

Chemare

De vreo douăzeci de ani încep a se auzi în toată România vorba literatură; mai înainte nici înțelesul nu-i era cunoscut. Începură a se scrie, a se traduce și a se tipări cîteva cărți, se distinseseră cîteva scriitori, și astăzi peste tot locul se aude din gură în gură expresiile: literatura română, născîndă noastră literatură, înaintarea literaturii noastre ș.c.l.; însă ce avem în comparație cu alăturata însemnare de scrieri ce se văd la alte nații? Și alăturata însemnare a cîta parte coprinde din cărțile unei întregi și complete bibliotecă? Unde ne sînt cărțile? Carii ne sînt maestrîi, ca să poată ieși discipolii? Maestrîi romanilor fură grecii; maestrîi Europei fură grecii și romanii; ai noștri pot fi grecii, romanii, italienii, franțezii, spaniolii, germanii, englezii. Înțelegem noi limba lor? sau făcutu-i-am ca ei să ne vorbească în limba noastră?

A înțelege o nație mai multe limbi este mai anevoie; a se traduce mai mulți și varii autori într-o limbă este mai cu puțință; și aceasta din urmă și-a propus jos-însemnatul, cugetînd a da nației un început de BIBLIOTECĂ UNIVERSALĂ. Într-însa se vor coprinde cei mai remarcabili autori antici și moderni, ale căror scrieri au contribuit spre împlinirea faptei cei mari a civilizațiunii, spre formarea minții și inimei umane, spre perfecția omului. Fără niște asemenea scrieri nu e literatură, nu e progres. [...]

I. Eliade – “Curierul românesc”, 25 martie 1846

Bucureștii de altădată

Vechi zidiri bucureștene

Heliade și Bucureștii vremii lui

Cronologia anilor 1802 – 1872

Ana Maria ORĂȘANU

La începutul secolului al XIX-lea Bucureștii ocupau un teritoriu disproporționat de mare față de numărul locuitorilor stabili, semănând cu un imens sat. Doar centrul comercial din jurul fostei Curți Domnești era compact construit. Mai departe orașul se răsfirea haotic de-a lungul principalelor ulițe. Case cu curți spațioase, adunate pe lângă biserici – ctitorii comunitare, alcătuiau mahalale (cartiere) și polarizau viața socială, economică și religioasă. Dominantele de siluetă erau turelele celor aproape 300 de biserici și vestitul Turn al Colței. Influența turcească era evidentă. Viața politică, moda și mentalitățile erau impuse de Constantinopol.

Spre mijlocul secolului al XIX-lea evenimentele politice, situația economică și ideile iluministe care însuflețeau lumea europeană au favorizat schimbări fundamentale. Cu toate că a fost bântuit de numeroase dezastre orașul s-a dezvoltat considerabil după Pacea de la Adrianopol, prin aplicarea Regulamentului Organic, precum și după Unirea Principatelor, în timpul domniei reformatoare a lui A.I. Cuza, când Bucureștii au devenit capitala României. Acestea au fost începuturile organizării edilitare și administrative. Au apărut și noi programe de arhitectură, în special instituții publice de cultură, învățământ și sănătate.

Redăm selectiv principalele transformări ale orașului, precum și repere biografice despre I.H. Rădulescu, personalitate complexă a epocii, pe care o vom înțelege mai bine în contextul cadrului în care s-a consacrat ca un mare român.

*

1802 – ian., 6 – se naște la Târgoviște Ion, fiul lui Ilie Rădulescu și al Eufrosinei Rădulescu

– oct., 14 – Const. Ipsilanti (1802 – 1806) numit domn de către Poarta Otomană intră în țară pe la Giurgiu

– oct., 14 – “s-au cutremurat pământul foarte tare de au căzut toate turele bisericilor din București și clopotnițele și alte case înalte; s-au sfărâmat și clopotnița cea vestită de înaltă (Colțea) care era podoaba orașului cu ceasornicul ei (Dionisie Eclesiarhul)

1804 – aug., 28 – un uriaș incendiu a distrus în 12 ore zona comercială între Sf. Gheorghe și Podul Mogoșoaiei și “a redus în cenușă 2/3 din oraș” (raport francez)

1805 – “revărsare înfricoșătoare de ape” (Dion. Fotino) care “a făcut multă pierdere nimicind toată lunca Dâmboviței și casele din ea” (Naum Râmniceanu)

1808 – se construiește Hanul lui Manuc

1810 – orașul avea 32.185 locuitori vârstnici, 89 mahalale și 7.603 case (catagrafie bisericească)

1811 – Ion Rădulescu învață grecește la dascălul Alexe din București și locuiește în casa părinților de pe ulița

Herăstrăului a cărei grădină ajunge până în mahalaua Visarion

1812 – mai, 16 – se semnează Pacea ruso-turcă de la București (în Hanul lui Manuc), primul tratat internațional încheiat în oraș, prin care Basarabia este luată de Rusia. Gen. Kutuzov consideră Bucureștii “un oraș atât de mare încât întrece toate orașele rusești afară de capitală”

– Ion Rădulescu este elev în casa călugărului Naum Râmniceanu

– se construiește casa marelui logofăt Dinicu Golescu care va deveni reședință domnească în perioada 1838 – 1882

– dec., 12 – noul domn Ioan Caragea (1812 – 1818) intră în București

– dec., 22 – un incendiu puternic distruge până în temelii Curtea Nouă din Dealul Spirii, rămasă în memoria comunitară sub numele de Curtea Arsă

– izbucnește epidemia de ciumă (ciuma lui Caragea) în timpul căreia “a murit mulțime de norod” (D. Eclesiarhul)

1815 – Ion Rădulescu studiază la Școala grecească de la Schitu Măgureanu

1818 – mart., 24 – Gh. Lazăr este numit “dascăl de aritmetică, geometrie și geografie” la Școala de la Sf. Sava unde inaugurează cursuri în limba română

– Ion Rădulescu urmează cursurile de la Sf. Sava și își ia numele de Heliade

– se înființează prima tipografie particulară din București, a dr. Caracș

– sept., 8 – ia ființă cel dintâi “teatru de societate” din București, al domniței Ralu, în sala de la Cișmeaua Roșie, pe Podul Mogoșoaiei

– deasupra orașului se înalță primul balon, “Bășica lui Caragea”

1820 – Heliade predă la Școala de la Sf. Sava, până în 1826, cursuri de aritmetică rațională, geometrie și trigonometrie, geografie matematică sau astronomie și gramatică. Elaborează (manuscris) *Gramatika românească*

1821 – mișcarea revoluționară condusă de Tudor Vladimirescu ajunge la București. Din Bolintin Tudor dă o proclamație către bucureșteni (16 martie) și sosește împreună cu pandurii la Côtroceni (17 martie). După o nouă proclamație către bucureșteni, în ziua de 21 martie își face intrarea solemnă în capitală. Se întâlnește cu Alex. Ipsilanti la “casele Mavrogheni de la Cișmea” (30 martie) fără a se înțelege. Instalează garnizoane de panduri la Côtroceni, Radu Vodă, Antim și pe Dealul Mitropoliei, dar părăsește orașul pe 15 mai, fiind ucis câteva zile mai târziu lângă Târgoviște (27 mai). Pe 6 august turcii pătrund în oraș, măcelăresc eteriștii și pradă tot ce întâlnesc

1823 – zi de Paști – un incendiu pustiește Podul Beilicului și distruge 250 de case

1827 – se înființează la Golești “Societatea literară” (Dinicu Golescu și Heliade, ca autor al statutelor). Militau pentru transformarea Școlii de la Sf. Sava în colegiu, înființarea de școli primare în capitalele de județ și la sate, precum și pentru presă în limba română

1828 – 1829 – epidemie de ciumă
– apare la Sibiu *Gramatika românească* a lui I.H. Rădulescu

1829 – apr., 8 – apare primul număr din “Curierul românesc” în redacția lui Heliade

– sept., 14 – Pacea ruso-turcă de la Adrianopol. Se instituie protectoratul rus (1829 – 1834) sub conducerea gen. P. Kiseleff, președinte al divanurilor din Moldova și Țara Românească

1830 – Heliade cumpără “tipografia de la Cișmea” și casele de la Obor. Traduce *Meditațiile* de Lamartine

– se elaborează Regulamentul Organic, considerat ca primă constituție a țării și început de organizare modernă a statului

– se constituie “Comisia de înfrumusețare a orașului”, cu atribuții edilitare pentru hotare, străzi și poduri, piețe, promenade, cimitire și un teatru

1831 – orașul are un perimetru de 19.227 m, cu 10 bariere păzite de străji și o populație de 58.781 locuitori sta-tornici (conform Recensământului populației)

– febr., 2 – se înființează Eforia Spitalelor

– mai, 1 – se înființează la București Arhivele Statului din Țara Românească

– nov., 22 – se înființează Muzeul orașului, prima instituție de profil din sud-estul Europei

– dec., – se alege primul “Sfat orășenesc” format din 5 “mădulari” (membri), reprezentând mahalalele. Din 1848 se va numi “Sfat municipal”

1832 – se reorganizează Școala de la Sf. Sava, cu 4 cicluri: Școala începătoare, Umanioarele, Învățăturile complementare, Cursuri speciale

– se deschide Șoseaua Kiseleff

– dec., 8 – apare primul număr din „Buletinul Oficial” (primul periodic românesc) avându-l ca redactor pe Heliade

– Heliade traduce și publică *Aritmetika* de Francoeur

1833 – se înființează “Societatea filarmonică” din inițiativa lui Ion Câmpineanu, Heliade, C. Aristia. Printre obiectivele principale este înființarea Teatrului Național

– se construiesc Palatul Șuțu (arh. C. Schwink și J.Veit) și Palatul Știrbei (arh. Michel Sanjouand)

1834 – se înființează “Școala filarmonică” având ca director pe Heliade

1835 – se construiește Spitalul Brâncovenesc (arh. Hartl)

nov., 1 – apare, sub conducerea lui Heliade, primul număr al “Gazetei Teatrului Național”

1837 – Heliade publică primul număr din “Curier de ambe sexe”, supliment cultural al “Curierului românesc”

– A. Florian și Gh. Hill publică primul cotidian românesc, “România”

– se înființează Muzeul de Arheologie (sală din Sf. Sava)

1838 – ian., 11 – un cutremur puternic distruge multe construcții între care Hanul Sf. Gheorghe și Palatul Domnesc

1839 – Heliade traduce din opera lordului Byron (tom I și II)

1843 – Heliade schițează proiectul “Bibliotecii universale”

1844 – în oraș erau 722 felinare, 3 servicii poștale, 3 pensioane, 80 de școli, 4 tipografii, 1 litografie, 1 teatru străin (J.Vaillant)

1845 – apare “Magazin istoric pentru Dacia” sub conducerea lui A.T. Laurian și N. Bălcescu

1846 – începe construirea Teatrului cel Mare de pe Podul Mogoșoaiei (arh. Heft)

1847 – se amenajează Parcul Kiseleff (arh. Fr. Meyer) cu o parte din fondurile destinate inițial ridicării unei statui a gen. Kiseleff

– se realizează prima lucrare modernă de alimentare cu apă a orașului. Se înființează Stabilimentul fântânilor de la Mihai Vodă și se bate monedă

– se deschide Aleea Mitropoliei

– zi de Paști – un incendiu catastrofal distruge aproape 1/5 din oraș (130 case, 345 prăvălii, 10 hanuri, 7 biserică)

1848 – iun., 11 – revoluția izbucnește la București, după ce, pe 9 iunie, avusese loc Adunarea de la Islaz, unde Heliade a citit Proclamația redactată de el. Gh. Bibescu semnează Constituția și recunoaște noul guvern din care face parte și Heliade

– iun., 14 – se constituie Guvernul provizoriu al Țării Românești condus de Mitropolitul Neofit, în care Heliade este Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice

– iun., 15 – pe Câmpia Libertății (Filaret) 30.000 de bucureșteni jură pe noua Constituție

– iun., 19 – Guvernul provizoriu este arestat și apoi eliberat sub presiunea maselor de bucureșteni

– iun., 29 – Neofit proclamă restaurarea vechiului regim și se formează căimăcănia

– iul., 25 – demisia Guvernului provizoriu

– iul., 29 – Suleiman Pașa recunoaște Locotenenta domnească aleasă de Adunarea Populară și formată din N. Golescu, Heliade, Chr. Tell

– sept., 6 – arderea Regulamentului Organic

– sept., 13 – trupele turcești intră în București. Lupta din Dealul Spirii cu pompierii conduși de lt. Zăgănescu

– sept., 25 – decret privind exilarea conducătorilor revoluției din Țara Românească

– Heliade pleacă în exil până în 1859, cu scurte reveniri în țară

1849 – mai, 19 – Convenția ruso-turcă de la Balta Liman marchează înăbușirea revoluției române

– Barbu Știrbei este numit domn al Țării Românești până în 1856

– Sfatul orășenesc devine Sfat municipal cu 3 secții: Administrativă, Tehnică și Financiară

1850 – Heliade editează la Paris *Souvenirs et impressions d'un proscrit*

– se înființează Școala centrală și Școala munteană de poduri

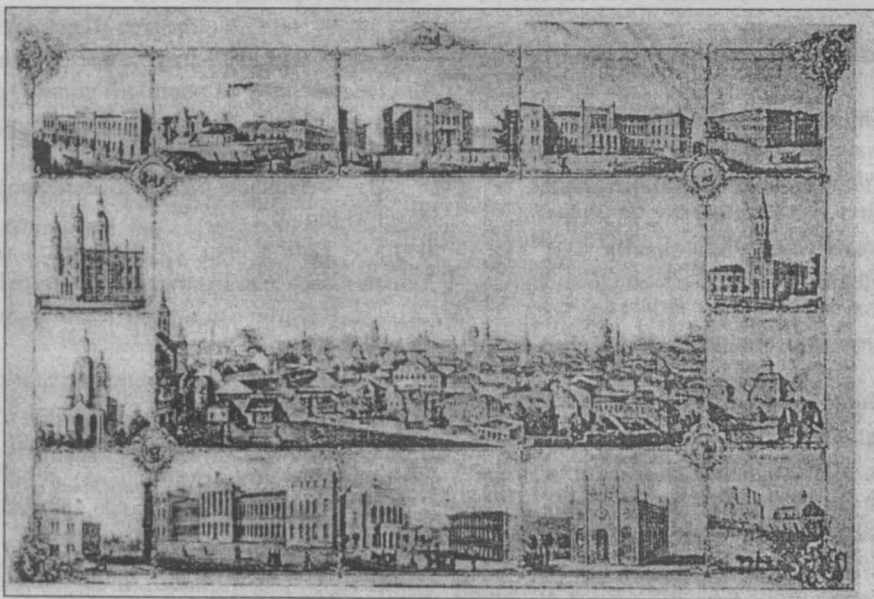
1852 – dec., 31 – inaugurarea Teatrului cel Mare

1854 – se inaugurează Grădina Cișmigiu, realizată după proiectul arh. Fr. Meyer (1845)

1856 – începe construirea Palatului Academiei (Universitatea), arh. Alex. Orăscu. Lucrările durează până în

1864 și impun dărâmarea ansamblului Sf. Sava
 1857 – se deschide primul bulevard bucureștean – bulevardul Academiei
 1858 – se construiește Spitalul Colentina
 – Heliade publică la Paris *Biblicele sau notițe istorice, filozofice, religioase și politice asupra Bibliei*
 1859 – ian., 24 – Adunarea electivă a Țării Românești se pronunță pentru alegerea lui Al.I. Cuza ca domn
 – febr., 8 – primirea entuziastă a lui Cuza în București
 – se înființează Biroul de statistică, se deschide primul cimitir al orașului – Bellu
 – Heliade publică *Echilibru între antithesi sau Spiritul și materia*
 1860 – orașul avea 121.734 locuitori: agricultori și profesii libere (67.482), meseriași (30.394), fabricanți (769), comercianți (23.089), servitori (13.940). În oraș existau: case de zid (16.236), case de lemn (2.184), case de pământ (4.992)
 – se construiește Casa Librecht (Filipescu)
 – apar *Annalele statistice pentru cunoștința părții muntene din România* și *Annalele economice pentru cunoștința părții muntene din România*
 1861 – se generalizează iluminatul stradal prin lămpi cu gaz
 1862 – ian., 22 – se formează primul guvern unitar al României condus de Barbu Catargiu
 – ian., 24 – se deschide primul Parlament al României. București este declarat capitala României
 – inundație în lunca Dâmboviței. Cuza participă la salvarea populației
 1863 – dec., 17 – Legea secularizării averilor mănăstirești
 1864 – Heliade este ales deputat de Muscel
 – conform noii Legi comunale, orașul este condus de un Consiliu comunal și primar. Primul primar al

Bucureștilor a fost Barbu Vlădăreanu
 – se înființează prin decret domnesc Universitatea – Academia
 – se înființează Școala de Belle-Arte
 1865 – Primăria orașului funcționa cu 5 secții: Administrativă, Financiară, de Igienă și Statistică și Oficiul de stare civilă
 – se înființează societatea culturală „Ateneul Român”
 1866 – febr., 11 – Al.I. Cuza este silit să abdice
 – mai, 10 – Carol de Hohenzollern-Sigmaringen este proclamat domnitor al României sub numele de Carol I
 – iul., 13 – se promulgă noua Constituție
 – se înființează “Societatea Literară Română”, devenită în 1867 “Societatea Academică Română” și din 1879 “Academia Română”. Primul președinte a fost Heliade (1867 – 1870)
 1869 – prima linie de omnibuse a orașului
 – se inaugurează gara Filaret și linia ferată București-Giurgiu
 – se construiește casa pictorului Th. Aman (arh. Sebellier)
 1870 – se deschide bulevardul Elisabeta
 1872 – se dă în folosință Gara de Nord (inițial Gara Târgoviștei)
 – se inaugurează linia de tramvaie cu cai
 – apr., 27 – se stinge din viață I.H. Rădulescu în locuința sa din str. Polonă 20. La funeralii au participat, printre alții, N. Golescu, Chr. Tell, Petru Poenaru și Cezar Bolliac. Cortegiul era însoțit de detașamente de jandarmi călări. A trecut pe str. Pensionatului, la Universitate (unde a vorbit Petre Cernătescu), pe Podul Mogoșoaiei. În fața Teatrului Național a vorbit G. Sion. A mers până la cișmeaua Mavrogheni și înmormântarea s-a făcut în curtea bisericii. Au vorbit Esarcu și Hasdeu.

Bucureștii pe la 1865 – 1870. Litografie de I. Huber

Patrimoniu

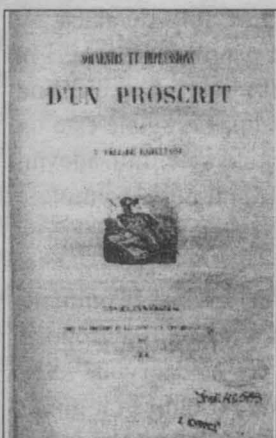
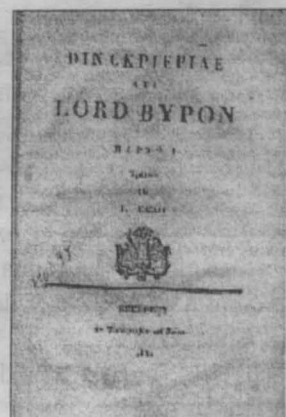
Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu"

Din scrierile lui Lord Byron – traduse de I. Eliad
În Tipografia lui Eliad, București, 1834

Preînsemnare

"Acela care atunci împlinea slujba aceasta, era un nobil Polonez anume Mazeppa, născut în palatinatul Podoliei. El fusese paj al lui Ioan Kasmir, la a căruia curte și luase un oarecare aer de învățătură și o vâpsea de bele litere.

"O intrigă ce avusese în junia sa cu nevasta unui nobil polonez descoperindu-se în sfârșit, bărbatul porunci să-l desbrace și să-l lege despuiat pe un cal sălbatic dându-i drumul în starea aceasta... (Vr. Istoria lui Carol XII, Fața 273, Tom: 5, ediția lui Dezoer)

Souvenirs et Impressions d'un proscrit par J. Héliade Radulesco
Paris, 1850

... Dans ma vie, dans mes écrits, depuis 1830, je ne suis jamais sorti des principes dont je vous entretiens ici et de la doctrine que vous verrez développée dans ce livre.

Acceptez cet ouvrage, ces Impressions, ces Souvenirs, car elles sont les impressions d'un homme qui a été proscrit pour vous avoir voulu du bien; ce sont des souvenirs chers pour moi, car ils me rappellent votre image, vos âmes nobles et généreuses, vos souffrances.

Salut et fraternité.

J. Héliade

Paris, 1er octobre 1850

Biblicele sau Notiții istorice, filosofice, religioase și politice asupra Bibliei
de I. Heliade R.

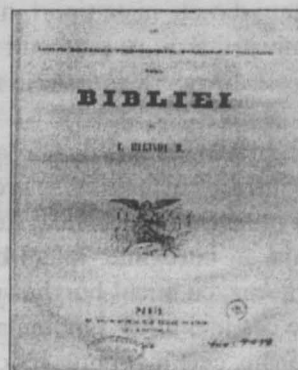
Paris, În Typografia lui Preve și Comp., 1858

Prolegomene

... Biblia e productul unei minți que vede pe Dumnezeu în sînul naturei, suspînul unei inime în holocaustu pentru mîntuirea ensusi aquellor 'a que o împungu, vocea în desert que resună peste secol, condicele unui popul sclav, chieamat a deveni Natio.

Biblia din Hebrei retaciți, împerechiați și cerbicoși face un singur Israel, un sigur popul solidar, predestinat a da Prophetii și pe Mîntuitorul lumei. Aqueasta este minunea quea mai mare que în lumea antică opero aqueast condice que singur merită în adevăr numele de Carte...

J. Héliade R.
Paris, 1858

Aniversare UNESCO

ION LUCA CARAGIALE – 150

Eugène IONESCO

Portretul lui Caragiale

Născut în 1852, în împrejurimile Bucureștilor, I.L. Caragiale a scris excelente povești și câteva piese de teatru care au “revoluționat” teatrul românesc, ușor de revoluționat, deoarece, ca să zicem așa, nu exista. De fapt, el l-a creat. Prin valoarea comedilor de moravuri și de caractere, scrise, din păcate, într-o limbă fără circulație mondială, I.L. Caragiale este, probabil, cel mai mare dintre autorii dramatici necunoscuți. Scîrbit de societatea timpului său, după ce și-a agravat dezgustul denigrînd-o, în întreaga sa operă, cu violență și luciditate, talent și umor, I.L. Caragiale profită de o moștenire tîrzie pentru a se expatria la sfîrșitul vieții sale la Berlin, unde muri în 1912, la șaizeci de ani și cinci luni.

Refuzase, în ianuarie al aceluiași an, să se întoarcă la București pentru cele câteva zile necesare sărbătoririi oficiale a celor șaizeci de ani ai săi și a carierei sale, căci, întrucît își înjurase compatrioții, aceștia sfîrșiseră prin a-l admira.

I.L. Caragiale i-a dojenit, în opera sa, pe comercianți, administrația, pe politicieni: învinuirile lui erau îndreptate, firește.

Întrucît I.L. Caragiale frecventase, în tinerețea sa, un club politic și literar conservator sub egida căruia își publică primele sale două comedii (*O noapte furtunoasă* și *Conu' Leonida față cu reacțiunea*), reprezentate respectiv în 1879 și 1880, unii au vrut să vadă în acest autor un dușman al liberalismului, al democrației. Nu era adevărat decît în parte. Mai tîrziu, Caragiale fu prietenul intim al creatorului mișcării socialiste românești și participă la manifestații socialiste. În comedia sa cea mai importantă (*O scrisoare pierdută*, jucată în 1883) I.L. Caragiale atacă, cu aceeași obiectivitate în vehemență, pe conservatori ca și pe liberali. S-a profitat de acest fapt pentru a descoperi în opera sa simpatii socialiste, tendințe revoluționare. Lucrul acesta e poate exact, pentru bunul motiv că, neexistînd guvernare socialistă, nu avea de ce să-i poarte pică. În realitate, pornind de la oamenii vremii lui, Caragiale este un critic al omului oricărei societăți. Ceea ce îl particularizează este virulența excepțională a criticii sale. Într-adevăr, omenirea, așa cum ne este înfățișată de acest autor, pare a nu merita să existe. Personajele sale sînt niște exemplare umane în așa măsură degradate, încît nu ne lasă nici o speranță. Într-o lume în care totul nu e decît batjocură, joshnicie, numai comicul pur, cel mai nemilos, se poate manifesta.

Principala originalitate a lui Caragiale este că toate personajele sale sînt niște imbecili. Închipuiți-i pe omuleții lui Henry Monnier împinși mai în adînc, scufundîndu-se cu totul în iraționalitatea cretinismului. Acești antroipoizi sociali sînt lacomi și vanitoși: lipsiți de inteligență, ei sînt, dimpotrivă, uimitor de șireți; ei vor să “parvină”; sînt moștenitorii, beneficiarii revoluționarilor, ai eroilor, ai iluminaților, ai filozofilor care au răsturnat lumea cu gîndirea lor, sînt rezultatul acestei răsturnări. Trebuie desigur să profite cineva de ea. Ceea ce e deprimant este că înseși ideile, văzute prin acest haos intelectual, se degradează, își pierd orice semnificație, în așa măsură încît, în cele din urmă, oameni și ideologii, totul e compromis. Caragiale nu ia lucrurile ușor și se află foarte departe de un Feydeau, al cărui geniu constructor îl are de altfel, sau de un Labiche, cu care are totuși, poate, afinități de tehnică formală. Spirit naturalist, el și-a ales personajele din lumea de fiecare zi, dar ni le-a dezvăluit în esența lor profundă. El a făcut din ele niște tipuri, niște modele: lumea a fost obligată să le admită existența. Toată lumea putea să vadă, în miniștrii țării, pe prefectul care-și încalcă datoria din *O scrisoare pierdută*; în deputații bîlbîiți, pe avocatul conservator din aceeași piesă; în ziariștii cu mintea confuză, pe poetul din *Noaptea furtunoasă*; în micii rentieri, pe conu' Leonida.

Văzute mai de aproape, și mai întîi în înfățișarea lor locală, lucrurile devin și mai grave. La ieșirea dintr-un ev mediu balcanic ce se prelungește în provinciile românești pînă la mijlocul secolului trecut, țara intra, dintr-o dată, în plină Europă liberală. Reforme rapide dădură acestei națiuni o nouă structură socială; o clasă burgheză se constituia, în întregime; micul-burghez, negustor îmbrăcat în uniforma gărzii civice, apărea, identic cu confratele lui francez, cu micul-burghez universal, însă și mai prost. Cît despre burghezia superioară, ea nu părea deloc deosebită de cea mai mică. Ignoranța ei era mai complexă. Neînțelegînd nimic din evoluția istoriei, câteva dintre aceste personaje, cele mai puțin fericite, aveau totuși ambiția de a înțelege ceva din ea, fără să reușească: și acest efort mental, recăzînd, istovit, în gol, ni-l înfățișează Caragiale, în greoaia lui strălucire.

Eroii lui Caragiale sînt nebuni după politică. Sînt niște cretini politicieni. În așa măsură, încît și-au deformat limbajul cel mai cotidian. Ziarele sînt hrana întregii populații: scrise de niște idioți, ele sînt citite de alți idioți.

Deformarea limbajului, obsesia politică sînt atît de mari încît toate actele vieții se scaldă într-o bizară elocvență, alcătuită din expresii tot atît de sonore pe cît de minunat de improprii, în care cele mai rele nonsensuri se acumulează cu o bogăție inepuizabilă și servesc la justificarea, nobilă, a unor acțiuni incalificabile: prietenii sînt trădați “în interesul partidului”; înșelată de amantul ei, o femeie îi aruncă în față cu vitriol pentru că “are o fire republicană”; se “iscălește cu curaj” un denunț anonim, trimis ministrului conservator; ești falsificator pentru binele patriei; vrei să fii deputat din dragoste pentru “țărișoara mea”; faci parte din toate regimurile pentru că ești “imparțial”; nu dai posturi decît “fiilor Națiunii”; descoperi că un individ deocheat e vrednic de interes “pentru că e de-ai noștri”; numai un copil al Națiunii “are dreptul să fie decorat, căci decorațiile sînt făcute din sudoarea poporului”; trebuie trimiși la ocnă “toți cei ce mănîncă poporul”; o mică rebeliune locală “este un mare exemplu pentru Europa întreagă care e cu ochii ațintiți asupra noastră”; prefectul care nu vrea să-și dea sprijinul unui candidat de deputat “suge sîngele poporului”; “Papa – iezuit, aminteri nu-i prost”; Leonida vrea o cîrmuire care ar da pentru “fiecăre cetățean... cîte o leafă bună pe lună” și sub care “nimeni să nu mai aibă drept să-și plătească datoriile”. Există și marile principii: “Iubesc trădarea, dar urăsc pe trădători”; “un popor care nu merge înainte, stă pe loc”; “oricare popor, oricare țară își are faliții săi... Numai noi să n-avem faliții noștri!”

Distanța dintre un limbaj pe cît de obscur pe atît de elevat și șiretenia meschină a personajelor, dintre politețea lor ceremonioasă și necinstea lor funciară, adulterele groțesti ce se amestecă cu toate acestea, fac ca în cele din urmă acest teatru, mergînd dincolo de naturalism, să devină absurd-fantastic. Niciodată stăpînite de un sentiment de culpabilitate, nici de ideea vreunui sacrificiu, nici de vreo altă idee (“de vreme ce avem un cap, la ce ne-ar sluji inteligența”, se întreabă ironic Caragiale), aceste personaje cu conștiința uimitor de liniștită sînt cele mai josnice din literatura universală. Critica Societății capătă astfel la Caragiale o ferocitate nemaipomenită.

În cele din urmă ne dăm seama că nu principiile noilor instituții sînt combătute de Caragiale ci reaua credință a reprezentanților lor, ipocrizia diriguitoare, dezgustătoarea prostie burgheză, toate niște cauze care au făcut ca mașinăria democratică să se strice, ca și cum ar fi fost sabotată, înainte de a fi putut să funcționeze, iar noua societate să fie descompusă înainte de a fi compusă; totul se prăbușește în haos. I.L. Caragiale nu ne spune că vechea societate era mai bună. El nu crede așa ceva. El gîndește că așa este “societatea”. Totul trebuie mereu refăcut. Autorul, în ce-l privește, se spală pe mîini (și-a interzis întotdeauna să facă altceva decît artă pentru artă) și se retrage în străinătate, unde nu va reuși niciodată să cunoască îndeajuns oamenii pentru ca ei să-i devină la fel de insuportabili ca și cei pe care i-a cunoscut prea bine la el acasă.

Oct. 1907

Frate Barbule,

Am părăsit amândoi de mici umilul acoperimânt părintesc, și care dincotro – tu din prăfăria Delei-vechi, eu din mocirlele Ploestilor – am pornit sub paza Unuia singur de sus. Aspre cărări am bătut: amortiți la 'ncheiături, însângerați la tălpi, loviți peste obraz – pe când eram departe de odihna cu icoana la căpătâi și de mîna care să fi mîngăiat cu milă fruntea palmuită de străini. În momente când, după îndelungi tenebre, se aprindeau pe vaste orizonturi zorile după cum socoteam [ale] epocii de lumină, am ajuns copii încă în Forum, să reclamăm toga virilă... Acolo, trîmbița Patriei chema din toate depărtările pe toți bravii – pe cumiți, la strălucitoare triumfuri; pe creduli, la jertfă crudă. Acolo ne-am întâlnit așa de tineri și cu pieptul nainte, fără să stăm o clipă la 'ndoială, ne-am luat locul mai dinainte însemnate (sic) de sorți. Acolo, aceeași pe deoparte umilitate a extracțiunii, pe de alta aceeași îndrăzneală pentru bătăliile viitorului, ne-au apropiat. – Întâi, ne-am înțeles fără să ne iubim; apoi, ne-am iubit fără să ne 'nțelegem; și tocmai târziu spre bătrînețe, după atâtea lupte, am ajuns, dar biruiți, să ne 'nțelegem, fiindcă ne iubim – și să ne iubim fiindcă ne 'nțelegem. Și sper că și tu gîndești, ca și mine, că întâlnirea, apropierea și prietenia noastră a fost o favoare – eu cred, mare...

al tău vechiu

Car.

Scrisoare către Barbu Delavrancea

Haimanale

G. CĂLINESCU

... La Caragiale reapare și «prostirea» lui Creangă, la nivelul suburban. Scriitorul afirmă cu falsă umilință că n'are decât patru clase primare și «școala vieții» sau chiar niciun fel de carte: «... nu sunt nici impiegat, nici profesor, fiindcă n'am umblat la școală». El e doar negustor: «Mă, eu sunt negustor vechiu...». (Alteori, mai puțin modest, declară: «Eu sunt un geniu mă!»). Fiului Mateiu, de timpuriu cu fumuri aristocratice nemotivate, îi aruncă argumentul înghețat al origini, arătându-i moalele capului: «– Uite, a rămas aici urma tavei cu plăcinte pe care au purtat-o strămoșii noștri». Plebeianismul acesta agresiv îl au toți cei cari (Creangă, Delavrancea) ajunși de jos la o mare altitudine intelectuală, simt disprețul tăcut al claselor constituite. Caragiale merge până la simularea unei totale nepăsări de succes (pe care n'o are). «În țara asta – strigă el enervat de a fi chemat în teatru la rampă – dac' ai scris o piesă de teatru nu poți să bei o bere liniștit». Se poate pune îndoială asupra autenticității unor anecdote, dar rămâne în afară de discuție că uneori Caragiale paradează cu un plebeianism gras la care obișnuie și pe alții. Una din marile actrițe ale vremii (și sunt indicii numeroase că actorii se complăceau în acest jargon) i-ar fi tipat iritată: «Păi janghinosule, mie mi-a sărutat mâna regele Serbiei» și l-ar fi făcut «simigiu». «Grecu» era un apelativ comun. Scriitorul făcea la cafenea confrăților analize linguistice din cele mai riscate, foarte de spirit. Un ecou cu totul benign al conversației cu temă filologică îl găsim într-o notă din *Vatra* despre numele de botez: «Țăranul zice: «Nu fii prost mă» dar tot atât de bine, ba mai expresiv zice: «Nu fii Tănase, mă!». Prin urmare «Tănase» e sinonim cu «prost». Ion e calificativul omului naiv, care vorbește ca să nu tacă; avem zicătoarea: «A vorbit și ne' Ion, că și el e om» ș.c.l. Caragiale mai afecta a fi un om damnat, cu ghinion. În parte și credea în piaza rea. Dacă cerneala se varsă pe o masă nouă de brad ce i se oferă pentru scris el constată resemnat: «Așa sunt eu, ghinionist». La cumpărarea biletelor de loterie d-l Lefter nu zise altceva: «– Ți-ai găsit! eu și noroc!». Cumpărând împreună cu Vlahuță câte o portocală dela precupeț și dând de un fruct uscat, scriitorul, amar cu semnificație, refuză să încerce alta: «... Așa a fost norocul meu: Să iau alta? Nu iau. Pe care ași

pune mâna s'ar usca...». El însuși povestea cum un Gheorghiu oarecare îi oferi cu împrumut câteva mii de lei. Când să se ducă să-și ridice banii, îl găsi mort. Sărută icoana de pe pieptul decedatului, se închină, apoi zise mefistofelic câtorva bătrâne care se aflau pe acolo: «– Eu l-am omorât!».

De ce s'a stabilit Caragiale la Berlin? Lucrul n-ar avea nevoie de vreo explicație și poate că nu e chiar așa de ciudat cum se arată la întâia vedere. Omul are peste cincizeci de ani, a trăit o viață strămtorată, vrea în fine să ia puțin aer european. E la mijloc și puțină sperietură de orient și se constată, prin chiar alegerea țării și orașului, că pe scriitor îl atrage latura confortabilă a vieții, civilizația. O fotografie ni-l reprezintă pe capra unui uriaș tramcar de excursioniști, la Hamburg, cu o figură de Dinicu Golescu, entusiast, în Eilvagen. Nu știa nemțește mai deloc și literatura lui n'are nimic germanic. Funcționează la Caragiale impulsul de migrație al rasei. Și curios. În vreme ce trupestă se transporta spre Nord, sufletește se cobora în acel Orient în care declarase că nu s'ar fi dus pentru nimic în lume pentru că acolo n'ai siguranța vieții. Nuvela lui se orientalizează și pe autor îl prinde gustul să se fotografieze în costum de arbănaș: fes mic alb, scurteică de aba, brâu, cioareci scurți, iminei. Caragiale muri la 9 Iunie 1912 în Berlin, încheind o existență destul de chinuită, suportată cu un răs fără tenebre, de om răsăritean. [...]

Este la Caragiale un umor inefabil ca și lirismul eminescian, independent de orice observație ori critică, constând în «caragialism» adică într-o manieră proprie de a vorbi. Teatrul lui e plin de ecouri memorabile ce au asupra spectatorului efectul delirant pe care melodia operei italiene o are asupra publicului. Spectatorul ia fraza, vrăjit, din gura actorului și o continuă singur. Când Pristanda vorbește de remunerația lui după buget, simți nevoia de a striga din stal: «mică, sărut mâna, coane Fănică», într'atât aceste replici, sentințe, trăiesc singure cu o pură viață verbală. Ele zugrăvesc misterios sufletul nostru volubil și ne reprezintă inanalizabil, deșteptând simțul estetic nu prin curiozitate, la prima lectură, ci prin imposibilitatea de a le mai înlătura din conștiință după ce ne-am familiarizat cu ele. De altfel tot ce se poate tăia din Caragiale se știe dinainte pe dinafară [...]

... Unde însă sânguința statului de a înființa în pripă o societate devine nu imposibilă, ci chiar de-a dreptul absurdă, este pe terenul moral și intelectual. Statul poate decreta și face să se execute încă trei poduri pe Dunăre, treizeci de vapoare pe mare, trei sute de mii de armată și așa mai departe; asta se poate; dar artă, literatură, filosofie!... Pentru aceste producțiuni ale spiritului omenesc trebuie – ceva mai mult decât un stat politic – o societate așezată de pe vremuri.

I.L. Caragiale

Ilarie CHENDI

Comediile lui I.L. Caragiale

... Istoria poporului nostru, mai agitată și mai tristă ca la multe neamuri civilizate, ni se prezintă ca un cer vecinic înnoiră și posomorât și brăzdat de fulgere ce se descărcă deasupra capetelor noastre. Iar sub acest cer veselie nu-și găsea lăcaș, ci o durere i-a robit inima și i-a învelit-o în vălul tristeții. Tristețea aceasta i-a înăbușit toate pornirile mai veselnice. În această dispoziție sufletească poporul nostru adeseori și-a dat frâu liber durerii și a vărsat lacrimi – căci când durerea ți se pune ghem la inimă, nu ai altă vindecare – și acele lacrimi de cristal sunt frumoasele și jalnicele noastre poezii populare, rupte din inima poporului, mărturii ale zilelor grele. [...]

Ar fi însă, fără îndoială, imposibil ca să nu găsești în firea noastră nici o notă inerentă umorului. Trăind în mijlocul poporului, nu putem să nu observăm imediat o însușire a lui: *sarcasmul*. Și acest fenomen se explică iarăși foarte ușor, dacă știm că sarcasmul este în cele mai multe cazuri un eflux al durerii. [...]

Caragiale mîneacă în lucrările sale din punctul de vedere al timpului în care a scris. El a aprofundat psihologiceste cu multă agerime viața poporului după dezrobirea lui. Este acesta timpul când cultura occidentală se varsă pe toate canalele posibile asupra României, când de la Paris se importă de toți chemații și nechemații reguli sociale și cite și mai cite elemente culturale. Iar cum în viața unui popor salturi nu se întîmplă, iar trecerea momentană la cultura franțuzească nu era posibilă și nici nu era aceasta calea ducătoare la scop – urmările acestor stări au fost o spoială culturală ce a cuprins toate straturile, de la popor pînă la burghezime și chiar aristocrație. S-au introdus o mulțime de fraze franțuzești, s-a schimonosit limba cea străbună, iar răul acesta era promovat și prin jurnale, cari erau redactate într-o limbă plină de exorcisme, de o limbă caricaturizată. La aceste s-au mai adaus relele izvorite din noua viață constituțională. Și Caragiale și-a îndreptat ochii săi pătrunzători și asupra acestora. Enorme abuzuri ce se fac la administrație, scandalurile electorale, bătaia de joc la adresa drepturilor individuale, nesocotirea drepturilor cetățenești – toate aceste Caragiale și le-a făcut obiecte de studiu. Cunoscînd perfect stările aceste, a scris comediile sale, în cari le-a redat cu o măiestrie fidelitate. Și s-a folosit de arme ascuțite pentru înfierarea acestei mulțimi de viții; aceste arme i-au fost sarcasmul și persiflarea.

Și fiindcă stările zugrăvite de Caragiale se refer la viața poporului român, fiindcă chiar și modul de a zugrăvi (bunăoară, folosirea frazelor tipice) este ceva specific românesc și, în special, specific al lui Caragiale, pentru aceea, zic, comediile aceste sunt numai capodopere *pro domo*. Streinii n-au pricepere pentru ele. Caracterul universalității le lipsește. Și aceasta este ce-l deosebește de autorii aparținători altor literaturi. [...]

Barbu DELAVRANCEA

... Rohul lui a fost de a contribui în parte la însănătoșirea vieții noastre publice. Și în fond, în dramaturgia lui, nu e răutate, ci iubire. Caragiale nu urăște pe Cațavencu, pe Dandanache, pe Ipingescu, pe Comu Leonida. El nu își calomniază nici personajele create de el. Parcă îl văz rețrăs într-un colț, scînteindu-i privirea de pătrundere, surîzînd de sinceră și bună plăcere: își ascultă eroii pretutindenea, cu dragoste îi studiază, îi rotunjește în mintea lui, îi descarcă de partea banal-indiferentă și îi reduce la sufletul lor real-estetic, etern-real. Așa și-a studiat tipurile; și animat și de altă dragoste, de enorma dragoste de limba românească, s-a jertfit ei, frămîntînd-o, pentru a-i spori viața, puterea și farmecul. A muncit din greu; și-a robit talentul și toată inteligența lui pentru fala noastră a tuturor; și trăind din greu, n-a întins mîna nimănui și nu s-a plîns niciodată de ingratitudea acelor de care a depins soarta poporului român, nici de rătăcirea multora care n-au înțeles că viața unui popor atîrnă nu numai de dezvoltarea lui materială, ci și de înălțarea geniului lui. Și cînd Caragiale stă resemnat la o parte și trăiește din muncă aspră, cîstită și demnă... să-l izbim, să-l pătăm... să-l înfățișăm lumii ca pe un fur ordinar?... Îi produce ceva teatrul, – teatrul lui care a înveselit și însănătoșit, – să-l calomniăm... să comitem falsuri... să-l jecmănim și de acest venit, pentru care și-a jertfit viața întreagă!... Caragiale a prezentat chiar în anul acesta un volum la Academie... pe el!... Să convingem pe toți că e un scriitor de contrabandă...

(Din pledoaria rostită în „procesul Caion”)

Bucureștii în a doua jumătate a secolului al XIX-lea

Tudor VIANU

... În 1909, Caragiale apare din nou în *Universul* și, în anul următor, publică în *Viața Românească*, *Kir Ianulea*, povestirea cu o coloare locală atât de puternică în evocarea Bucureștilor la începutul veacului trecut, așa cum era încă dominat de influențele fanariote.

Curcile ardelenesti îi arată o mare simpatie și deferență. Vizitează pe studenții români din Budapesta, cărora le recomandă energie făptuitoare și civilizație apuseană, mai bine decât starea de spirit a literaturii rurale elegiace. Un tânăr ardelean, d-l Horia Petra-Petrescu, studentul seminarului romanistic al lui Weygand la Lipsca, îi consacră o teză de doctorat. Când O. Goga este arestat în Ardeal, publică un articol în *Universul* amintind Ungurilor că evenimentul nu este de natură a face populară la noi amiciția celor două state vecine. Trecând spre țară, Caragiale se oprește la Seghedin și vizitează în temniță pe poetul condamnat și închis. În cursul anului 1911 colaborează la *Românul* din Arad, unde găsește în Vasile Goldiș un mare admirator. Aurel Popovici și Dr. Al. Vaida-Voevod sunt prietenii săi. Când în August 1911, *Astra* comemorează la Blaj semicentenarul existenței ei, Caragiale este invitat să ia parte la festivitățile organizate cu acest prilej. Asistă la zborul lui Vlaicu și împărtășește pe proprii lui admiratori din verva-i nesecată. «Nenea Iancu» este un personaj popular în Ardeal. Gândul unirii apropiate trece de sigur prin sufletul lui Caragiale, ca de mai multe ori în trecut, ca de pildă în articolul *Peste 50 de ani* (*Universul*, 1909, *Opere*, IV), când în amintirea Unirii dela 1859, pe care o trăise ca mic copil, prezice pe cealaltă, pe care el n'a mai apucat-o. În 1912, Caragiale împlinește șazece de ani. Evenimentul este comemorat în teatru și presă. Refuză însă a lua parte la sărbătorirea sa, organizată de Societatea Scriitorilor Români, condusă pe atunci de Emil Gârleanu. [...]

Cine parcurge etapele mai de seamă ale vieții lui Caragiale, are o parte din explicația scrisului său. Omul tre-

cuse prin multe și variate medii. Petrecându-și prima copilărie la țară, luând parte mai apoi la viața teatrală și politică, trecând prin mediile literare, cunoscând de aproape pe politicienii liberali și conservatori, personaje înălțate din noianul anonimului social sau posesori de nume istorice, patronând deopotrivă gazetele care îl întrebuințau, cunoscând la fel de bine mica burghezie a orașelor de provincie și a Capitalei, pe profesori, avocați și funcționari, pe Munteni, Moldoveni și Ardeleni, în experiența lui Caragiale s'au amestecat toate categoriile și toate tipurile. Omul arăta de altfel o foame de experiență, o curiozitate nesecată. În berărie, în trenuri și gări, mereu călătorind, primind și expediind scrisori, asociindu-se ușor cu oricine socotea că i-ar putea oferi un nou element de caracterizare, fie chiar numai numele său, după cum o dovedește lungă și pitoreasca nomenclatură onomastică găsită în manuscrisele lui, Caragiale manifesta o pasiune a observației, pentru care nu se poate găsi niciun alt exemplu asemănător. Întinsa și variata lui experiență s'a revărsat în întregime în opera sa. Nu va fi posibil să se scrie istoria socială a veacului nostru al XIX-lea fără o continuă referință la opera lui Caragiale.

«Am învățat în școala lumii», scria el. [...]

Cultura este însă la el o atmosferă de atelier. Dincolo de acesta, în viață, omului îi place să trăiască în formele și atitudinile lui tradiționale, reproducând tipul unui mocalit oriental și balcanic cum trebuie să se mai fi aflat vreunul în șirul ascendenților lui. Nu s'au adunat încă anecdotele cu privire la Caragiale și nici crâmpile monologului său public, unanim admirat și din care se găsesc pe ici și colo unele transcrieri. Când lucrarea aceasta va fi făcută, se va vedea mai bine că umorul lui era alcătuit dintr'o abilită simulare a felurilor de a fi proprii celor pe cari dorea să-i observe mai bine, procedeu care permitea naivilor să se simtă la largul lor și să-și desfășoare cu încredere deprinderile, ticurile lor sociale și verbale. [...]

Faptul că la noi statul este aproape totul și societatea aproape nimica, are o consecință foarte păgubitoare pentru cultivarea chiar întâmplătoare a artelor și literelor.

E adevărat, după cum am spus, că, în loc de societate așezată și'nchegată, n'avem decât o lume de strânsură, care își schimbă în fiecare zi fisionomia, care nu poate avea tradiție nici unite de gândiri și de simțiri.

Cu toate astea, această lume de strânsură mișună aci d'asupra unui element etnic hotărât. Sub tot acest Babel, există o limbă românească, care-și are geniul ei; sub toată această vultoare veșnic mișcătoare, există un popor statornic care-și are calitățile și defectele lui specifice, bunul lui simț, o istorie plină de suferințe, nevoi, simțiri și gândiri proprii.

I.L. Caragiale

Șerban CIOCULESCU

... O operă literară, închegată după canoane clasice și într-un fel limitată, ca aceea a lui Caragiale, oricât ar fi de susceptibilă de varii interpretări, e încă mai puțin enigmatică decât fizionomia lui. Într-adevăr, omul e mai interesant și mai nepătruns decât opera, analizabilă în materialul ei de experiență umană, în atitudinea creatorului ei și în scrisul artistic. De altfel, personalitatea omenească a lui Caragiale a sedus mai mult pe contemporanii care au intrat în atingere directă cu dînsa, decât opera ce li se părea unora oarecum stereotipă. Începînd cu seniorii, P.P. Carp, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi și Vasile Pogor au fost fermecați de inteligența scăpărătoare, în permanentă veghe, a tînărului care avea parcă într-însul un demon al contradicției și o vitalitate plină de neprevăzut. Maiorescu izbucnea într-un rîs gros, în care se redeștepta parcă mocanul, cînd îl auzea vorbind, iar Carp, conștient de originalitatea sa, începea a se îndoii de superioritatea inteligenței sale, în prezența lui Caragiale. Negruzzi, între noi fie zis, era cam plat, așadar, liniștit față de toate diferențele de nivel. Numai Pogor, spirit liber, neambițios, epicureu al inteligenței, se bucura în voie de alăturarea unui tînăr, cu încîntătoare spontaneități și zigzaguri temperamentale. Caragiale i-a păstrat o amintire mișcată și a mărturisit lui Zarifopol că prețuirea lui îl bucura mai mult decât a tuturor celorlalți. Mai interesantă era reacțiunea lui Eminescu, comunicată de Slavici. Profund „serios”, poetul nu gusta cinismele lui Caragiale, dar îi apleca simțul gramatical și facultatea instantanee a inteligenței de a prinde orice formă de creație, străină de propria lui structură; de aceea pune preț pe judecățile lui artistice. [...]

Berlin-Wilmersdorf, Sâmbătă

30 Iul./12 Aug. 1905

Dragă Costică

... Ne cunoaștem cam de mult, iubite Costică; ai avut destulă vreme să'nțelegi cât de puțin aș fi în stare să rănesc pe cineva în credințele și pasiunile lui, cînd le văz nobile și le știu sincere și oneste. Mai cu seamă pe tine, unul dintre foarte rarii oameni (ca să nu zic chiar singurul) pe cari i-am întîlnit la noi, avînd onestă și sinceră credință – cum aș putea să te rănesc? Dacă glumesc câte odată, crez că'nțelegi că nu glumesc asupra credinței, ci asupra falșilor credincioși, a căror carieră publică de mult ți-am prorocit-o. Ai înțeles, sper, cătă dreptate am avut eu cînd ți-am spus odată'n glumă, că tu ai făcut în România mulți socialiști și n'ai putut păstra niciunul; și singur pe mine nu m'ai putut face socialist, și eu singur ți-am rămas și-ți voi rămînea – cu toate că tu mă consideri «burghez, reacționar» șcl. – toate... niște invective socialiste, pe cari un anarchist ca mine nici nu le ia în seamă...

Scrisoare către C.D. Gherea

Moșii (Tablă de materii)

Turtă dulce – panorame – tricoloruri – bragă – baloane – soldați – mahalagioaice – lampioane – limonadă – fracuri – decorațiuni – decorați – donițe – menajerii – provinciali – fluier – cerșetori – ciubere – cimpoaie – copii – miniștri – pungași de buzunare – hârdaie – bone – doici – trăsuri – muzici – artiști – fotografii la minut – comedii – tombole – *Moftul român* no. 8 – oale – steaguri – flașnete – înghețată de vanilie – fleici – stambă – câni – pelin – călușei – scrinciob: *cele din urmă invenție care era și la expoziția americană* – pinteni – biciclete – cai – vite – jandarmi – basmale – telegrafisti – nepoate – mătuși – țate – neni – unchi – veri – văduve – orfani – portretul țarului – “Moartea vinătorului” – icoane – bricege – săpun – luminări – panglici – prescuri – măcelari – grîu – cofeturi pentru colivă – beți – căciuli – cojoace – căpestre – boi – hîrîitori – “Prima societate de bazalt și teracotă” – *Stella* – sticle – fîn – cercuri – doage – buți – plăpumi – saltele – perne – flori – scaune – paturi – mese – beteală – oglinzi – cercei – ine – ibrice – turci – lighene – doftorii de bătători – săpun de pete – madipolon – ace englezești – mere – portocale – năut – floricele – șerbet – răcoreală – *Marsiliea* – lulele – luleaua neamului – *Deșteaptă-te, române!* – saciz – sifoane – ciucalată – acadele – plesnitori – tunuri – călușari – smochine – păpuși – poame – capul vorbitor – Leul de mare –

“Vasilache” – copilul cu trei picioare – încercarea puterii – distracția americană – belciuge – fonograme – războiul român pentru țesut – mingi – urcioare – bere – cruci – Dumnezei – fluier – alune prăjite – Bragadir – fisticuri – Luther – beigălă – Opler – călăreți – orbeți – birji – schilozi – automobile – zamparagii – guvernamentali – opozanți – *Visul Maichii Precistii* – *Minunile lui Sf. Sisoe* – *Alexe*, omul lui Dumnezeu – borangic – țiri – sardele – lămii – brînză – urdă – cașcaval – slănină – roabe – velințe – altite – bibiluri – fote – perdele – ștergare – maram – furci – căldări – pirostrii – lopeți – âlbii – copăi – fedeleșuri – porci – mătânii – paie – rogojini – parfumuri – ciorapi – iminei – ghet – cisme – papuci – mătăsării – piepteni – drîmburi – darace – cobze – pomadă – clarinete – maimuțe – orice obiect 30 de bani – certuri – che – furi – aldămașuri – tîmbălăuri – “Numai 40 de bani ocaua de Drăgășani, vechi veritabil!” – “5 bani cafea gingirle!” – nuci – sare – salam de Sibiu – “Hop și eu cu Tața Lina! adevărata plăcintă română și cozonaci moldovinești!” – prafuri de pureci – covrigi – roșcove – frînghii – stafide – curele – șei – hamuri – clopote – căruțe – coșuri – bomboane – rahat – muzici – gogoși – pălării – testemele – muște – popi – cocoane – mateloți – impiegați – pensionari – suprimați – popor – seniori – dame – M.M. L.L. – A.A. L.L. – țirgoveți – țirgovețe – țărani – țărance – intelectuali – artiști – poeți – prozatori – critici – burgheji – tramcare – tramvaiuri – capele pîrlite – jupe călcate – bătători strivite – copii pier – duți – pîrinți beți – mame prăpădite – guri căscate – praf – noroi – murdărie – infecție – lume, lume, lume – vreme frumoasă – dever slab.. – Criză teribilă, monșer!

“Moftul român”, 1901, 18 mai

La Foire (table de matières)

Pain d'épice – panoramas – tricolores – jus de millet – ballons – soldats – faubouriennes – lampions – limonade – habits – décora – tions – décorés – seaux – ménageries – provinciaux – chalumeaux – mendigots – baquets – binious – mioches – ministres – vide-goussets – tinettes – bonniches – nourrices – voitures – fanfares – feux d'artifices – photo-souvenirs – funambules – tombolas – „*La Blague Roumaine*”, no. 8 – cruches – oriflammes – serinettes – bombe à la vanille – brussoles – cotonnade – pichets – absinthe – chevaux de bois – balançoire: *les dernières cris de l'invention qui se trouvaient à l'exposition ricain* [sic!] – éperons – bécane – haridelles – bétail – cognes – châles – télé – graphistes – nièces – tantes – mères – compères – oncles – cousins – veuves – orphelins – buste du Tsar – „*La Mort du Chasseur*” – icônes – canifs – savon – bougies – rubans – pains bénits – bouchers – blé – dragées – ivrognes – bonnets – bisquains – licous – boeufs – crécelles – „*La première société pour le basalte et la terre cuite*” – „*Stella*” – bouteilles – foin – cerceaux – douves – fûts – couvertures – matelas – oreillers – fleurs – chaises – lits – tables – tréfil – miroirs – boucles d'oreilles – bagues – aiguères – Turcs – bassines – opodeldoch pour les cors – eau de Javel – calicot – épingles anglaises – pommes – oranges – pois chiche – pop corn – rafraîchissements – *La Marsilèze* [sic!] – brûle-gueule – gueules de bois – „*Éveille-toi, Roumain!*” – mastic – siphons – chocolat [sic!] – sucre d'orge – pétards – canons – giques – figues – poupées – fruits secs – la tête parlante – le lion de mer – Guignol – l'enfant trijambé – l'épreuve de force – distraction américaine – anneaux – phonographes – le métier roumain à tisser – balles – brocs – bière – croix – Mordieu – flûtes – noisettes grillées – marque déposée – pistaches – Luther – bretzels – trade mark – cavaliers – taupes – fiacres – estropiés – autos – ribauds – gouvernementaux – opposants – *Le Songe de la Mère-Dieu* – *Les Miracles de Saint-Glinglin* – *Alexis*, l'homme de Dieu – gaze – harengs saurs – sardines – citrons – fromages – caillebotte – gruyère – lard – brouettes – tapis – broderies – dentelles – tabliers – rideaux – essuie-mains – voiles – quenouilles – chaudrons – chevrettes – pelles – cuves – barils – auges – cochons – rosaires – paillasses – paillassons – parfums – bas – guêtres – bottines – bottes – pantoufles – soieries – peignes – pièces de drap – cartes – rotes – pommades – clarinettes – singes – chaque objet 30 centimes – rixes – bam – boches – tournées – tapages – „*Pour 40 liards – le litron de vieux claret véritable!*” – „*5 sous le café-crème!*” – noix – sel – saucisson sec de Sibii – „*Me v'la mézigue et la commère avec! la vraie véritable galette roumaine et les brioches moldaves!*” – herbe aux puces – craquelins – caroubes – cordes – raisins secs – courroies – selles – harnais – cloches – charrettes – paniers – bonbons – loukoum – flonflons – pets-de – nonne – chapeaux – mouchoirs – mouches – moines – madames – matelots – employés – retraités – renvoyés – peuple – seigneurs – dames – LL. MM. – LL. AA. – bourgeois – bourgeoises – paysans – paysannes – intellectuels – artistes – poètes – prosateurs – critiques – pantou – flards – trams – omnibus – képis brûlés – jupes déchirées – cors écrasés – gosses égarés – pères avinés – mères abîmées – bouches bées – poussière – boue – crasse – misère – flopée de foule folle – beau temps – crise d'affaires – „*Quelle baisse, mon vieux!*”

„*La Blague Roumaine*” („*Moftul Român*”), no. 8, le 20 mai 1901

Version française: Romulus VULPESCU

Florin MANOLESCU

... Oricît de controversată ar fi, prin urmare, problema publicului, ea reprezintă o preocupare esențială în cariera lui Caragiale și, în definitiv, în programul literar al oricărui dramaturg. [...]

De aceea, nu trebuie să ne mire faptul că o amintire despre lectura comediei *D-ale Carnavalului*, făcută de Caragiale în casa lui Constantin Nottara, îl arată pe autor iritat de o singură opinie rezervată, în ciuda aprobării unanime a celorlalți ascultători:

„[...] ne strînsesem cîțiva prieteni ca să ascultăm piesa.

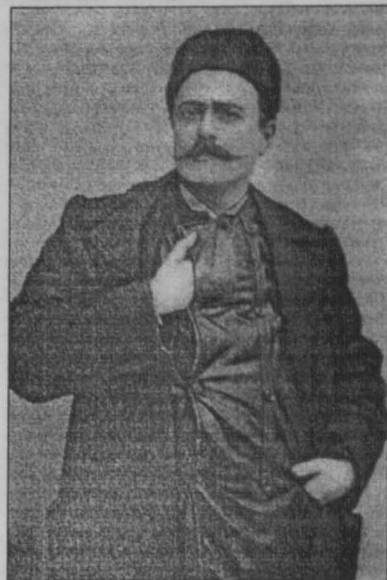
Din întîmplare, se afla printre noi o cocoană, bună prietenă a casei, care însă era și în strînsă legătură cu un membru din comitetul Teatral [adversar al dramaturgului], care nu făcea haz de piesele lui Caragiale zicînd că sunt obscene și mitocănești și care era un mare adept al romantismului în mare «vogă» pe atunci. Caragiale citise actul întîi, toată lumea se prăpădea de rîs. Cucoana nu zîmbea. Caragiale se tot uita la dînsa subliniind și mai mult părțile mucalite; cucoana sta înțepată; Caragiale citea înainte, dar o fura cu coada ochiului. Cînd ajunse la scena din actul al II-lea, dintre Pampon și Crăcănel, scenă de un comic irezistibil și cucoana sta și mai băt, Caragiale închise piesa și zise cu glas cavernos, mușcîndu-și mustața din dreapta: «Nu permit manifestații d-astea anti-comice nici chiar Reginei Elisabeta care totuși are scuza că nu este obișnuită cu quiproquourile limbei românești. Dar noi mitocanii, get-beget, știm să învîrtim limba noastră în orice fel voim.»»

Firește, nu e deloc simplu, și nici nu ne propunem să reconstituim publicul lui Caragiale, „așa cum a fost”. Este posibil, în schimb, să ținem seama de imaginea acestui public așa cum l-a văzut și așa cum și l-a dorit Caragiale. Aceste două componente există în literatura lui și ar fi o eroare să le ignorăm. Căci rolul publicului este, în cazul oricărui dramaturg, cel puțin la fel de important ca toate celelalte influențe pe care le studiază cercetarea literară academică, influența precursorilor, a educației sau a societății în general.

Împreună cu ideea egalității genurilor literare, interesul pentru public reprezintă, așadar, a doua temă de referință din sistemul literar al scriitorului Caragiale.

Consecința convingerii că speciile „mari” sau „mici”, „centrale” sau „periferice”, „comice” sau „grave”, nu pot fi nici opuse, nici preferate unele altora, va fi o profundă reorganizare a vechiului concept de literatură și de text. Ignorînd principiul conservator al separației genurilor, comedia și nuvelistica lui Caragiale se vor consolida, împrumutînd ceva din singele proaspăt al formelor literare „triviale”, anecdota, revista teatrală, reportajul de ziar și, în genere, „subliteratura” gazetelor de toate culorile, din ce în ce mai numeroase și vîndute *à la criée*.

Interesul pentru public are drept consecință nu numai punerea insistentă a problemei contractului literar și a meseriei de scriitor, a competenței autorului în raport cu competența cititorilor săi, a succesului și a difuzării produselor literare, dar și faptul că, înaintea tuturor, Caragiale și-a dat seama că, adresîndu-se și depinzînd de public, textul este în realitate o mărime negociabilă și că proiectele sale literare nu se vor putea sustrage acestei realități.

Vineri 15/28 Iulie 1905

Stimate Domnule Doktor,

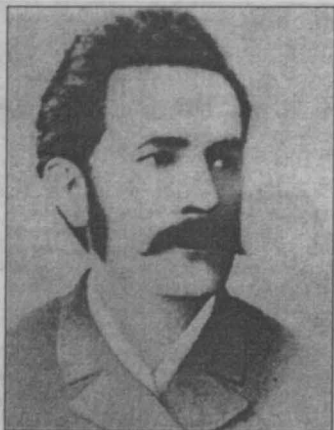
Cu bucurie am aflat că ți-ai găsit pe alle gesund; crez că ai primit depeșa mea ca răspuns la a d-tale. Dar așa scurt nu mă pot mulțumi: îmi trebuie o dare de seamă mai amănunțită despre starea și petrecerea voastră a tuturilor acolo în Sinaia, de care firește mi-este destul de dor. [...]

Pe d. dr. Gusti nu l-am mai văzut din ziua când ai plecat din Berlin. E, se vede, tare ocupat. Mi-a trimis o revistă a Corpului Didactic – cu un articol iscălit de d. X, «Momente fericite pentru neamul românesc». Așa vomitiv mai rar chiar în literatura daco-română! «Succesul nostru diplomatic în Macedonia! Uimirea geloasă a Bulgariei; invidia și ura Greciei, pentru care au luptat sufletele înamorate de idealul umanității, ca marele Lord Byron; prietenia Germaniei; entuziasmul clasicei Italii, a cărui inimă aude ehouri strămoșești; apoi activismul fraților ardeleni în ajutul năruirii Ungariei, care ca Faeton etc.; apoi mișcarea rusească, menită să îndreptățească la reprezentarea națională a Imperiului pe toate populațiile – Basarabia etc., etc.» – Leonardescu curat.

O! mamă fără parte de copii decât de X! O! sărmană, dar mândră Românie! Bucură-te!

Spune d-ta, iubite d-le Doctor, dacă – mai e loc în această frumoasă patrie, pentru un grec păcătos ca mine, cu toate sacrificiile pe cari le-a făcut marele Lord Byron în favoarea nenorocitei mele rase? [...]

Scrisoare către Paul Zarifopol

Ioan SLAVICI

I. Luca Caragiale a fost bun fiu, bun soț și bun părinte, dar nu din slăbiciune, ci din simțămînt de datorie, ca om adevărat, care nu e mulțumit de sine însuși decît făcînd ceea ce după propria lui convingere trebuie să facă.

Eminescu era om de fire duioasă, care toate le făcea din iubire către alții. [...]

Trăind amîndoi în mijlocul unei lumi în care atît de multe nu erau cum trebuie să fie și sortiți din naștere să le vadă, să le înțeleagă și să le judece toate, ei se simțeau oarecum osîndiți a-și trăi traiul. Pe cînd însă unul care le judeca toate cu inima era cuprins de mînie, celălalt, care le judeca toate cu mintea, era scîrbit; pe cînd unul se avînta la muștrări din ce în ce mai aspre, celălalt izbucnea-n hohote de rîs; pe cînd unul stăruia în gîndul că buni au fost, buni trebuie să fie și buni vor și fi oamenii, celălalt îi prezenta pe Nae Ipingsescu, pe Rică Venturiamu, pe Tiutircă, pe coana Veta, pe Trahanache, pe Tipătescu, pe Zibal și pe toți ceilalți și-l încredința că așa sunt oamenii de rînd, așa au fost totdeauna și așa au să și rămîie în vecii vecilor, unii proști, alții mișei, niște pocitanii, care rid cu poftă cînd se vîd înșiși pe sine cum în adevăr sunt.

Dacă cinic îi era Caragiale lui Eminescu, acesta îi era lui Caragiale un copil naiv, care-i socotește pe ceilalți oameni la fel cu sine și nu-și dă seama că ei sunt niște imbecili, pe care nu-i iartă puterile a fi cum trebuie și ar și voi să fie.

... De aci rezultă importanța exclusivă a politicii la noi: viața noastră publică nici nu are o altă arenă. Un capo-d'operă, un monument, presupunînd că ele ar răsări așa ca prin minune din pămînt, n'ar avea puterea să mișce cîtuși de puțin spiritul public, absorbit cu totul de rezultatul unor alegeri parțiale din cine știe ce provincioară. Are publicul cap să mai citească un roman, să mai privească o pictură, să mai asculte o tragedie, cînd încă nu se știe dacă d. cutare sau cutare mai rămîne sau nu în minister?...

I.L. Caragiale

Alexandru PALEOLOGU

Filosofia lui Caragiale

Dacă "dincolo de bine și de rău" sălășluiește supraomul, există o bolgie a subumanității care e dincoace de bine și de rău. De cînd a gustat Adam din cunoscutul pom și a căzut în timp și în istorie, ființa umană nu se poate menține decît printr-o perpetuă deliberare și opțiune, adică prin libertate și răspundere, adică prin conștiința binelui și răului. Fără conștiința aceasta omul cade și mai jos, în neființă. Aceasta e zona în care se mișcă, se agită și vorbește lumea lui Caragiale, în care "și nimica mișcă". [...]

Spiritul lui Caragiale a exercitat în societatea noastră o acțiune socratică și în aceasta constă importanța incomparabilă, fundamentală, a acestui așa-zis "negativist". Prin reducere la absurd, prin maieutică și dialectică, el tindea să aducă societatea românească la cunoașterea de sine și la o conștiință morală. Dialogurile lui din comedii și din momente au ceva din arta dialogului socratic. Însăși sociabilitatea acestui om, prezența lui ironică, interpelativă, histrionică, în forul public, e de aceeași natură cu a lui Socrate. De asemenea și solitudinea lui meditativă și distanțarea lui scrutoare. Ca Socrate, avea sentimentul că e inspirat și cenzurat interior de un demon: ochiul eternității ce-i supraveghea din spate scrisul. Tot ca Socrate a fost acuzat de contemporani că destituie zeii cetății și pervertește spiritele și, de fapt, a trebuit să bea și el destulă cucută.

Ca toate marile minți lucide și vizionare, pătimase pentru soarta nației lor, de la profeții Israelului pînă la Nietzsche și Thomas Mann sau Dimitrie Cantemir, Caragiale și-a ocărît-o și batjocorit-o pe a lui, jignit și disperat de ratările și diformitățile ei. Rîsul lui nimicitor face să explodeze ca niște baloane de săpun toate întruhipările vidului, de la demagogia vorbelor deșarte și umflata hagiografie națională pînă la falsa cultură, falsul civism, falsa prietenie și falsul umor.

Atîtea din replicile lui celebre au valoare de premoniție, de avertisment: "bravos națiune! halal să-ți fie!", "s-avem și noi faliții noștri!", "curat constituțional! muzical!", "eu cu cine votez?" (legat de aceasta: "eu nu poftesc pe nimeni, dacă e vorba de poftă!").

Rîsul lui Caragiale nu e un rîs amuzat nici benign: e un rîs vitriolant, pornit dintr-o sacră mînie. Ne-am obișnuit să vedem în Caragiale pe clasicul echilibrat (ceea ce era într-adevăr) sub chipul moderației și simțului comun (ceea ce e profund greșit). Nu platul simț comun, izvor de confuzie, ci rigoarea bunului-simț, însușire rară și tare, definește geniul lui Caragiale. Echilibrul acestui artist scrupulos și răbdător ca un benedictin rezultă din excese contrarii. Lucid și dur ca diamantul, spiritul lui ducea totul pînă la extrem, pînă la culminație; cine nu suportă excesul nu-l înțelege pe Caragiale. Lucrul acesta l-a arătat foarte limpede Paul Zarifopol, omul care l-a cunoscut cel mai bine. Și îl spune Caragiale însuși în această frază care îi rezumă estetica: "simt enorm și vîd monstruos". [...]

... Dar statul, deși absoarbe pentru aparatul său politic toate inteligențele remarcabile – și, în lipsă de remarcabile, se mulțumește chiar cu mai puțin, – înțelege bine că, voind să improvizeze o societate, nu-i ajunge numai progresul material. El simte că-i trebuie, ca decor de rigoare, măcar semnele exterioare, aparențele unei mișcări intelectuale. Atunci, încep decretele absurde: instituțiuni și școli de artă, pensuni și gratificări la literați și la artiști, premii academice șcl. șcl. Statul încurajează nu numai cultura rasei cavaline, încurajează și cultura artiștilor și literaților. El nu se mărginește a institui ferme-model și pepiniere de viță americană, el institue și teatre, și conservatoare de artă. Și se va dovedi astfel că din pământul mănos al României răsar și cresc și talentul artistic, alături cu morcovul, și geniul literar, alături cu varza, și spiritul critic, alături cu brojba, și că, precum se poate aclimata pe acest pământ vița americană, așa se pot aclimata și aptitudinile artistice...

I.L. Caragiale

Mihai RALEA

Crima lui Caragiale

Adeseori, în mijlocul deliciilor pe care mi le dă lectura operelor lui Caragiale, m-am gândit dacă acest genial pictor al burgheziei noastre nu ne-a făcut și un mare rău. Caragiale a lăsat intelectualilor și oamenilor noștri de spirit o normă de viață, un criteriu de valorificare, o „Weltanschauung”. Învățătura pe care ne-a transmis-o decalogul său, prin excelență latin și elen, adică meridional, e atitudinea zeflemistă în viață. Zeflema contra cui? Contra seriozității, gravității, contra tristeții, melancoliei, contra informației și conștiinciozității.

Spiritul facil la el, într-o privință, e identic cu spiritul propriu-zis. Viața trebuie luată ușurel, glumeț. Aplicația înseamnă pedanterie. Claritatea pînă la evidență trebuie să combată bogăția și fecunditatea. Ironia, persiflarea și hazul caracterizează pe omul inteligent. Cine n-are spirit sau măcar sarcasm și claritate limpede e, cu siguranță, un prost. Prost la Caragiale însemna inferior, o desemnare generală și yagă, în care intrau toate defectele închipuite, inclusiv cele morale. Lichea și prost totuna era. Toate se reduceau la planul inteligenței. El a creat, în plus, superstiția talentului, adică disprețul pentru firile profunde, bogate, dar greoaie ori stîngace. Iată, fără îndoială, atîtea valori estetice. Dar epigonii caragialismului le-au adus la maximum de exces. Rezerva cea mare a intelectualității regățene contra unui om ca Iuliu Maniu, de exemplu, aci își are origina.

Am auzit pe cineva disprețuindu-l fiindcă... n-are haz.

Această mentalitate la un popor masiv și greoi ar fi fost desigur salutară.

Dar românul, și așa, e foarte înclinat spre facilitate, persiflare, dispreț de efort și de adîncire. I s-a oferit o teribilă scuză defectelor sale naturale. I s-au îngustat apoi măsurile de apreciere și punctele de vedere. Germanofobia sau rusofobia unora e tot așa de caracteristică în această privință ca și francofilia altora. Caragiale iubea Germania, poate dintr-o necesitate de contrast. Discipolii săi însă au detestat-o de moarte. Se disprețuiește naivitatea, bonomia simplă și dulce, seriozitatea, bogăția informă, dar profundă, adică orice e lipsit de aspect exterior agreabil și precis. Caragiale ne-a lăsat cultul formei. Dar oricum, prin aceasta, ne-a sărăcit puțin.

7 – 10 Mai 1911

Dragă Goldiș, te rog nu neglija, în caz că publici articolul meu, să faci următoarea îndreptare acapărat necesară, și adică: la foaia a doua de sus, unde e vorba despre poezie, în loc de: nu când vrea numai să fie, schimbă așa: nu când numai vrea să fie: adică ordinea cuvintelor vrea și numai trebuie intervertită: [în loc] de vrea numai, să treacă: numai vrea. Căci la care verb se leagă? Astfel aci trebuie să preceadă, pentru claritate, verbul său anume. E bine înțeles că, aici, numai e un singur cuvânt: ia seama să nu ne joace festa zetarul și corectorul, să ne pomenim cu nu mai în loc de numai.

Salve.

Tibi,
Caragiale

1911

Frate Goldiș, mă iartă, rogu-te, dacă ți-am scris aseară prea nepoliticos într'un moment de necaz. Am fost în adevăr, furios de atâtea greșeli și mai ales de aceea de neiertat: politica scoțiană în loc de politeță scoțiană – de care cu drept cuvânt ne poate lua la refec adversarii. Ce Dumnezeu! un ziar așa de serios și cu atîta răspundere și politică și culturală, să nu se învrednicească a apărea într'o formă convenabilă? Să apară fușer, ca toate fițuile de provincie din fericitul regat al României! Asta este un testimoniu de lipsă de cultură națională. Văzut-ai ziar european în așa hal de înfățișare rurală? – Rogu-te, în interesul demnității naționale, ia măsuri, și, încă odată, iartă-mă dacă, la necaz, te-am supărat.

Frățească salutare,
Caragiale

Titu MAIORESCU

Comediile d-lui I.L. Caragiale

O noapte furtunoasă, Conul Leonida față cu reacțiunea, O scrisoare pierdută, D-ale carnavalului – cine din cei ce se duc la teatrul român nu a văzut una sau alta din aceste comedii? Mulți cunosc pe cea dintâi, mai toți pe cea de-a treia și citiva pe celelalte.

De meritat toate merită să fie cunoscute și, după părerea noastră, laudate – toate fără excepție.

Publicul primelor reprezentări a judecat altfel. *Scrisoarea pierdută* a avut un succes mare; și *Noaptea furtunoasă* a avut succes; dar *Conul Leonida*, jucat pe o scenă de a doua mână, nu a plăcut; și *D-ale carnavalului* a fost fluierată. Foarte bine:

Este însă vremea să ne explicăm o dată asupra acestor lucruri, dacă se poate; și cine știe de nu se va putea? În materie de gust literar – ce e drept – discuția e totdeauna grea, și e grea mai ales acolo unde lipsește încă tradiția literară și prin urmare comunitatea de idei în privința operelor ce le numim frumoase.

Dar greutatea este uneori un îndemn mai mult pentru încercare, și tocmai când nu există încă siguranța principiilor, stabilirea lor este cu atât mai de trebuință.

Și mai întâi să căutăm a ne înțelege asupra părții celei mai puțin contestate din meritul literar al d-lui Caragiale, care ne pare a fi următoarea:

Lucrarea d-lui Caragiale este originală; comediile sale pun în scenă câteva tipuri din viața noastră socială de astăzi și le dezvoltă cu semnele lor caracteristice, cu deprinderile lor, cu expresiile lor, cu tot aparatul înfățișării lor în situațiile anume alese de autor.

Stratul social pe care îl înfățișează mai cu deosebire aceste comedii este luat de jos și ne arată aspectul unor simțăminte omenești, de altminteri aceleași la toată lumea, manifestate însă aici cu o notă specifică, adecă sub formele unei spoieli de civilizație occidentală, strecurată în mod precipitat până în acel strat și transformată aici într-o adevărată

caricatură a culturii moderne.

Conul Leonida citește jurnale, explică nevastei sale esența republicii cum o pricepe el, valoarea lui "Galibardi" și teoria halucinațiilor. Jupin Dumitrache, cherestegiul, caută să înțeleagă în convorbiri cu ipistatul Nae Ipingescu ce este "sufragiul universal", este pătruns de demnitatea gardei civice și primește de la Rică Venturiano deslușiri asupra suveranității poporului; iar cocoana Veta își cântă amorul "într-un moment de fericire și printr-o perlă de iubire". Candidatul de la precepție vrea să scape de dureri după sistemul lui Mattei; Mița Baston jură pe statua libertății din Ploiești și ipistatul *Carnavalului* pune un "potrabac" cu muzică la "lotărie". Ziaristul Nae Cațavencu și avocatul Farfuridi fac discursuri electorale asupra progresului economic și revizuirii constituționale; Dandanache își susține dreptul la deputăție prin tradiția de la "patruzșopt", iar polițaiul Ghiță este un element principal pentru alegerea "curat constituțională". Adevăratul om onest este simplul "Cetățean" alegător, care este totdeauna "turmentat".

Printre aceste figuri, cu straniu lor vestmînt de aparență unei culturi superioare, se agită pornirile și pasiunile omenești, deșertăciunea, iubirea, goana după câștig și mai ales exploatarea celor mărginiți, cu ajutorul frazelor declamatorii neînțelese – unul din semnele caracteristice ale epocii noastre.

"Ce lume, ce lume!" zice prefectul Tipătescu, și așa zicem și noi când prindem de veste că este înadavăr o parte a lumii reale ce ni se desfășură astfel înaintea ochilor.

În acest caleidoscop de figuri, înlănțuite în vorbe și faptele lor spre efecte de scenă cu multă conștiință a artei dramatice, d. Caragiale ne arată realitatea din partea ei comică. Dar ușor se poate întrevedea prin această realitate elementul mai adînc și serios, care este nedezlipit de viața omenească în toată înfățișarea ei, precum în genere îndărătul oricărei comedii se ascunde o tragedie. [...]

D. GHEREA

... Cele patru comedii ale lui Caragiale strânse într'un volum, au toate aceeași *notă* generală: bătaia de joc, ridiculizarea, biciuirea instituțiilor europene, satirizarea mai ales a acelor neajunsuri și anomalii, pe cari nu le împărtășim cu Europa occidentală, ci sunt speciale țării noastre. [...]

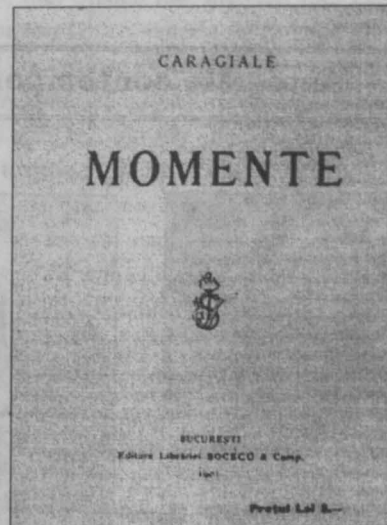
"Conu Leonida față cu reacțiunea" e comedia cea mai mică și cea mai neînsemnată din cele patru; sunt numai două persoane: Conu Leonida, un pensionar bătrân, și Efimița, femeia sa. În această comedie, ca în germen, se vede tot talentul lui Caragiale cu toate marile lui calități și cu toate neajunsurile lui. Un umor, un spirit, un râs vesel și nesilit, o observație adevărată, reală și fină, o pricere de scenă perfectă, o exactă pătrundere psihică și o vedere limpede a fiecărei mișcări a eroilor săi, toate aceste calități, cari ne-au dat două capod'opere, ca „Noaptea furtunoasă” și „Scrisoarea pierdută”, se văd în germene în „Conu Leonida”. [...]

Mai adâncă e „Noaptea furtunoasă”. Aici scalpелul criticei, satirei, și analizei, a intrat mai adânc în viața noastră socială. Unii au făcut o învinuire lui Caragiale din faptul că a luat să descrie tipuri din mahala, și nu din saloane și buduare. O învinuire mai nefundată nici că putem să ne închipuim. Mai înainte de toate, un autor descrie, și trebuie să descrie, acel strat social, pe care-l cunoaște mai bine, și afară de aceasta, mahalaua de la 1848 încoace, are din ce în ce mai multă însemnătate în viața noastră socială.

Despre însemnătatea mahalalei în viața noastră politică nici nu vorbim, fiecare știe, că de mahala atârnă alegerile în orașe, fiecare știe că un guvern, care ar pierde sprijinul mahalalei, n'ar putea-o duce mult. Mahalaua mai are și altă însemnătate: dintrânsa ese burtă-verzimea îmbogățită, burghezimea noastră națională. Un crâșmar, un chereștegiu, îmbogățindu-se, cine mai știe cum, ajunge bancher, lipscan, neguțător național. Influența acestei burghezimi, cu punga plină, asupra vieții noastre, de bună samă că nimeni nu va nega-o. [...]

Talentul lui Caragiale și-a găsit expresiunea sa cea mai desăvârșită, a dat roadele cele mai frumoase în a treia comedie, în „O scrisoare pierdută”. [...] Aici satira e mai adâncă, mai serioasă, aici nu mai e vorba de ridiculizarea naivităților politice ale unui mahalagiu, cum e conu Leonida, ci de funcționarea întregului sistem constituțional, reprezentativ, în condițiuni special românești. Aici satira e mai ascuțită, mai serioasă; după un râs homeric, ea ne provoacă alte sentimente, cari numai a râs nu seamănă. Căci cel care cugetă, de multe ori sub forme caraghioase vede un fond, care merită o întristare adâncă. [...]

Textele au fost reproduse din volumele: C.D. Gherea, *Studii critice*, I, Editura Librăriei „Universala” Alcalay & Co., 1924; I.L. Caragiale, *Opere*, III, Editura Cultura Națională, 1932 – VII, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1942; G. Calinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Fundația Regală pentru Literatură și Artă, 1941; Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria literaturii române moderne*, I, Casa Școalelor, 1944; I.L. Caragiale, *Omul și opera în imagini*, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1953; Ioan Slavici, *Amintiri*, Editura pentru Literatură, 1967; *Presa literară românească*, Editura pentru Literatură, 1968; Alexandru Paleologu, *Bunul simț ca paradox*, Editura Cartea Românească, 1972; Mihai Ralea, *Scrieri*, 2, Editura Minerva, 1977; Titu Maiorescu, *Critice*, Editura Eminescu, 1978; Florin Manolescu, *Caragiale și Caragiale*, Editura Cartea Românească, 1983; Șerban Cioculescu, *Viața lui I.L. Caragiale*, Editura Minerva, 1986; Șerban Cioculescu, *Caragialiana*, Editura Eminescu, 1987; I.L. Caragiale, *Temă și variațiuni*, Editura Dacia, 1988; Ilarie Chendi, *Scrieri*, I, Editura Minerva, 1988; Eugène Ionesco, *Note și contranote*, Editura Humanitas, 1992; George Munteanu, *Istoria literaturii române. Epoca marilor clasici*, II, Editura Porto-Franco, 1994.

George MUNTEANU

... *Esența personajelor din momente și schițe o distingem mai repede și mai complet prin „vorbirea” acestora, dar întregirea nuanțată a imaginii lor – și nu doar a lor – ne-o dă „ambianța”, care, ea, le determină o parte însemnată a comportamentului. Să nu ometem că în genere, iar precumpănitor în schițele satirice, ceea ce „face” personajele e numai cu puțin mai semnificativ decât ceea ce „spun”, iar faptele acestora nu se pot isca decât prin reacție față de obiecte și evenimente ce-s factori constitutivi ai unei anumite ambianțe. [...]*

E bine să relevăm, prin urmare, că în momentele ori schițele caragialiene, mai cu seamă în cele satirice, ambianța descrisă cu predilecție de scriitor nu e doar localul de „petrecere” după voie, sau după foarte pragmatice conveniențe. Pretexte de „epicitate” constituie tot atât de bine alergătura dintr-o parte în alta a Bucureștiului, pe jos, cu birja, în tramcar, – prilej pentru Caragiale de a surprinde din mers cele mai funambulești situații ori discuții. Tot atât de priincioase pentru „agorafilia” caragialiană sunt „excursiile” de agrement (adică, mai adeseori, de pierdere stupidă de vreme), cu prilejul cărora pot fi înfățișate grupuri mai mult sau mai puțin eteroclite de oameni. [...]

Autografe contemporane

Dinu SĂRARU – 70

Bibliografie

- *Teatru românesc și interpreți contemporani*. Cronici teatrale, București, Editura pentru literatură, 1966
- *Cuvânt înainte* de Dinu Săraru la *Dosarul albastru* de Friedrich Karl Kaul, București, Editura pentru literatură universală, 1969
- *Al treilea gong*. Cronici și articole, București, Editura Eminescu, 1973 (Colecția "Masca")
- *Niște țărani*, roman, București, Editura Eminescu, 1974
- *Niște țărani*, roman, ediția a II-a, București, Editura Eminescu, 1975
- *Clipa*, roman, București, Editura Eminescu, 1976
- *Clipa*, roman, București, Editura Eminescu, 1977
- *Niște țărani*, roman, ediția a III-a, postfață de autor, București, Editura Eminescu, 1978
- *A pillanat (Clipa)*, Regency. Forditotta Bodor Pál, Bukarest, Eminescu Konykiado, 1980
- *Dragostea și revoluția*, roman, volumul I: *Toamna roșie*, București, Editura Eminescu, 1981
- *Niște țărani*, roman, prefață de Valeriu Răpeanu, București, Editura Minerva, 1982, "Biblioteca pentru toți": serie nouă nr. 1114
- *Clipa*, în limba germană, Zürich, Editura Unionsverlag, 1982
- *Rokvadaszat (Niște țărani)*, Regency. Forditotta es az utolsó irta Beke Gyorgy, Bukarest, Kriterion, 1983
- *Clipa*, în limba chineză, Beijing, Editura de literatură pentru străinătate, 1983
- *Dragostea și revoluția*, roman, volumul II: *Cei care plătesc cu viața*, București, Editura Eminescu, 1986
- *Adevăruri de toată ziua*, București, Editura Eminescu, 1987
- *Niște țărani*, în limba ucraineană, Kiev, Editura Tineretului, 1987
- *Clipa*, roman, București, Editura Eminescu, 1988
- *Dragostea și revoluția*, roman. *Toamna roșie. Cei care plătesc cu viața. Speranța*, București, Editura Eminescu, 1989
- *Niște țărani*, roman, ediția a V-a, revăzută, versiune integrală, București, Editura AS, 1991
- *Un fluture alb cu sânge pe aripi*, nuvelă, Chișinău, Editura Lumina, 1992
- *Iarba vântului*, roman, București, Editura Viitorul românesc, 1993
- *Crimă pentru pământ*, roman, București, Editura Eminescu, 1993
- *Crimă pentru pământ*, roman, ediția a II-a, București, Editura Eminescu, 1994
- *Niște țărani*, scenariu de Cătălina Buzoianu în colecția "Dramaturgia originală românească", București, Editura Expansion-Armonia, 1995
- *Trilogia țărănească*. Vol. 1 – *Niște țărani*. Vol. 2 – *Iarba vântului*. Vol. 3 – *Crimă pentru pământ*, București, Editura PRO, 1996
- *Niște țărani* apare succesiv în două ediții diferite grafic în cadrul "Bibliotecii școlarului" a grupului editorial "Litera" la Chișinău
- *Niște țărani* este tipărit în cea de a XI-a ediție pe CD-ROM în cadrul "Bibliotecii școlarului" – Literatura română – *O bibliotecă în 104 volume* – grupul editorial "Literatura română"
- Nuvela *Un fluture cu sânge pe aripi* este tipărită sub forma unui album de artă, pe hârtie realizată de mână de un țărăn din Lăzarea (Ardeal), însoțită de gravurile pe lemn semnate de Mircea Dumitrescu. Nuvela este tipărită în română, franceză, spaniolă și engleză.

Niște țărani, de la ostentația titlului și până la finalul cărții, mi se pare fresca cea mai îndrăzneță și dramatică a anilor noștri despre mediul rural. Prin tragica, măreața și ironica epopee a lui Dinu Săraru, este restituit adevărul în toată cruditatea lui, se face, cu alte cuvinte, dreptate unui individ ce nu poate dispărea din literatură.

Eugen BARBU

Am citit romanul dumitale Niște țărani. Mărturisesc că nu am citit de mult o carte de proză care să-mi răscolească într-atât sufletul. O carte mare, care se înscrie, cred, printre cele mai frumoase proze românești.

Grigore VIERU

Scriș pară dintr-o respirație, Niște țărani pur și simplu te zguduie. O asemenea carte despre Țărani face cinste Țării. Poate că sunt subiectiv, fiind și eu dintre țărani, dar nu dau subiectivitatea mea pe tot aurul lumii. Câtă înțelegere, câtă durere și câtă demnitate! Aveți o inimă mare, domnule Dinu Săraru! Năiță Lucean și scutierul său Pătru cel Scurt intră pe drept în marea literatură. Numai că la Cervantes moare Don Quijote, aici se stinge din viață scutierul – mi-a sângerat inima și am plâns la moartea lui...

Ion UNGUREANU

Caragiale – directorul Teatrului Național

La 5 mai 1889, în pagina 3, ziarul "Epoca" făcea publică această scrisoare:

„Domnule ministru,

Bine sau rău, am dirijat Teatrul Național. Nu este locul aici să discut această chestiune. Am reușit să îndispun împotriva mea atâta lume, atât artistică cât și profană, încât situația mea ca Director general al Teatrului a devenit imposibil de susținut. Cum am ajuns la acest rezultat este o întrebare la care nu este locul aici să răspund. Destul este că nu mai pot rămâne, oricât aș voi să rămân, Director general al teatrelor.

Vă rog, prin urmare, cu tot respectul, a binevoi să primiți demisia mea din acest post onorific”.

Iată, așadar, încheierea directoratului Caragiale la Teatrul Național început cu numai unsprezece luni în urmă prin decretul cu data de 9 iulie 1888. Caragiale avea, atunci, treizeci și șase de ani și publicase opera teatrală fundamentală. Era, cum scrie în epistola adresată Domnilor redactori ai ziarelor din București în 22 august 1888: „un om care, mai mult sau mai puțin, treceam în fața publicului de autor dramatic – știți, iubite confrate, că eu, actualul director al teatrului, sunt autorul pieselor *O noapte furtunoasă*, *Leonida față cu Reacțiunea*, *O scrisoare pierdută* și *D'ale carnavalului* – și, încă un autor dramatic unic în țară... Nu vă speriați, iubite confrate, unic nu prin talent, – adăuga el cu ironie – ci prin altceva: eram și sunt unicul autor dramatic fluierat... Și ce fluierare! Le auz încă... De atunci ocolesc stradele cu linii de tramways, de atunci am rămas cu un fel de antipatie de anarhist contra sergenților de oraș: semnalele lor mă aruncă într-o melancolie foarte neplăcută.

Suficiente sau nu aceste titluri ale mele, față cu titlurile literare și special teatrale ale onor. mei predecesori – am fost numit”.

Caragiale și-a visat, și-a dorit, și-a iubit, cum puțini înțelegeau atunci acest post. El, acest post de Director general al

Teatrului cel Mare, dincolo de vocația sa de post demnitar, cu virtuți demnitare vreau să spun, urma să recunoască și să consacra autoritatea unei înalte personalități și să o înscrie în ierarhia vremii: nu era destul, cu alte cuvinte, în linia ucigătoare a lui ironii, să fii *unicul* autor fluierat al vremii ca să ocupi acest post. În scrisoarea adresată lui Maiorescu, în 6 aprilie 1888, expediată din Calea Victoriei 248, catul de sus, Caragiale, care se pregătea să-i ceară acestuia postul de Director general al Teatrului, și spune: „favoarea de a obține de la d-voastră câteva minute de audiență particulară o doresc așa de mult încât nu mai pot să nu îndrăznesc a vi-o cere. Astfel, dacă am norocul să dispuneți de un moment pe care atâta-l doresc...” etc., etc. și semnează: „Vechiul dumneavoastră cunoscut” cinicul I.L. Caragiale.

Nu mai stăruiesc asupra furtunii care a însoțit în cabinetele politicianilor, în saloanele aristocrației și în paginile gazetelor instalarea lui Caragiale la Direcția Naționalului și apoi, puținele luni, mai puțin de opt din cele unsprezece cât dramaturgul, cu adevărat *unic*, a stat în Teatru de la opt dimineața la zece noaptea: „*Vin cel dintâi la teatru și ies cel din urmă?*”. Important mi se pare să amintesc articolul *Un teatru nou* publicat în „Noua revistă română” a lui Rădulescu-Motru, la exact zece ani de la demisie în 28 iunie 1909: „S-au perindat la conducerea Teatrului Național, afară de rare excepții mai mult sau mai puțin onorabile, fel de fel de boieri, unii mai nepricepuți și prin urmare mai îngâmfai decât alții; vanitoși de titluri; pasionați bolnavi de atmosfera rancedă a cabinelor; sinceri iubitori de artă, lipsiți din nenorocire de cel mai elementar simț artistic; maniaci obsedați de o închipuită vocațiune; ba chiar amatori de încă un mic câștig material (nu strică!) facil oricând într-o afacere unde nu-ți vâri vreun alt capital decât obrazul... Fel de fel de motive au îndemnat pe unii și pe alții să pună mâna pe Teatrul Național. Intriga, lingușirea, favorurile mai mult sau mai puțin secrete au dat azi unora, mâine altora, putere nemărginită asupra mersului afacerii – repertoriu, distribuție de roluri, punere în scenă – toate potrivite după scopuri, interese și ambiții personale...”

Atât de mult și-a dorit, cum mai ziceam, Caragiale această demnitate, atât de mult a visat-o, repet, atât de mult a suferit fiind nevoit să scrie dramatica demisie, amintită la început – în timpul acela când știa ce putea să facă și cum să facă pentru gloria primei scene –, chiar dacă nu întotdeauna a fost însoțit și de virtuțile diplomatului, încât nu cred să greșesc prea mult rugându-vă să observați că intervenția din „Noua revistă română” nu făcea altceva, în esență, decât să păstreze și să exprime intacte, peste ani, și durerea din cuprinsul demisiei și incendiul pamfletar din scrisoarea de răspuns adresată Domnilor redactori, continuatori ai mizeriei denigratoare și după plecarea scriitorului de la Național.

Cu una sau două excepții, sub semnături prestigioase, care observau că „*În fine e bine, e corect, e administrațiune, actualul director împinge scrupulozitatea până a vedea tot cu ochii lui. Sâmbătă, la actul furtunei în pădurea lui Lear, d-nul Caragiale era în logia electricianului pentru a-i da instrucțiunile necesare unei oribile nopți*”, cu aceste atât de puține excepții, directoratul lui Caragiale a fost și mai considerat, în primul rând repertorial vorbind, dar nu numai, mediocru. Și este prilejul să spun că nu rar s-au petrecut lucrurile astfel, de atunci, în gazetăria noastră de pripas teatral vremelnic: și atunci ca și mai târziu până azi, condeieri numeroși și grăbiți și famelici, uitați, firește, în timp, au însoțit atâtea direcții prestigioase ale Naționalului ca un cor al bocitoarelor de închiriat.

N-au fost văduviți de isonul lor săcăitor nici Rebreanu,

nici Camil Petrescu, nici Stancu mai încoace, nici Davila la începuturi, nici chiar Ion Ghica, marele reformator. Cine mai știe, însă, azi, cine îl contesta pe Caragiale că n-a încurajat dramaturgia națională în lunile cât a fost director când tocmai el o scrisese!? Cine mai știe *azi*, numele junelui, fiindcă atunci, junii scriau cronică teatrală, spre deosebire de azi când junele sunt majoritare, cine mai știe, zic, numele junelui care uită că tocmai Caragiale a invitat să joace, la București, pe Sarah Bernhardt și pe Rossi? Și *atunci*, ca și *azi*, era condamnată melodrama, după cum nimeni nu observa că ea chema publicul în teatru, pregătindu-l pentru marile repertoriu, în acea vreme ce Eminescu primea de la Național cincizeci de lei, pentru ca să înceapă traducerea lui Lais. Părăsit, Naționalul, nu Caragiale, de trei mari actori ai vremii, Nottara, și acesta dintr-o nevoie firească de reacție cu argumente din biografia intimă, ca de altfel și Aristizza Romanescu și Manolescu care fugeau, la Iași, de un penibil proces la București, n-au fost licențiați de Caragiale, ci dimpotrivă, cadorișiți cu un concediu de un an ce le-a permis să se întoarcă după plecarea lui în voiajul de nuntă. Suspectat de protipendada vremii că n-ar fi capabil să gestioneze o administrațiune așa de grea, Caragiale, care a mers până acolo încât s-a îngrijit nu numai de luminile din teatru, de orele fixe pentru repetiții și începerea reprezentațiilor, de ținuta personalului, de repararea scenei, de desființarea biletelor de favoare, chiar și de cumpărarea măturilor, a încheiat directoratul cu un bilanț financiar excepțional, cu beneficii însemnate. Caragiale este, apoi, primul director în teatrul românesc care a planificat repertoriul spectacolelor de seară pe o lună înainte, cum se face azi, în toată lumea. Să mai spunem că tot el a creat prima trupă de actori comici, promovând curajul tineretului.

Dar să-i uităm și noi pe toți Rică Venturiano ai timpului și ai timpurilor până azi, cum i-a uitat și timpul și să reținem ce spunea cronicarul de teatru Camil Petrescu: „*Ar trebui să vorbim și despre acela care, fără să fi fost director de scenă nominal – și care, adăugăm noi, l-a lansat pe Paul Gusti – să spunem, zice Camil Petrescu, că a fost cel mai mare om al scenei pe care l-a avut teatrul românesc. S-ar putea vedea că el a fost un uimitor precursor al marilor regizori europeni de mai târziu*”.

Iată și subiectul căruia, sub raportul cercetării istoriei Teatrului Național, i se va dedica departamentul nostru editorial astfel încât la aniversarea din iarnă a unui veac și jumătate de la aprinderea luminilor în *Teatrul cel Mare*, să putem să vă oferim o sinteză purtând chiar titlul: *Directoratul lui Caragiale*.

Cât despre corul bocitoarelor, îngăduiți unui împătimit de destinul marelui nostru înaintaș și de doctrina lui teatrală, căci așa cum există o operă dramaturgică strălucitoare cu numele lui, există și o doctrină a rostului primei scene și a esteticii regizoral-scenografice atât de autentic moderne care poartă pecetea lui Caragiale, îngăduiți-mi zic, în ce privește înghimparea ce se înfiripă și azi, să folosesc finalul scrisorii lui Caragiale adresată domnilor redactori.

La orișice s-ar mai spune sau șopti... voi răspunde tocmai la primăvară... căci acum sunt prea ocupat cu afacerile teatrului, nu am vreme de pierdut cu polemice și cancanuri.

Scrisoare din... Deva

Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu”

Prof. Valeria STOIAN

Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu” Hunedoara – Deva face parte din familia bibliotecilor care își desfășoară activitatea într-un centru reședință de județ cu o populație mai mică de 100.000 de locuitori, dar într-un județ puternic urbanizat, cu cinci municipii (Deva, Hunedoara, Petroșani, Orăștie și Brad) și nouă orașe (Simeria, Hațeg, Călan, Petrila, Vulcan, Lupeni, Uricani, Aninoasa și Geoagiu).

Din cei peste 530.000 de locuitori, 77% trăiesc în mediul urban și numai 23% în mediul rural, așezați în cele 54 de comune.

În anul 1951 capătă statut propriu ca urmare a măsurilor luate de guvern, de reorganizare a bibliotecilor publice.

Trebuie să menționăm că la Deva au existat tradiții de lectură publică înainte de această dată.

La 1868 exista o **Societate de Lectură Română** care avea un local închiriat unde se citeau ziare, se comentau evenimente. Știm că în 1879 societatea era condusă de protopopul Papiu, ca președinte și de avocatul Francisc Hossu-Longin ca secretar și că avea și o bibliotecă.

În 1923 societatea își schimbă numele în **Casina Română**. Dintr-un raport al bibliotecarului pe anul 1938 aflăm că biblioteca avea 2.197 de opere românești. Din cauza condițiilor istorice de atunci imobilul a fost ocupat în 1939 de armată, apoi până în 1946 a fost conservat.

În anul 1949 în acest sediu se organizează Ateneul Popular „Ilie Pintilie” care avea printre alte activități și o bibliotecă. De fapt, această bibliotecă a primit în 1951 statutul de bibliotecă a regiunii Hunedoara. Dintr-un proces verbal întocmit la 25 septembrie a aceluiași an, cu prilejul unui control realizat la bibliotecă aflăm că aceasta avea în dotare 6.702 volume.

Între 1951 – 1968 a funcționat sub denumirea de

Biblioteca Centrală Regională, între 1968 – 1974 sub denumirea de Biblioteca Municipală, din 1974 – 1993 de Biblioteca Județeană Hunedoara – Deva, iar din 1993, prin Decizia 97 a Consiliului Județean, i s-a atribuit numele de Ovid Densusianu, personalitate hunedoreană – simbol, în drumul nostru spre lumină.

În anul 1986 reușește să-și mute sediul din P-ța Unirii nr. 11 în B-dul 1 Decembrie nr. 28, clădire transformată atunci în Palat al Culturii și unde deține și astăzi o aripă (etaj și parter).

Prin structura colecțiilor, biblioteca noastră are un caracter enciclopedic, ea adresându-se tuturor categoriilor sociale pentru informare, documentare, studiu, lectură și loisir. De-a lungul anilor ea a acumulat un tezaur valoros constituit din cărți, periodice, documente grafice și audio-vizuale oglindit în cele 298.480 de unități bibliografice, în limba română și limbi străine.

Anual, achiziționează în medie 7.500 de volume și înscrie peste 12.300 de cititori, difuzează peste 341.000 de volume și înregistrează o frecvență anuală de peste 88.000 de cititori.

Comunicarea colecțiilor se realizează prin intermediul următoarelor secții: Sala de lectură; Secția de Împrumut pentru Adulți; Secția de Împrumut pentru Copii; Secția de Artă și Carte franceză; 2 filiale; 2 puncte de împrumut.

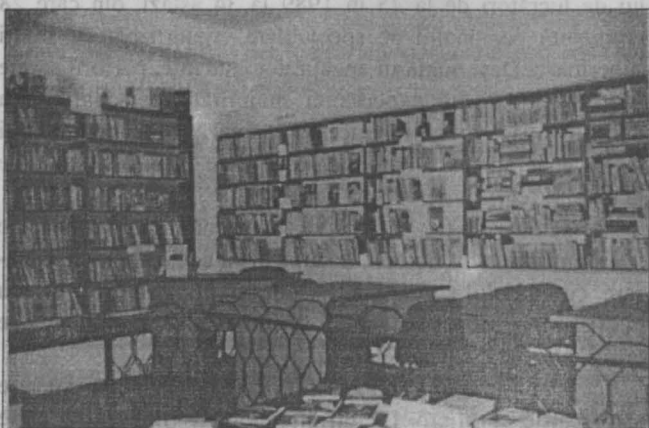
Marile schimbări social-politice petrecute la noi la sfârșitul anului 1989 au influențat și soarta bibliotecii noastre care a trebuit să gândească liber, descătușată de toate îngrădirile ideologice, să-și adapteze colecțiile, programele, orarul și activitățile în funcție de noile cerințe ale categoriilor deservite.

Aplicându-se un management mai dinamic, mai ofensiv, mai participativ, urmărindu-se fixarea unor țeluri și obiective rezonabile pe termen scurt și mediu care să țină cont și de fondurile alocate, biblioteca noastră a reușit să facă pași importanți pe calea modernizării, a ridicării calității serviciilor oferite.

În primul rând, ne-am modernizat baza materială preocupându-ne de achiziționarea unei centrale telefonice, a unui număr de 12 calculatoare, 3 imprimante, un scanner, xerox, fax, aparat de spiralat și laminat, aparate care ne-au permis să realizăm o serie de materiale de informare de calitate. Au fost contractate două module din Sistemul Integrat TINLIB (catalogare și generatorul de rapoarte), programul LEX expert pentru informare privind legislația țării și programul „Literatura bibliologică românească. Articole din publicații periodice”, obținut cu sprijinul Fundației Concept. Am reușit să introducem Internetul pentru nevoi interne. De asemenea, am fost dotați cu un autoturism, au fost con-

fecționate rafturi pentru depozitarea cărților, mese de lectură, a fost amenajat un depozit pentru presă.

Am reușit să modernizăm și să extindem sala de lectură de la 40 de locuri la 70, să amenajăm o nouă filială la Sala Sporturilor pentru locuitorii din cartierul Gojdu, s-au efectuat lucrări pentru igienizarea parțială a sediului central.

În domeniul completării, evidențierii și prelucrării colecțiilor am avut în vedere revizuirea fondului de carte, eliminarea lucrărilor cu conținut depășit, îmbătrânit, introducerea în circuitul lecturii a lucrărilor retrase la fondul special, urmărirea completării colecțiilor noastre cu domeniile mai puțin reprezentate în biblioteca noastră: religie, filosofie, sociologie, psihologie, pedagogie, ecologie ș.a.; cu operele unor scriitori și autori care nu au fost tipărite până acum. Au fost achiziționate numeroase lucrări de referință care să ne poată ajuta să acordăm informații în toate domeniile.

Amintim în acest sens enciclopediile: *Universalis* (30 vol.), *Britanica* (29 vol.), *Americana* (29 vol.), *World Book* (21 vol.), *L'Encyclopedie de l'enfant et de la famille* (11 vol.), *The Book of Art* (10 vol.), *Grand Larousse* (10 vol.), *The Wordsworth Encyclopedia* (5 vol.), *People and Places* (6 vol.), *The New Complete Medical and Health Encyclopedia* (4 vol.), *Childcraft* (16 vol.) ș.a.

Nevoia de deschidere spre lumea occidentală, dorința crescândă a utilizatorilor noștri de a citi și a se instrui în limbi străine ne-a determinat să ne preocupăm de procurare de cărți în aceste limbi. În acest sens am beneficiat de o donație de 2.000 de volume din Franța, din orașul Arras, am beneficiat de programe de dotare cu cărți în limbi străine de la Fundația pentru o Societate Deschisă, de la Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (Programul EDUCOP) de la Consiliul Britanic, Biblioteca Academiei ș.a.

Înființarea unei Universități Ecologice la Deva cu secțiile Turism, Relații Internaționale, Management și Drept, precum și a unor colegii, secții ale unor universități din Cluj, București, Timișoara ne-au făcut să ne îndreptăm atenția spre achiziționarea lucrărilor adecvate profilului acestor universități, cu atât mai mult cu cât ele nu dispuneau la început de biblioteci sau nu erau dotate cu lucrări care să-i sprijine pe studenți în pregătirea lor.

O atenție deosebită am acordat procurării lucrărilor care intră sub incidența Legii Depozitului legal, în vederea constituirii fondului de tipărituri hunedorene.

Din 1997 s-a trecut la prelucrarea colecțiilor în sistem automatizat, iar în anul 2000 la aplicarea modificărilor CZU.

Ne-am îmbunătățit activitatea de valorificare a colecțiilor, creându-ne o serie de panouri publicitare:

„Calendarul lunii”, care urmărește atragerea atenției asupra unor valori culturale, a unor evenimente și personalități uitate, mai puțin cunoscute sau ignorate într-o anumită perioadă, trezirea interesului pentru un anumit domeniu; „Legislația la zi”; „Examene... examene...”, noutăți privind desfășurarea examenelor de capacitate, bacalaureat și admitere în învățământul superior; „Medalionul lunii”; „Cartea săptămânii”; buletinul „Cărți noi”; vitrine, expoziții de carte etc.

Anual, sunt organizate activități devenite tradiționale: „Salonul editurilor hunedorene” și Târg de carte cu participarea unor edituri din țară. Anul acesta, ediția a VI-a s-a desfășurat împreună cu primul salon de caricatură „HUMO Deva”; „Zilele scriitorilor zărândeni”, manifestare organizată din doi în doi ani (ediția a VIII-a); „Trofeul micului cititor” (ediția a XX-a); „Ziua Francofoniei” (23 martie); ciclul de manifestări „Personalități hunedorene”; „Carte. Lectură. Informare”, colocviu științific (23 aprilie).

Activitatea de informare a trebuit să se replieze pe cererile de informare actuale. Alături de fișierele tradiționale existente: Bibliografia locală, Referințe critice, Legislație, a fost realizat un fișier tematic care răspunde temelor actuale: Afaceri, Societăți, Asociații, Fundații, Relații internaționale, Comerț, Turism, Management, Marketing, Probleme juridice, Probleme ale muncii, Protecția socială, Ecologie, Economie, Finanțe, Asigurări.

Se întocmesc o serie de buletine de informare: „Calendarul legislativ” (lunar), „Calendarul lunii” (lunar), „Noutăți în învățământ”. Pentru cunoașterea lucrărilor de referință se organizează concursul „Nu știm – ne informăm, ne informăm – știm”.

Pentru realizarea ciclului de manifestări „Personalități hunedorene” au fost elaborate numeroase bibliografii. Amintim câteva: Albert Amlacher, acad. dr. Ion Baciuc, Romul Munteanu, Mircea Sintimbreanu, Ion Dodu Bălan, Aurel Nedel, Ion Lungu, Iv Martinovici, Radu Selejan, Radu Ciobanu, Dumitru Susan, Constantin Clemente, Valentin Tașcu, Dumitru Velea, Gligor Hașa. Dar cea mai mare realizare a acestui sector este tipărirea dicționarului *Personalități hunedorene. Oameni de cultură. Artă. Știință. Tehnică. Sport. Sec. XV – XX*, realizat de colega noastră Maria Razba, prilej cu care s-a constituit și baza de date.

În ceea ce privește activitatea metodică, ea urmărește îndrumarea celor 63 de biblioteci publice din județ, organizează întâlniri metodice pe 9 zone pe o anumită tematică

stabilită anual și activități practice de popularizare a cărții. Am reușit să influențăm pozitiv activitatea multor biblioteci, să sensibilizăm consiliile locale în susținerea activității acestora și îmbunătățirea bazei materiale.

Ne-am preocupat și ne preocupăm de asigurarea bibliotecilor cu cadre, de inițierea lor în problemele de bibliotecă. Din cei 54 de bibliotecari, 26 sunt cu normă întreagă, iar 28 cu jumătate de normă.

Începând din 2001 realizăm buletinul „Info-Biblio” care, prin conținutul lui, dorim să vină mai mult în sprijinul bibliotecilor din județ.

Meridian biblioteconomic

Formarea în Biblioteca Publică de Informare

Suzanne MALLET
BPI, Franța

Inainte de a vorbi despre formare, se impune o rapidă prezentare a Bibliotecii Publice de Informare (BPI).

BPI în 2001

Ocupând o parte din spațiul Centrului Pompidou, BPI este, încă din 1977, de la deschidere, o bibliotecă multimedia, enciclopedică, de actualitate și de referință, la care accesul este gratuit, fără formalități de înscriere. Colecțiile puse la dispoziția marelui public adult pot fi consultate pe loc (documente nu se pot împrumuta la domiciliu), în acces direct.

Ministerul Culturii a creat această instituție națională, prima bibliotecă publică multimedia din Franța, care a pus în evidență, asemeni unui revelator fotografic, interesul vădit al publicului pentru o ofertă documentară și culturală accesibilă imediat, folosind toate suporturile de informare existente. Ea are mijloace ce-i permit să realizeze proiecte inovatoare, proiecte care mai apoi pot fi reluate de alte biblioteci publice.

În anul 1997 am reușit să înființăm pentru comunitatea de români din localitatea Novo Selo din Iugoslavia o bibliotecă de 2.200 de volume. Cu prilejul deschiderii, dar și al împrăștiării fondului de carte au fost organizate activități culturale și artistice.

Complexitatea activității a necesitat creșterea numărului de lucrători de la 25 în 1989 la 34 astăzi, din care 28 reprezintă personalul de specialitate, majoritatea cu studii superioare. Deși numărul angajaților este mic, performanțele sunt mari datorită experienței majorității personalului, a dăruirii și pasiunii cu care aceștia lucrează. Ne bucurăm că și tânără generație care a preluat ștafeta este dornică să se ridice la nivelul realizat de vechea generație.

Pentru viitor dorim să continuăm activitatea de informatizare a bibliotecii, dotarea ei cu echipamentele necesare, cu modulul Circulație, introducerea Internetului pentru public, diversificarea gamei documentelor purtătoare de informații (CD, softuri etc.).

De asemenea, dorim extinderea serviciilor noastre către cartierul Micro 15, înființarea unei filiale aici, către beneficiari cu nevoi speciale, către minoritatea romă.

Va trebui să luptăm mai mult pentru transformarea bibliotecilor sindicale din Călan, Petrița, Vulcan, Lupeni, Uricani în biblioteci publice, preluarea lor de către consiliile locale și aducerea colecțiilor lor în actualitate.

Iată doar câteva gânduri de viitor.

BPI în cifre

10.000 m² desfășurați pe trei etaje, oferind 2.000 de locuri de lectură, 14 km conținând 400.000 de documente, 400 de posturi informatice, 62 de ore de deschidere săptămânală, 11 birouri de informații.

Colecțiile: 350.000 de cărți, 2.320 de titluri de reviste și periodice, peste 6.000 de hărți și planuri, dosare de presă despre actualitatea culturală și socială, 2.000 de partituri, 10.000 de CD-uri și 300 de videodiscuri cu muzică, 2.700 de documente sonore vorbite, 2.100 de filme documentare și 100 de filme de animație, 200 de programe soft didactice și de autoformare, 1.200 de documente de învățare a limbilor străine, 200 de CD-ROM-uri de referință și multimedia, o selecție de 500 de pagini de Internet.

Spațiile specializate

În afara spațiilor în care documentele sunt grupate tematic (Limbi și literaturi, Arte și timp liber, Istorie și geografie, Științe/Tehnici și medicină, Drept și economie, Științe umane etc.) se mai află și alte spații de consultare:

Serviciul de referință. Colecții de documente des-

ținute informării bibliografice și practice: repertoare generale de referință și 2 zone specializate (căutare de locuri de muncă și viața cotidiană în Ile-de-France). Publicul primește un ajutor personalizat pentru căutare.

Presa. 150 de cotidiane și 250 de reviste apărute atât în diferite regiuni din Franța cât și pe cele 5 continente sunt propuse publicului în formă imprimată, pe microfilm sau în formă electronică însoțite de colecții retrospective; dosare de presă despre actualitatea culturală și socială sub formă de dosare informatice ori legate.

Autoformare. 120 de posturi informatice la care pot fi studiate 135 de limbi și dialecte, 400 de programe soft pedagogice pentru perfecționarea în domeniile: birotică, PAO (publicare asistată de ordinator), legile de circulație, contabilitate și altele.

Audio Video. 49 de posturi pentru ascultarea compact-discurilor (muzică și înregistrări vorbite), 6 posturi pentru ascultarea de casete audio (înregistrări vorbite), 5 posturi pentru vizionare de video discuri și 40 de posturi pentru vizionarea filmelor.

Servicii asigurate pe loc și la distanță

Primirea persoanelor nevătătoare sau cu deficiențe de vedere: materiale adaptate sunt puse la dispoziție în cabine special amenajate.

Răspunsuri la distanță: informații rapide și orientare documentară prin fax, poștă, e-mail sau minitel.

Sedinte de inițiere în folosirea instrumentelor de căutare documentară (CD-ROM, Internet, căutare tematică) sunt propuse cu regularitate publicului. Pot fi primite grupuri, la cerere, dimineața.

BPI mai oferă

Serviciul de Animație care organizează cicluri de întâlniri, dezbateri, plimbări literare și participă la expozițiile și evenimentele realizate de Centrul Pompidou.

Serviciul Audiovizual propune în fiecare miercuri un program de filme documentare și un film pentru copii, „Ecranul copiilor”.

BPI publică metode de învățare a limbilor străine, documente ale unor colocvii și studii, în special referitoare la publicul BPI și la sociologia lecturii.

Publicul

Zilnic, de peste 20 de ani, același spectacol poate fi observat: goana utilizatorilor spre intrarea în Centrul Pompidou, apoi pe scările rulante, fiecare dorind să ajungă primul în laboratorul lingvistic, primul care să găsească lucrarea căutată, să asculte primul un disc, să citească ziarul, să privească un film, să-și ocupe locul preferat... O mulțime eterogenă, activă și fidelă pune zilnic stăpânire pe BPI. O medie de 7.000 de persoane intră aici zilnic și în fiecare după-amiază se formează o coadă la intrare și se așteaptă uneori mai mult de o oră.

BPI atrage un public utilizator al tuturor suporturilor, al tuturor disciplinelor propuse. Prezente în număr mare, cărțile sunt, bineînțeles, în fruntea consultărilor, dar presa, și într-o mai mică măsură documentele audiovizuale, laboratorul de limbi, bazele de date și cele multimedia sunt și ele apreciate.

Situația publicului în luna mai 2000

Bărbați și femei în proporție egală: 50% bărbați, 50% femei.

Tineri: 85% au mai puțin de 35 de ani.

Fideți: 52% frecventează BPI dinainte de 1997.

Relativ diversificat: 63% studenți, 6% elevi.

O organizare a muncii în jurul serviciului public

Deschiderea pentru public a BPI în fiecare zi a săptămânii (mai puțin marțea) de la 12.00 la 22.00, în week-end și în zilele de sărbătoare (mai puțin 1 mai) de la 11.00 la 22.00 implică o organizare specială a muncii, bazată pe orare variabile în vederea asigurării permanente de personal la birourile de primire și la cele de informare.

Personalul din bibliotecă, indiferent de funcția lui, efectuează prin rotație o treime din timpul de muncă în serviciul cu publicul, celelalte două treimi fiind rezervate timpului intern de lucru. Fiecare angajat își desfășoară activitatea într-un anumit serviciu cu publicul pentru care primește o formare specifică, periodic actualizată.

Personalul permanent al BPI

Instituția dispune de 240 de posturi permanente: 172 de posturi de personal de bibliotecă (personal de conducere: 68 de conservatori de bibliotecă, 22 de bibliotecari; personal tehnic: 26 de bibliotecari adjuncți specializați, 19 asistenți și 37 de angajați la depozitele de documente); 23 de posturi de personal administrativ din diferite departamente ale Ministerului Culturii; 45 de posturi de angajați cu contract, recrutați pentru competențele lor mai ales în domenii ca informatică și tehnici audiovizuale.

Personalul temporar al BPI

În medie, 130 de colaboratori lucrează la BPI. Ei sunt repartizați la aranjarea colecțiilor, în medie 15.000 de volume zilnic, primirea și informarea publicului, ajutând personalul permanent.

Formarea

Încă de la înființare, pentru BPI a fost prioritară formarea personalului, de ea depinzând evoluția ulterioară a instituției. Astfel, în 1993 s-a creat structura numită astăzi **Serviciul de formare**.

Serviciul de formare

Misiuni: să prevadă, să inventarieze nevoile de formare ale personalului din instituție, să pună în practică formarea și să-i asigure continuitatea; să primească și să dea curs cererilor de formare adresate instituției de către stagiarilor francezi, să organizeze și să evalueze stagiile; în domeniul formării, să asigure relații cu forurile tutelare și să stabilească parteneriate.

Personalul. Echipa Serviciului de formare se compune din: personalul de bibliotecă: 2 conservatori, 1 asistent de bibliotecă; personalul administrativ: o secretară administrativă.

Toți efectuează serviciu public aproximativ o treime din timpul intern de lucru.

Mijloacele

Cheltuielile destinate formării reprezintă 4,5% din bugetul destinat achiziției de documente.

Biblioteca profesională este compusă dintr-o selecție de cărți și reviste destinate formării și informării bibliotecarilor și personalului administrativ. La ora actuală, ea oferă 420 de monografii și 30 de abonamente în acces direct.

Sala de formare, alăturată birourilor, este echipată cu 12 laptop-uri și un video proiector portabil.

Metodele de lucru

Inventarierea cererilor de formare se face prin intermediul unor **corespondenți de formare**: pentru serviciile interne, acești corespondenți sunt responsabili serviciilor respective; pentru grupurile din serviciul public, aceștia sunt desemnați, de comun acord cu Serviciul de primire a publicului, dintre membrii birourilor acestui serviciu.

Programul de formare

Aceste cereri sunt analizate de Serviciul de formare, care are sarcina de a valida formațiile ce concordă cu politica instituției definită de direcție. Astfel, în fiecare an, se elaborează programul de formare ce urmează a fi pus în practică de Serviciul de formare. Acest program este unul previzional, suferind așadar modificări pe parcursul anului. Unele servicii sau unii angajați renunță la cererile lor, actualitatea profesională face să apară alte nevoi, organisme de formare fac noi propuneri și astfel unele proiecte sunt amânate.

Tipurile de formare

Stagiul este răspunsul obișnuit dat acestor cereri: **stagiile intensive** pe durată variabilă (de la o jumătate de zi la 6 zile, de obicei 3 – 4 zile) sau **stagii extensive** (este cazul învățării limbilor străine sau al pregătirii în vederea susținerii unor concursuri și a examenelor profesionale).

Stagiile privind activitățile biblioteconomice sunt propuse de organismele însărcinate cu formarea continuă în bibliotecile de stat, și anume **Centrul regional de formare în vederea obținerii gradatilor profesionale în bibliotecă** (12 centre în Franța) și **Școala Națională Superioară de Științe ale Informării și Bibliotecă – ENSSIB** (care asigură formarea inițială a conservatorilor de bibliotecă). În afara personalului din instituția noastră, la aceste stagii participă și personalul din Biblioteca Națională a Franței și cel al bibliotecilor universitare. Aceste biblioteci de studiu participă la tematicile comune celor ale BPI, dar instituția are misiuni asemănătoare cu ale altor biblioteci publice (biblioteci comunale, biblioteci departamentale) și nu are acces la formările specifice, formări ce cad în sarcina unui organism specific: **Centrul național al funcției publice teritoriale**.

Pentru stagiile de altă natură, limbi străine, management, gestiune, birotică, informatică, am recurs fie la Ministerul Culturii, care propune programe diversificate, fie la instituții private.

În absența unor stagii deja existente corespunzătoare cererii de formare sau atunci când numărul participanților justifică o astfel de acțiune, Serviciul de formare definește conținutul viitorului stagiu împreună cu cei interesați, caută formatori și organizează cursul. Acești formatori provin din instituțiile private sau din bibliotecile cu care noi întreținem relații de colaborare. BPI dispune și de formatori interni la care a recurs ades, mai ales în formările având ca scop cunoașterea colecțiilor instituției și exploatarea lor în serviciul public. Această formare a angajaților din serviciul public cuprinde și vizitarea altor instituții documentare din zona pariziană pentru a le cunoaște mai bine serviciile și a-i îndru-

ma pe cititorii a căror cerere nu și-a găsit răspuns la BPI.

Pentru actualizarea cunoștințelor, un mijloc fructuos și des utilizat este participarea la **congrese, colocvii, festivaluri, saloane, reuniuni**, fie că e vorba de biblioteconomie, fie de cunoașterea produselor editurilor pe toate suporturile. Aceste reuniuni profesionale nu au loc regulat, iar urmărirea anunțurilor (mail, reviste, anunțuri separate) este asigurată de Serviciul de formare.

În ceea ce privește actualitatea în biblioteci și cea profesională, Serviciul organizează **Marțea informării**, conferință lunară de o jumătate de zi ținută de către un expert.

Difuzarea ofertei de formare este făcută: prin curier (hârtie și/sau electronic) responsabililor de servicii, dar și prin afișare pentru tipurile de formare care se adresează întregului personal al instituției; prin curier persoanelor și/sau corespondenților responsabili cu formarea în sectoarele respective, atunci când aceste formări se adresează unui public anume. În același mod se procedează pentru difuzarea ofertei în cazul unor formări prevăzute de Serviciul de formare în cadrul programului de formare și care se adresează unui personal-țintă.

Această difuzare este precedată sau completată de întâlniri ce au loc între membrii Serviciului de formare și personal sau corespondenții de formare, pentru a analiza oportunitatea participării la anumite acțiuni. Reuniunile corespondenților de formare cu membrii Serviciului de formare ajută la identificarea necesităților din acest domeniu și la o mai bună circulație a informației.

Impactul formării în BPI: exemplul anului 2000

Timp de mai bine de doi ani în sălile bibliotecii au avut loc lucrări de reamenajare, serviciile cu publicul au fost reorganizate și am fost dotați cu un nou sistem informatic. În timpul acestor lucrări, partea recentă a colecțiilor a fost pusă la dispoziția publicului, într-un local provizoriu din apropiere, cu 600 de locuri de lectură. Volumul de lucru în serviciul public scăzând, personalul a avut timpul necesar pentru a se forma în vederea redeschiderii din ianuarie 2000. O parte din această formare s-a desfășurat pe parcursul întregului an, în special cea legată de utilizarea anumitor aplicații ale noului sistem informatic, aplicații instalate mai târziu, în cursul anului 2000.

Punct de vedere cantitativ

În 2000 aproape tot personalul a participat la mai multe etape de formare (96% din personal), dintre care unele erau indispensabile (de exemplu, inițierea în noua mesagerie electronică sau instructajul privind regulile de securitate și de evacuare a localurilor în caz de pericol).

Durata medie de formare este de 7 zile lucrătoare pentru fiecare angajat. Ea variază în funcție de postul ocupat: personalul angajat consacră 7 – 8 zile pe an formării, în timp ce pentru alte categorii durata este de 4 – 9 zile pe an. Această constatare se regăsește în toate bibliotecile din Franța: cu cât un angajat a beneficiat de o formare mai îndelungată, cu atât dorința lui de formare este stimulată.

Cheltuielile făcute pentru formare reprezintă o parte din masa salarială anuală a agenților:

Cheltuieli pedagogice: 0,5%

Cheltuieli pentru deplasare: 0,2%

Salarii primite în timpul formării: 4,5%

Cost total: 5,2%

Cost total incluzând salariile Serviciului de formare: 6,9%

Costisitor este însă timpul afectat formării (4,5%) și timpul afectat gestionării formării (1,7%).

Punct de vedere calitativ

Efectele produse de o formare sunt deseori greu de măsurat, în majoritatea cazurilor ele devin vizibile abia pe parcursul desfășurării activității.

Folosirea noului sistem informatic de către bibliotecarii din Serviciul de catalogare s-a făcut rapid, fără dificultăți. În acest caz nu se poate afirma că formarea lor a fost eficientă?

Formarea pentru utilizarea noii mesagerii electronice a fost foarte scurtă și de o proastă calitate pedagogică; totuși, acest mijloc de comunicare este folosit de cvasitotalitatea personalului. Învățarea a fost probabil deseori completată sau reluată cu ajutorul colegilor mai pricepuți. Dacă se tinde spre o rentabilizare a formării, n-ar trebui oare ca pe viitor să îi formăm doar pe acești experți, cu riscul de a accentua diferența de competențe? Această colaborare, această folosire în comun a cunoștințelor fiecăruia s-ar mai fi realizat atunci? Drumul nu a fost oare netezit de stagiul care, bun-rău, cel puțin i-a familiarizat cu acest nou instrument?

Statisticile consultărilor de CD-ROM-uri biblio-

grafice arată o creștere redusă a utilizării lor de când s-a redeschis BPI, în vreme ce numărul posturilor de consultare a fost considerabil mărit după renovare. Conținutul și ergonomia acestui instrument de lucru a evoluat și, din lipsă de timp, bibliotecarii nu au urmat vreo formare în acest sens. Capacitatea de mediere a acestor documente este redusă și potențialii utilizatori ignoră în mare parte bogăția colecțiilor neutilizate la adevărata lor valoare. Se constată de această dată impactul probabil al lipsei de formare.

Concluzie: o rezervă pentru formare

De la redeschiderea BPI, observăm cum angajații se confruntă cu dificultatea de a îmbina cerințele serviciului public cu cele ale timpului intern de lucru. După mai bine de un an de funcționare în noile condiții, această neliniște nu s-a estompat. Un studiu de organizare a muncii va începe în curând. Obiectivul acestuia este o reorganizare a posturilor de lucru în funcție de prioritățile instituției, iar timpul de formare este o prioritate.

(Comunicare susținută la Seminarul internațional

Formarea continuă a personalului de specialitate
a marile biblioteci.

București, 14 decembrie 2001)

Prin bibliotecile Angliei

Simona SOARE

Grație fructuoasei colaborări dintre Consiliul Britanic din România și The Library Association din Marea Britanie am avut ocazia, în perioada 14 – 21 octombrie 2001, de a vizita mai multe biblioteci și instituții din Regatul Unit. Am fost invitată în calitate de custode al Bibliotecii pentru Deficienți de Vedere – București, filiala nou înființată a Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu”. Programul propus de organizatori mi-a oferit posibilitatea acumulării de informații și experiență privind proiectele pentru deficienții de vedere ce se derulează în prezent în spațiul britanic.

Politica de acolo cu privire la persoanele cu nevoi speciale stă sub semnul egalizării șanselor, al liberului acces la educație, informație, cultură, integrare socială și profesională.

Un exemplu grăitor este Biblioteca Centrală din Manchester, primul meu popas, unde cel dintâi angajat cu care iei contact în holul de la intrare este un hipocuzic ce oferă publicului informații generale. Secțiunile bibliotecii, aflate într-o impunătoare clădire în stil victorian, sunt specializate pe domeniile: artă, literatură, limbi străine, probleme comerciale, informații europene, cultură chineză, învățământ local, realizări ale orașului, tehnică, științe sociale, muzică ș.a. Pe lângă toate acestea există și VIP Unit (Visually

Impaired People's Unit), locul unde eram așteptată. Această secție oferă servicii diverse celor cu deficiență vizuală, punându-le la dispoziție computere dotate cu voce sintetică (prin sistemul JAWS), măritor de ecran (sistemul ZoomText), imprimantă braille, acces liber la Internet precum și informații tehnice asupra echipamentelor specifice. De asemenea, există în permanență o persoană care oferă solicitanților consiliere sau cu care pur și simplu pot discuta despre orice dorește.

A doua oprire a fost la The Manchester Metropolitan University unde, în cadrul Departamentului Informare și Comunicare, înființează Centrul de cercetare în domeniul bibliotecilor și al informației manageriale, creat în 1993. Temele de studiu ale acestei instituții se referă în principal la rolul bibliotecii în viața cotidiană, în educația permanentă, modul în care încurajează dezvoltarea culturală locală, raportul dintre utilizatorii bibliotecilor tradiționale față de cei ai bibliotecilor electronice etc. Pornind de la dezideratul *acces la cultură pentru toți*, Jenny Craven, gazda mea, este angrenată într-un proiect ce va avea ca rezultat ușurarea navigației pe Internet și o mai facilă derulare a paginilor de web pentru deficienții de vedere.

Un alt punct din programul meu l-a constituit, timp de două zile, vizita la Biblioteca Națională pentru Nevăzători (National Library for the Blind – NLB). În

această instituție, aflată la Stockport, un mic orașel de lângă Manchester, se concentrează producția de carte în braille pentru întreg Regatul Unit al Marii Britanii. Impresionantă, pe lângă aparatura performantă și personalul foarte numeros (70 de oameni), este preocuparea permanentă de a transpune cât mai repede în format alternativ titlurile nou apărute în librării. Serviciul de relații cu publicul a făcut chiar un sondaj prin care întreba cititorii dacă preferă tipărirea cărților în regim de urgență, cu greșelile de rigoare, datorate grabei, sau apariția lor mai întârziată dar la standardul ortografic optim. Răspunsul a fost net în favoarea primei alternative.

La ultima întâlnire a IFLA, desfășurată în august 2001 la Washington, delegația britanică a aflat cu uimire amestecată cu mândrie că producția anuală de carte braille de la Stockport (circa 300 de titluri) o depășește pe cea a SUA!

În acest sens, o activitate interesantă este și colaborarea instituției cu patru dintre închinșorii din apropiere, unde, în regim de voluntariat, deținutii culeg textul lucrărilor solicitate și participă la convertirea lui în sistem braille. Tot aici, un proiect pilot al bibliotecii este și tipărirea unor cărți în alfabetul moon, creat în secolul XIX de William Moon (1818 – 1894). Nu pot să nu remarc orgoliul caracteristic englezilor, de a fi cel puțin egali cu vecinii lor, locuitori ai Hexagonului care se mândresc pe bună dreptate cu propriul inventator – Louis Braille. Însă, în ciuda oricărei mândrii, a trebuit să se recunoască supremația francezului, sistemul Moon fiind mai greu accesibil deficienților de vedere și mult mai scump în materie de costuri de producție.

Relația Bibliotecii Naționale pentru Nevăzători cu cititorii săi se realizează exclusiv prin poștă – în ceea ce privește împrumuturile de titluri – și telefonic, serviciul de relații cu publicul răspunzând la orice solicitare venită din partea abonaților. Așa am aflat că expedițiile se îndreaptă către țările membre ale Commonwealth-ului, precum și către cele vorbitoare de limbă engleză. Discutând cu conducerea bibliotecii am evidențiat faptul că în România sunt numeroase persoane cu deficit vizual care studiază literatură clasică și contemporană anglo-saxonă în universitate și care simt realmente nevoia de a avea acces la lucrări în original. Interlocutorii mei, dând dovadă de multă amabilitate, m-au asigurat că, în măsura posibilităților, cererile de împrumut venite din partea bibliotecii noastre vor fi onorate cu plăcere. Tot cu ocazia acestei discuții mi-au fost puse la dispoziție mai multe adrese de contact, printre care și cea a președintei Secțiunii Bibliotecilor

pentru Nevăzători din cadrul IFLA. Această secțiune cuprinde în momentul de față 86 de instituții care-și desfășoară activitatea în sprijinul persoanelor cu deficiențe de vedere de pe toate continentele, oferind, prin proiecte specifice, suport informațional și material țărilor care nu au încă dezvoltată rețeaua bibliotecilor de acest gen.

Interesante au fost și celelalte vizite pe care le-am întreprins. Mai întâi la o bibliotecă publică din Enfield, aflată la marginea Londrei, unde a fost creat, prin donația lui Sir Jules Thorn, un Centru Multi-Media destinat celor cu deficiențe senzoriale, dotat cu echipament specific. Apoi, a fost rândul Bibliotecii din Essex să îmi deschidă porțile, loc în care am putut vedea de această dată un dezvoltat centru de expediție prin poștă a titlurilor înregistrate pe suport magnetic.

Biblioteca Centrală din Islington are de asemenea o importantă colecție de carte vorbită (*talking book*) și de lucrări tipărite cu caractere mari (*large print*), pentru ambliopi (*slab văzători*). Tematica se bazează în special pe literatură de loisir, dar nu numai. Am văzut o secțiune de cărți pentru copii care m-a impresionat în primul rând prin idee. Erau editate obișnuit – colorate, cu ilustrații și text – iar deasupra fiecărei pagini era atașată o foaie transparentă de plastic cu textul tipărit în braille, astfel încât mama cu deficiență de vedere să îi poată citi copilului ei văzător o poveste, iar acesta să poată urmări în același timp imaginile, stabilindu-se astfel legătura empatică firească unui asemenea moment.

Ultima escală a fost la The Library Association, unde i-am cunoscut în sfârșit pe cei care au organizat cu competență acest interesant periplu de o săptămână în UK.

Încercând să trag o concluzie din experiența mea britanică, pot spune că te impresionează înainte de toate respectul față de om, dovezile practice că formulele *egalizare a șanselor* și *liberul acces la cultură* nu sunt vorbe în vânt, chiar dacă peste tot este loc de mai bine. Oamenii cu nevoi speciale sunt considerați, cu adevărat, contribuabili – cu obligații, dar având în schimb și drepturi. Li se recunosc posibilitățile intelectuale și, pentru a fi de folos societății și lor înșiși, sunt susținuți în eforturile profesionale și de studiu.

Convingerea mea este că, o dată făcut primul pas, prin înființarea în București a unei Biblioteci pentru Deficienți de Vedere, sistemul bibliotecilor publice din România se va dezvolta în acest sens, venind în întâmpinarea tuturor categoriilor de utilizatori, consumatori și iubitori de informație, educație și cultură.

Rețeaua BCM și Biblioteca Municipală din Milano

Chiara FAGGIOLO
Alessandro OLDANI

Rețeaua de biblioteci publice a orașului Milano, Biblioteche Comunal di Milano (BCM), oferă prin cele 25 de filiale servicii directe și de împrumut interbibliotecar în toată zona urbană. Circulația materialelor este sporită și prin contribuția unui bibliobuz.

Biblioteca Municipală din Milano este centrul rețelei BCM. Colecțiile bibliotecii, care au fost reînnoite după cel de-al doilea război mondial, au fost găzduite, începând din anul 1956, în clădirea Palatului Sormani, monument de secol XVII. Acest palat istoric, aflat în Corso di Porta Vittoria 6, găzduiește tezaure importante de artă din secolul al XVIII-lea. Este renumită seria de picturi din secolul al XVII-lea, cu Orfeu fermecând animalele, care este expusă pe pereții sălii de conferințe. Frumoasa grădină englezească de secol XVIII este o altă operă de artă, realizată de arh. Leopold Pollack. Importanța artistică și istorică a clădirii (o caracteristică a majorității bibliotecilor italiene importante) a produs mult timp probleme lucrărilor de renovare, care acum sunt realizate complet.

Catalogul bibliotecii (cărțile și periodicele curente) poate fi accesat via Internet prin SBN (Servizio Bibliotecario Nazionale), rețeaua națională italiană a bibliotecilor (<http://opac.sbn.it>).

Proiectele de catalogare retrospectivă online a cărților vechi sunt în curs de desfășurare. Alte resurse rare de catalogare includ cronicile teatrale și indexarea seriilor începând din 1950.

Acest amestec de resurse noi și tradiționale este o caracteristică a bibliotecii, care combină conceptul

anglo-saxon, orientat spre utilizator, al bibliotecilor publice cu nevoia de a conserva bogatele colecții istorice.

Biblioteca urmărește un profil general și este actualizată în toate domeniile cunoașterii, deși predomină în mod special științele umaniste și juridice. Fondurile bibliotecii cuprind 590.000 volume, 19.000 ziare și reviste, 40.000 documente audio și audio-vizuale.

Demne de a fi menționate printre colecțiile rare ale bibliotecii sunt centrul Stendhal (care conține cărți, documente și autografe ale scriitorului) și o excelentă colecție de obiecte de artă realizate de artiști renumiți.

Noi servicii telematice, care vor extinde instrumentele de cercetare oferite utilizatorilor, sunt programate pentru următoarele luni: deschiderea unei noi săli de computere în Biblioteca Centrală și îmbogățirea colecțiilor electronice și digitale. O atenție deosebită se acordă diversificării website-ului bibliotecii (www.comune.milano.it/biblioteche) și ofertei de servicii de referință online.

Alte programe includ participarea la mai multe proiecte biblioteconomice, precum Proiectul Beic – Biblioteca Europea di Informazione e Cultura (www.beic.it). Fundația, sprijinită de investiții locale și naționale, va promova înființarea unei noi biblioteci în Milano, în conformitate cu toate standardele internaționale și concepută potrivit noilor experiențe ale bibliotecilor europene.

(Din „Ohio Libraries”, primăvara/vara 2001)

Traducere de Ortansa ENĂȘESCU

Ex-Libris. Felix Hollenberg

Katalog zur Ausstellung in der Stadtbücherei Stuttgart Wiehelspalais. 25 Januar bis 23 Februar 1991

Catalog

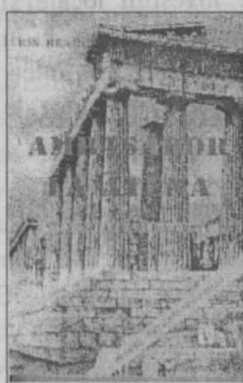
Petre GHELMEZ, Câmpia de platină
Editura Crater, București, 2001, 128 pp.

A murit poetul Câmpiei de platină,/Al firului de grâu/Și-al greierilor pribegi./"După o lungă și grea suferință"/Cât a trăit/N-a vrut averi, n-a vrut măriri și glorii deșarte./Ci doar în cuvânt a crezut,/Pe umerii căruia/Spera/Ca lumea să se întemeieze din nou./Mai bună, mai curată, mereu mai frumoasă./Speranța nu i s-a adevărit!.../Și totuși, doar din cuvinte/Poetul și-a țesut cămașa morții./Iar într-o zi, mahnit ca plumbul/A plecat, punându-și tâmpla-n țărână./S-asculte cântecul ierbii, murmurul spicelor/Și, plângând, ciocârliile. Iertați-l!... (Poetul)

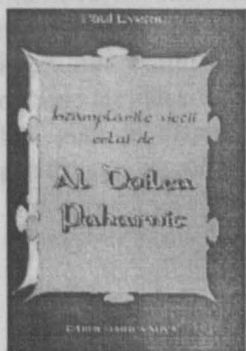
Petre GHELMEZ, Gloria lynxului
Editura Crater, București, 2001, 32 pp.

Aici numai tu ești. Unde totu-i nimic și nimicul e tot./Ne umplu privirile doar neuitatele, străluminale prin ierburi./Povești. Timp: mie însumi lumină. Timp: mie însumi – despot!!! Nu zic pasăre, nu zic sămbure, nu zic fluturoaică spartă de vânt./Îndată mă prefac în pământ./Nu zic arbore curgător./Fără să devin flacăra, fără să devin broască țestoasă la pândă./Fără să devin piatră și nor...

Ion BRAD, Ambasador la Atena. Secvențele începutului
Editura Viitorul Românesc, cuvânt înainte de Dumitru Preda, București, 2001, 390 pp.

... diplomatul-scriitor ne oferă cu dărnicie, uneori pe zile și ore, tabloul obiectiv al unei activități complexe, dar și al unei lumi în plină transformare: cea a Greciei anilor 1973 – 1974, de la regimul coloneilor instalat la putere în 1967 la tranziția spre republica democratică de azi. Atent observator al evenimentelor pe care le notează cu multe detalii, încercând să le desprindă motivația și reflexele în spațiu și timp, interlocutor plăcut și de marcă pentru partenerii săi, diverși ca orientări politice, formație și caractere, gata să-i asculte, dornic să învețe din mers "tainele" noii profesii, pentru care dovedește sârguință, răbdare și eleganță, Ion Brad se arată a fi omul bine ales pentru a reprezenta interesele țării sale pe pământul vechii Elade... (Dumitru Preda)

Paul EVERAC, Întâmplările vieții celui de Al Doilea Paharnic – piesă în două părți
Editura Europa Nova, București, 2001, 160 pp.

... E noaptea de Sf. Vasile (Anul Nou) spre zori. Se petrece la un zăiafet boieresc cu sorcove, cântări, chiote, plugușor, urări, cu mascați, călușari cu zurgălăi, capra, ursul și toate celelalte, înșirate după necesitate și puse să țină, mai tare sau mai în surdina, un hang continuu la ce se petrece în față. E o muzică de fond, extrem de autentic românească. Nu vor lipsi biciul, buhaiul, ciomagul călușeresc, folosite cu măiestrie. Se aud râsete, vorbe, dar și un plâns ascuțit, disperat, de fată mare, înăbușit de celelalte. Apoi deasupra tobelor și zângăniturilor se distinge sosind o sanie.

Dan IONESCU SISEȘTI, *Spiritualitatea omenirii în evoluție*

Casa editorială Odeon, București, 2001, 172 pp.

Lucrarea de față reprezintă o trecere în revistă a vieții omenirii – mai cu seamă din punct de vedere spiritual – încă de la începuturile acesteia, iar multitudinea datelor constituie aspecte ale existenței semenilor noștri de-a lungul mileniilor, până în zilele noastre.

Expunerea ei este vastă și explicită prin valoroase și inedite relatări istoriografice care, mai ales cititorilor tineri, le sunt poate necunoscute. Analiza evenimentelor este pătrunzătoare, pertinentă și de cele mai multe ori exemplificată cu imagini expresive, autentice, culese din tratate de indubitabilă specialitate... (prof. univ. George Lăzărescu)

Nicoleta VONICA, *Fantezie plutoniană* – ediție trilingvă

Editura Dacia, Cluj Napoca, 2001, 103 pp.

Cel de-al doilea volum de versuri al Nicoletei Vonica, poetă de 16 ani și elevă a Colegiului din Orăștie, nu este doar o mostră de precocitate artistică, ci și confirmarea unui talent bine marcat care în climatul unei literaturi post moderniste, amenințată de stereotipie, transmite mesajul unei sensibilități autentice puse în slujba unui limbaj bine concis, și în același timp expresiv. (prof. dr. Tudor Opreș)

Evgheni EVTUȘENKO, *Dulcele ținut al poamelor*

Editura Miron, traducere de Mircea Aurel Buiciuc, București, 2000, 447 pp., 31.900 lei

... Noi sîntem serios îngrijorați de ceea ce se întîmplă în momentul de față pe această planetă mică, dar zgomotoasă. Pămîntenii se află la un nivel foarte scăzut nu numai în domeniul științei, dar și al conștiinței. Pînă în momentul de față, ei nu numai că n-au izbutit să învingă foamea, bolile, moartea, dar grăbesc chiar moartea semenilor lor prin intermediul unor oribile și anacronice masacre cărora li se spune "războaie"...

Peter CALVOCORESSI, *Rupeți rîndurile! Al doilea război mondial și configurarea Europei postbelice*

Editura Polirom, traducere de Liliana Anghel, Iași, 2000, 200 pp., 64.000 lei

În lucrarea de față, mă refer la impactul celui de-al doilea război mondial asupra procesului fără sfîrșit de reîmpărțire a Europei. Mai precis, la acele consecințe ale celui de-al doilea război mondial care, pe lîngă faptul că încă sînt controversate, au o relevanță specială pentru Europa postbelică...

A fost cel de-al doilea război mondial unul împotriva Germaniei sau împotriva fascismului? Trebuia dus, în ambele situații, pînă la sfîrșit, era capitularea necondiționată a Germaniei un obiectiv necesar, iar configurarea Europei postbelice – inclusiv războiul rece – o consecință necesară? Oare războiul a rezolvat sau cel puțin a modificat Problema Germană, cea care a lovit Europa timp de peste un secol și a devastat teritorii întinse ale acesteia? ... (Peter Calvocoressi)

Agenda culturală

I.H. Rădulescu și Bucureștii vremii lui

In pragul aniversării a 200 de ani de la nașterea lui I.H. Rădulescu, la 8 ianuarie a.c. Biblioteca Municipală "M. Sadoveanu", în colaborare cu Școala nr. 11, "I.H. Rădulescu" au organizat, la sediul școlii, momentul cultural "I.H. Rădulescu și Bucureștii vremii lui".

În cadrul manifestărilor a fost vernisată expoziția permanentă cu imagini din viața și opera scriitorului precum și imagini din Bucureștii anilor 1802 – 1872, în care se evidențiază cadrul politic, social, economic și cultural în care a trăit și creat I.H. Rădulescu. Expoziția a fost prezentată vizitatorilor de un grup de elevi ai școlii.

Manifestarea a fost completată cu expoziția de carte veche, incluzând ediții aparținând lui I.H. Rădulescu, din patrimoniul Bibliotecii Municipale "M. Sadoveanu". Amintim aici: *Gramatikă românească*, *Aritmetika* lui L.B. Francoeur, tradusă de I.H. Rădulescu, *Cântarea cântărilor* etc.

Festivitatea de deschidere a momentului aniversar a completat informațiile despre viața și opera lui I.H. Rădulescu, precum și despre activitatea culturală în cadrul școlii care poartă numele marelui cărturar.

Au participat: gazda manifestărilor, d-na Victoria Barbu, directoarea Școlii nr. 11 și totodată președinta Fundației Culturale "I.H. Rădulescu", d-l Florin Rotaru, Secretar de stat în Ministerul Culturii și Cultelor, d-na Victoria Nicola, inspector general, d-l Cristinel Păun, inspector coordonator al sectorului I, d-l Radu Homer, inspector de istorie, din partea Inspectoratului școlar al Municipiului București, precum și d-l și d-na Iliescu, reprezentanții firmei "Indigo", generoși sponsori și susținători ai promovării talentelor excepționale din cadrul școlii și nu numai, personalități și reprezentanți ai Comitetului de părinți.

Programul manifestărilor a continuat în intervalul 8 – 11 ianuarie 2002 cu spectacole, concursuri și recitaluri susținute de elevi ai Școlii "I.H. Rădulescu".

Viorica SABIE

I.H. Rădulescu – aniversat la Teatrul Național

Teatrul Național "I.L. Caragiale" și Muzeul Teatrului Național organizează astăzi, ora 11,00, la Muzeul Teatrului Național, sesiunea dedicată personalității lui Ion Heliade Rădulescu.

Vor prezenta comunicări: acad. Dan Berindei: *Locul lui I.H. Rădulescu în procesele de făurire ale României moderne*; dr. Florin Rotaru: *I.H. Rădulescu între adulație și ignoranță*; Ionuț Niculescu, directorul Muzeului Teatrului Național: *Premergătorii evocați pe scena Teatrului Național*; prof. univ. dr. Valeriu Râpeanu: *I.H. Rădulescu – un început al literaturii române*.

Această întâlnire marchează împlinirea, în luna ianuarie, a 200 de ani de la nașterea scriitorului. (C.P.C.)

("Adevărul", 12 ianuarie 2002)

Caragiale la Teatrul Național

Teatrul Național "I.L. Caragiale" organizează, astăzi, ora 11, în Foaierul tapiseriilor, Sesiunea de comunicări "I.L. Caragiale – 150".

Evenimentul va fi onorat în deschidere de cuvântul domnului Ion Iliescu, președintele României.

Vor mai vorbi acad. Răzvan Theodorescu, ministrul Culturii și Cultelor, acad. Dan Berindei, acad. Florin Constantiniu, Radu Beligan, acad. D.R. Popescu, prof. univ. dr. Valeriu Râpeanu, dr. Florin Rotaru, acad. Dan Horia Mazilu, Dinu Săraru, directorul general al Teatrului Național, prof. univ. dr. Ștefan Cazimir, Ionuț Niculescu, directorul Muzeului Teatrului Național, Dan C. Mihăilescu, Ion Lucian, dr. Georgeta Filitti, prof. univ. dr. Ion Toboșaru.

Sesiunea inaugurează **Anul Caragiale** și ciclul de manifestări ale Teatrului Național dedicate acestui eveniment. Cu acest prilej, vor fi vernisate expozițiile **Caragiale – pe scena Teatrului Național** și **Documente inedite Caragiale în Muzeul Teatrului Național**. (C.P.C.)

("Adevărul", 21 ianuarie 2002)

Calendar

ianuarie 2002

- ♦ 1 ianuarie. **Ziua Mondială a Păcii** (proclamată de Vatican în 1982)
- ♦ 1 ianuarie 1647. 355 de ani de la moartea lui **Petru Movilă**, mitropolitul Kievului; a întemeiat Academia Kieviană și a adus în Țara Românească, la Câmpulung (1635), o tipografie (21 dec. 1596 – 1 ian. 1647)
- ♦ 1 ianuarie 1867. 135 de ani de la apariția, la Blaj, sub conducerea lui Timotei Cipariu, a revistei „**Archiva pentru filologie și istorie**”, prima publicație românească de filologie
- ♦ 1 ianuarie 1872. 130 de ani de la apariția, la Iași, a revistei „**Noul curier român**”, gazetă politică și literară, care și-a încheiat activitatea la 5 iulie 1873
- ♦ 1 ianuarie 1897. 105 ani de la nașterea **Anei Aslan**, medic, specialistă în geriatrică, unul dintre pionierii gerontologiei medicale mondiale, membră a Academiei Române (1 ian. 1897 – 20 mai 1988)
- ♦ 1 ianuarie 1897. 105 ani de la nașterea lui **Vasile Băncilă**, poet, prozator, eseist, profesor și publicist, autor al mai multor studii de filosofie (1 ian. 1897 – 1979)
- ♦ 1 ianuarie 1902. 100 de ani de la apariția, la București, a revistei „**Floarea darurilor**”, sub conducerea lui Nicolae Iorga
- ♦ 1 ianuarie 1907. 95 de ani de la apariția, până la 25 decembrie 1910, sub conducerea lui Mihail Dragomirescu, a revistei literare „**Convorbiri**”, devenită după un an „**Convorbiri critice**”
- ♦ 1 ianuarie 1907. 95 de ani de la apariția, până în 1938, a revistei săptămânale „**Tara noastră**”, sub conducerea lui Octavian Goga
- ♦ 1 ianuarie 1927. 75 de ani de la apariția, la București, până în 1929, a revistei lunare „**Floarea soarelui. Literatură, artă, știință, viață socială**”, sub direcția lui I.E. Torouțiu
- ♦ 2 ianuarie 1837. 165 de ani de la apariția, la Brașov, a revistei săptămânale „**Foaia duminicii**”, sub direcția lui Ioan Barac
- ♦ 2 ianuarie 1907. 95 de ani de la nașterea lui **Ion Popescu-Negreni**, pictor (2 ian. 1907 – 28 oct. 2001)
- ♦ 3 ianuarie 1912. 90 de ani de la nașterea lui **Wolf Aichelburg**, poet, prozator, eseist și dramaturg german din România
- ♦ 3 ianuarie 1967. 35 de ani de la moartea lui **Alfred Margul Sperber**, poet german din România (23 sept. 1898 – 3 ian. 1967)
- ♦ 4 ianuarie 1847. 155 de ani de la apariția, la Blaj, până la 28 aprilie 1848, din inițiativa lui Timotei Cipariu, a publicației bisericești, politice și literare „**Organul luminării**”, prima gazetă tipărită în Transilvania cu caractere latine, transformată în timpul Revoluției din 1848 în „**Organul național**”
- ♦ 4 ianuarie 1852. 150 de ani de la nașterea **Mitei (Maria) Kremnitz**, scriitoare germană (4 ian. 1852 – iul. 1916)
- ♦ 4 ianuarie 1877. 125 de ani de la nașterea lui **Sextil Pușcariu**, filolog, istoric literar, memorialist și publicist, membru al Academiei Române (4 ian. 1877 – 5 mai 1948)
- ♦ 5 ianuarie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Umberto Eco**, scriitor și filosof italian
- ♦ 6 ianuarie 1802. 200 de ani de la nașterea lui **Ion Heliade Rădulescu**, poet, publicist, prozator și traducător (6 ian. 1802 – 27 apr. 1872)
- ♦ 6 ianuarie 1822. 180 de ani de la nașterea lui **Heinrich Schliemann**, arheolog german [a descoperit ruinele cetății Troia] (6 ian. 1822 – 26 dec. 1890)
- ♦ 6 ianuarie 1832. 170 de ani de la nașterea lui **Gustave Paul Doré**, pictor, desenator și litograf francez (6 ian. 1832 – 23 ian. 1883)
- ♦ 6 ianuarie 1852. 150 de ani de la moartea lui **Louis Braille**, pedagog francez, inventatorul alfabetului pentru nevăzători, care îi poartă numele (4 ian. 1809 – 6 ian. 1852)
- ♦ 6 ianuarie 1932. 70 de ani de la moartea lui **Iacob Negruzzi**, poet, prozator, dramaturg, fost secretar al „Junimii” și membru al Academiei Române (31 dec. 1842 – 6 ian. 1932)
- ♦ 7 ianuarie 1902. 100 de ani de la nașterea lui **Ilie G. Murgulescu**, chimist, președinte al Academiei Române între 1963 – 1966 (7 ian. 1902 – 28 oct. 1991)
- ♦ 8 ianuarie 1892. 110 ani de la deslășurarea, la Sibiu, a **Conferinței extraordinare a Partidului Național Român**, care a decis elaborarea unui Memorandum ce cuprindea revendicările românilor ardeleni
- ♦ 8 ianuarie 1902. 100 de ani de la nașterea lui **Octav Doicescu**, arhitect, membru al Academiei Române (8 ian. 1902 – 10 mai 1981)
- ♦ 10 ianuarie 1957. 45 de ani de la moartea **Gabrielei Mistral**, poetă, laureată a Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1945 (7 apr. 1889 – 10 ian. 1957)
- ♦ 14 ianuarie 1557. 445 de ani de la apariția, la Brașov, în limba slavonă, a **Octoihului**, prima carte tipărită de diaconul Coresi
- ♦ 15 ianuarie 1622. 380 de ani de la nașterea lui **Molière (Jean-Baptiste Poquelin)**, dramaturg, actor și regizor francez (15 ian. 1622 – 17 feb. 1673)
- ♦ 15 ianuarie 1937. 65 de ani de la nașterea lui **Valeriu Cristea**, scriitor, publicist și critic literar (15 ian. 1937 – 22 mart. 1999)
- ♦ 16 ianuarie 1927. 75 de ani de la nașterea lui **Radu Paladi**, compozitor
- ♦ 20 ianuarie 1877. 125 de ani de la nașterea lui **Ștefan Petică**, poet simbolist, prozator, dramaturg și publicist (20 ian. 1877 – 17 oct. 1904)
- ♦ 20 ianuarie 1922. 80 de ani de la nașterea lui **Teodor Bratu**, compozitor
- ♦ 21 ianuarie 1927. 75 de ani de la nașterea lui **Petru Creția**, poet, eseist, traducător, publicist și critic literar (21 ian. 1927 – 15 apr. 1997)
- ♦ 22 ianuarie 1852. 150 de ani de la nașterea lui **Vasile Lucaciu**, preot și patriot, conducător al luptei de eliberare națională a românilor din Transilvania, inițiator al **Memorandumului** (22 ian. 1852 – 28 nov. 1922)
- ♦ 23 ianuarie 1832. 170 de ani de la nașterea lui **Edouard Manet**, pictor francez (23 ian. 1832 – 30 apr. 1883)
- ♦ 24 ianuarie 1732. 270 de ani de la nașterea lui **Pierre-Augustin Caron de Beaumarchais**, dramaturg și prozator francez (24 ian. 1732 – 18 mai 1799)
- ♦ 24 ianuarie 1862. 140 de ani de la deschiderea **primului Parlament Unic al României**, domnitorul A.I. Cuza proclamând în mod solemn Unirea Principatelor, iar orașul București fiind desemnat Capitala țării
- ♦ 24 ianuarie 1882. 120 de ani de la înființarea, la București, a societății „**Iridenta Română**”, care din 1883 se va numi „**Carpați**”, ea militând pentru ajutorarea românilor transilvăneni
- ♦ 24 ianuarie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Silviu Stănculescu**, actor (24 ian. 1932 – oct. 1998)
- ♦ 25 ianuarie 1882. 120 de ani de la nașterea **Virginiei Woolf**, romancieră engleză (25 ian. 1882 – 28 mart. 1941)
- ♦ 27 ianuarie 1872. 130 de ani de la nașterea lui **Octav Băncilă**, pictor (27 ian. 1872 – 1944)
- ♦ 30 ianuarie 1852. 150 de ani de la nașterea lui **Ion Luca Caragiale** (30 ian. 1852 – 9 iun. 1912)
- ♦ 30 ianuarie 1932. 70 de ani de la nașterea lui **Dinu Săraru**, prozator și cronicar dramatic
- ♦ 31 ianuarie 1797. 205 ani de la nașterea lui **Franz Schubert**, compozitor austriac (31 ian. 1797 – 19 nov. 1828)
- ♦ 31 ianuarie 1937. 65 de ani de la nașterea scriitorului **Mircea Micu**
- ♦ 31 ianuarie 1937. 65 de ani de la nașterea actorului **Marin Moraru**

NOTĂ: Rubrică realizată de Serviciul *Bibliografie* al Bibliotecii Municipale “Mihail Sadoveanu” București

Contents

Ion Heliade Rădulescu Bicentenary	2
Ana Maria ORĂȘANU – Old Bucharest Buildings – Heliade and the Bucharest of his Time	10
Patrimony	13
UNESCO Anniversary	14
Ion Luca Caragiale – 150	14
<i>Dinu SĂRARU</i> – 70	26
<i>Valeria STOIAN</i> – The Deva „Ovid Densusianu” County Library	28
<i>Suzanne MALLET</i> – The Training in the Paris Information Public Library	30
<i>Simona SOARE</i> – A Visit around the England's Libraries	33
<i>Chiara FAGGIOLO, Alessandro OLDANI</i> – The City Central Library of Milan	35
Catalogue	36
<i>Viorica SABIE</i> – Exhibition – I.H. Rădulescu and the Bucharest of his Time	38
Anniversaries at the National Theatre – I.H. Rădulescu – I.L. Caragiale	38
Calendar	39

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4

sector 1, cod poștal 79711

Tel/Fax: 211.36.25

E-mail: abidob1@fx.ro

ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU

Director artistic: Mircea DUMITRESCU

Redactor șef: Ion HIOREA

Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE

Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA

“BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”

Numele

Prenumele

Adresa

Cod..... Telefon.....

Solicit abonarea la revista “Biblioteca Bucureștilor” pe o perioadă de luni.

Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 79711.

Anexez chitanța de plată a sumei de lei în contul dvs.

nr. 2511.1-3771.1/ROL BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Municipală București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR”. Costul unui număr este de 20.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicației. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Țările Arabe) – 8 \$ per exemplar.

Tipărit la Tipografia “SEMNE '94”

Redacția revistei “BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR” respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

ION LUCA CARAGIALE

30 ianuarie 1852

150 de ani de la naștere

"... Fie de orice școală, de orice gen, de orice dimensiune și proporție, aibă tendință sau nu, urmărească sau nu vreo teză - dacă e insuflată de un talent, opera va fi și va trăi, puțin importă cât: o clipă, un veac, ori mai multe. Oricât va fi trăit, dacă a trăit e destul. Între a nu fi și a fi, e o nemărginire, față cu care deosebirile de durată a ființelor sunt reduse la nimic".

I.L. Caragiale

VIRGINIA WOOLF

1882 – 1941

120 de ani de la naștere

"Virginia Woolf scrie cu infinită minuțiozitate, iar stilul ei atinge uneori frumuseți uluitoare... Opera ei constituie perfecțiunea unui tip literar. Este, poate, mai reprezentativă decât opera lui Joyce".

T.S. Eliot